

διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΙΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Σπύρος Βασιλείου – Το τραπέζι της Καθαρής Δευτέρας

Ο Σπύρος Βασιλείου (Γαλαξίδι, 16 Ιουνίου 1903 – Αθήνα, 22 Μαρτίου 1985).

Έλληνας καλλιτέχνης, ένας από τους πλέον παραγωγικούς, αναγνωρίσιμους και δημοφιλείς Έλληνες εικαστικούς. Ζωγράφος, αγιογράφος, χαράκτης, σκηνογράφος, γραφίστας, διακοσμητής, συγγραφέας-κριτικός, δάσκαλος, έχει στο ενεργητικό του περισσότερα από 5.500 έργα.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟΥ

«Τοιχογραφία λαϊκής ζωγραφικής του 1833 από το αρχοντικό Κομνηνάκη-Κράλλη στο Μόλυβο Λέσβου που χτίστηκε το 1812.»

Το Δ.Σ. του Συλλόγου μας ευχαριστεί θερμά τον Αλέκο Κιουρέλλη για την άδεια επανεκτύπωσης της φωτογραφίας του στο Πολιτιστικό μας Περιοδικό.

-Επιμέλεια Εξωφύλλου-Οπισθοφύλλου, Αθηνά Καραδελή –Γεν. Γραμματέας ΣΣΙΛΤΕ

ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΚΟΜΝΗΝΑΚΗ-ΚΡΑΛΛΗ -ΣΤΟ ΜΟΛΥΒΟ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

Το αρχοντικό βρίσκεται αρκετά ψηλά, στο κέντρο του παραδοσιακού οικισμού, λίγο πιο κάτω από το κάστρο. Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα τοπικής αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα και αναπτύσσεται σε 3 ορόφους, ισόγειο, ημιόροφο και 1ο όροφο, συνολικού μικτού εμβαδού 414 τ.μ.

Φαίνεται ότι χτίστηκε το 1812. Το 1833 κατοικήθηκε από την οικογένεια του Αντώνιου Κομνηνάκη και το 1892 από την οικογένεια Κράλλη.

-Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα: <https://kiorelis.beogspot.gr> για να δείτε όλες τις τοιχογραφίες του Αρχοντικού.

Συνεχίζουμε...

Η θερμή υποδοχή του πρώτου τεύχους του νέου πολιτιστικού περιοδικού του Συλλόγου μας «διαδρομές», ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

Εκατοντάδες συνάδελφοι, φίλες, φίλοι, Σύλλογοι, Ομοσπονδίες και Πολιτιστικοί Φορείς, έδωσαν τα ειλικρινή τους συγχαρητήρια στους συντελεστές της έκδοσης.

Στα γραφεία του Συλλόγου Συνταξιούχων ΙΛΤΕ, έφτασαν δεκάδες επιστολές, τηλεφωνήματα, μηνύματα, e mail, fax, γεμάτα ευχές, για την αρτιότητα, το περιεχόμενο, την ποιότητα και την εμφάνιση του περιοδικού μας «διαδρομές».

Ήδη ξεπέρασαν τους εκατό, οι συνάδελφοι συνταξιούχοι που δήλωσαν με μεγάλη τους χαρά, ότι θα συνεργάζονται με τις «διαδρομές».

Το νέο περιοδικό ανέδειξε και πάλι το επίπεδο και τις αστείρευτες πολιτιστικές και κοινωνικές εμπνεύσεις των συναδέλφων της Ιονικής, που μέσα από τις «διαδρομές» καταγράφηκαν και θα συνεχίσουν πιο δυναμικά.

Η ζεστή ανταπόκριση των 3000 συνταξιούχων της Ιονικής για το νέο πολιτιστικό περιοδικό του ΣΣΙΛΤΕ, μας δίνει δύναμη για τη συνέχεια με το σημερινό δεύτερο τεύχος και τα επόμενα που θα ακολουθήσουν.

Στείλτε και εσείς την δική σας έκφραση και συνεργασία για δημοσίευση. Λογοτεχνία, λαογραφία, ήθη και έθιμα, μουσική, ιστορία, ποίηση, φωτογραφία, ζωγραφική, άθληση, παράδοση, βιβλία, κόμμι, εκδόσεις και κάθε είδους δημιουργία σας, θα βρίσκει το δικό της δρόμο στις πολιτιστικές «διαδρομές».

Η Πολιτιστική Επιτροπή του Συλλόγου Συνταξιούχων ΙΛΤΕ, απευθύνει σε όλους εσάς ένα τεράστιο ευχαριστώ για την συμμετοχή και την αποδοχή σας... ...και φυσικά συνεχίζουμε!

Η Πολιτιστική Επιτροπή του ΣΣΙΛΤΕ

διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΙΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πανεπιστημίου 38 – Αθήνα ΤΚ 106 79

τηλ. 210 3615765

www.syntaxilte.gr

e-mail: info@syntaxilte.gr

Υπεύθυνος έκδοσης: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΛΛΑΤΟΣ

Υπεύθυνος ύλης: Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΣΙΛΤΕ

Διανέμεται δωρεάν

ΤΕΥΧΟΣ 2 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ / ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Alkodi Group, www.alkodi.gr

Τηλ. 211 0121 994,

e-mail: print@alkodi.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συνεχίζουμε..... σελ.3

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

Τα φανάρια της Αθήνας και η ιστορία τους σελ. 5
 Θεσσαλονίκη σελ. 9
 Λέσβος, το νησί της αρμονίας σελ. 12
 Θεόδωρος Βασιλικός σελ. 14
 Καπνικό ζήτημα σελ. 19
 Ποίηση και φωτογραφία σελ. 32

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η φραντζόλα σελ. 25
 Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες σελ. 30
 Το θέλημα σελ. 38
 Μεταξοσκώληκες σελ. 40
 Στο παλιό φανάρι σελ. 42
 Το Παλαιό Ενετικό Φρούριο της Κέρκυρας σελ. 52

ΚΑΤΟΧΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Η «Οδύσσεια» ενός ΑΜΚΑ σελ. 48

ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

Με το σταγονόμετρο το αίμα στη χώρα μας σελ. 44
 Συνταγές θετικότητας και υγείας σελ. 46

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Συγχαρητήρια Μαρία σελ. 51

ΠΟΙΗΣΗ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ίχνη ατακτούντων λογισμών..... σελ. 54
 Κέντημα στη αυλή σελ. 56
 Μπέρτολτ Μπρεχτ..... σελ. 57
 Η αληθινή αγάπη σελ. 58
 Η πόρτα του πατρικού μου σπιτιού σελ. 60
 Στα παιδάκια του παιδικού χωριού σελ. 61
 Όνειρα σελ. 62
 Αυτογνωσία σελ. 63
 Παρουσίαση βιβλίου σελ. 64

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

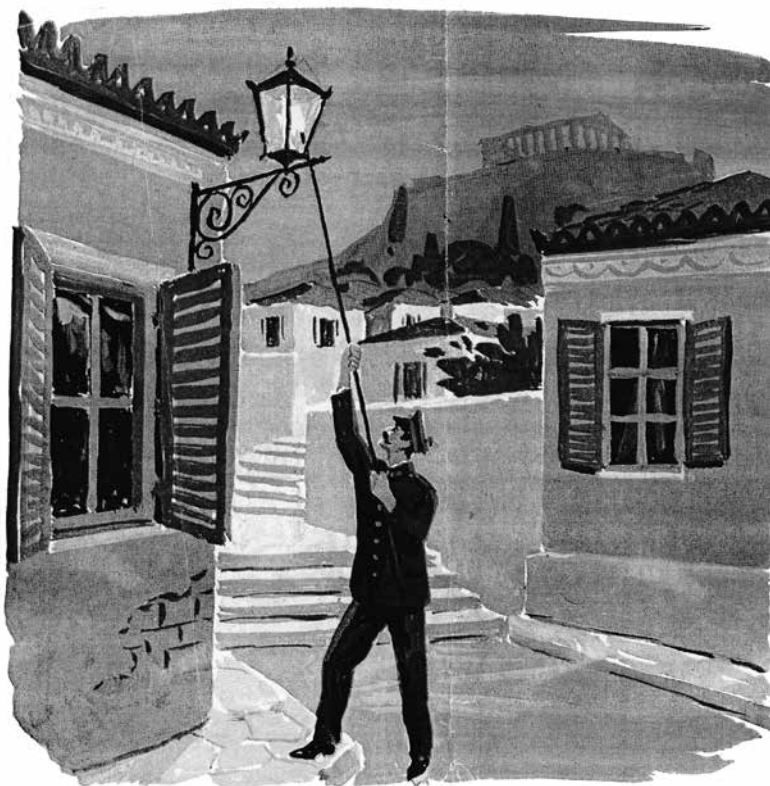
Εκπομπές στο ραδιόφωνο σελ. 65

Τα φανάρια της Αθήνας και η ιστορία τους

Επιμέλεια κειμένου, φωτογραφιών, της συναδέλφου Άννας Καλιτσουνάκη

Αιω' την ιαχή σου ειδοχή
τίποτα δεν σου μένει
και κάθε μέρα
κι αιω' μα ανάμνησή σου είνιαι
σι ιωο αρχαίαι κάτοικαι
ιδερνούνε ιωα για ζένοι
κι ένα ειδικάκι σου μικρό
ολόφοο δεν θα μένει
και δαίμα ιως εβώθηκαι
μέσα στα τόσα νέα
σι Άγρια Θεόδωρα
και η Καινικαρέα....

Ο ποιητής Σουρής προφητικός με το σατυρικό νοσταλγικό ποίημα «Καινούργια Αθήνα», πρόβλεψε την εποχή μας.

Την σημερινή εποχή που από την Αθήνα χάθηκαν τα όμορφα αρχοντικά, οι ειδυλλιακοί δρόμοι, οι πράσινοι κήποι κι ακόμα τα ρομαντικά φανάρια που αποτελούν πια τους μάρτυρες μιας χαμένης γραφικότητας.

Η ανοικοδόμηση μαζί με τα ακροκέραμα, τα υπέρβυρα και τις σιδεριές των μπαλκονιών, σώριασε και τα πανέμορφα παλιομοδίτικα φανάρια ανάμεσα στα υλικά κατεδάφισης.

Όσα διασώθηκαν, έτυχε να βρίσκονται σε κάποιες μεγαλοαστικές επαύλεις που δεν δόθηκαν αντιπαροχή, στην πύλη κάποιου κρατικού κτιρίου ή στα πεζοδρόμια κάποιων οδών, για να θυμίζουν το παρελθόν μιας Αθήνας με διώροφα λατέρνες και μενεξεδένια δειλινά.

Την «παλιά ωραία εποχή» όταν η νύχτα έπαιρνε τη βάρδια της από την ημέρα, στην πόλη άρχιζαν κιόλας να κεντούν το σκοτάδι τα πρώτα κόκκινα φωτάκια στα μακρινά παράθυρα.

Ο φανακόρος ή φαναφάτης ή γκαζιέρης της γειτονιάς, περνούσε με το θεόρατο κοντάρι του πούχε πάντα αναμμένο στην κορφή του ένα κερι προστατευμένο από ένα τρυπητό σιδερένιο κλουβάκι ή στουπί με λάδι κι άναβε το δημοτικό φανάρι γκαζιού ή λαδιού.

Την δουλειά αυτή την προτιμούσαν φοιτητές γιατί η απασχόληση αυτή διαρκούσε περίπου 2 ώρες και έτσι τους έμενε πολύς χρόνος για το διάβασμα.

Το παλιό όμορφο σιδερένιο φανάρι της παλιάς Αθήνας δεν ήταν ένας κοινός γλόμπος που κρέ-

μεται ψηλά πάνω από κάτι σύρματα και κουιέται δώθε κείθε σα να σε κοροϊδεύει. Το φανάρι το παλιό ήταν ένας φίλος γκαρδιακός, Σ' αυτό ακουμπούσαν να μην πέσουν, αυτό αγκάλιαζαν σε στιγμές οίστρου, αυτό βρίζαν και αυτό τους φώτιζε. Σύμφωνα με τους ορισμούς των λεξικών της εποχής, φανάρι είναι:

- Υαλόφρακτον σκεύος ενώ τίθεται φως, λυχνία κλπ.
- Φωτιστική πηγή οιασδήποτε φύσεως, εντός περιβλήματος μετά διαφανών πλευρών λειτουργούσα.

- Συσκευή παράγουσα φως δια της καύσεως ρευστών ουσιών (ελαίου, πετρελαίου, βενζίνης) ή αερίων φωταερίου, ασετυλίνης ή δι ηλεκτρικού ρεύματος.

Τα φανάρια ανάλογα με τον χώρο και τον σκοπό που εξυπηρετούσαν είχαν διαφορετικό σχήμα κατασκευή διαστάσεις και στήριξη.

Στους υπαίθριους χώρους, δρόμους, πλατείες, κήπους, τα φανάρια ήταν τοποθετημένα σε χυτοσιδηρούς φανοστάτες ή σε μαρμαρίνες κολώνες.

Στους χυτοσιδηρούς φανοστάτες η κορυφή κατέληγε συνήθως σ' ένα φανάρι, σε δύο, τρία, τέσσερα ή και πέντε φανάρια. Στην κατηγορία των χυτοσιδηρών φανοστατών υπάγονταν οι παραστατικοί, ανάγλυφοι καλλιτεχνικοί φανοστάτες. Είχαν στη βάση τους διάφορες παραστάσεις ζώων, ψαριών ή γυμνών νεανίσκων και συνέχιζαν

ευθύγραμμα προς την κορυφή με την κατάληξη του κύριου κορμού. Στο σημείο αυτό άρχιζε η διακλάδωση του κορμού σε 2,3,4,5 ή περισσότερους πολύσχημους κλάδους, με διακοσμήσεις που κατέληγαν στο φανάρι.

Οι μαρμαρίνοι φανοστάτες σαν κύριο κορμό είχαν μία κυλινδρική ραβδωτή κολώνα που κατέληγε σε μεγάλη τετραγωνική ή στρογγυλή βάση διακοσμημένη με παραστάσεις ζώων ή πτηνών. Στην κορυφή κατέληγε σε κιονόκρανο με παραποιήσεις δωρικού, ιωνικού ή κορινθιακού ρυθμού όπου στηριζόταν το φανάρι.

Τα κρεμαστά φανάρια ήταν πολυφωνικά τετραγωνικά ή κυλινδρικά με μεταλλικό σκελετό και γυάλινο περίβλημα. Στηρίζονταν με αλυσίδα και συνήθως κρέμονταν σε στοές ή στην είσοδο των εκκλησιών.

Τα ένθετα φανάρια ήταν ποικιλόμορφα με περίτεχνο μεταλλικό σκελετό ή απλούστερες τετραγωνικές κατασκευές. Το κύριο χαρακτηριστικό του ένθετου φαναριού ήταν ο θαυμάσιος χυτοσιδηρός βραχίονας με ωραίους ελικοειδείς σχηματισμούς.

Το πρώτο φανάρι του ελληνικού κράτους τοποθετήθηκε το 1829 ή το 1830 επί Κυβερνήσεως Καποδίστρια στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου στην Αίγινα για τους ναυτιλλόμενους. Το 1831 τοποθετήθηκε φανάρι στο λιμάνι των Σπετσών και στο λιμάνι της Κέας.

Τα φανάρια κατασκευάζονταν από τα Μηχανοποιεία και οι φανοστάτες ή οι χυτοσιδηρές διακοσμήσεις των φαναριών από τα χυτήρια. Στο Μηχανουργείο του Βασιλειάδη που ιδρύθηκε το 1860 κατασκευάστηκαν θαυμάσια φανάρια που τοποθετήθηκαν στην οδό Πανεπιστημίου στην Αθήνα το 1937 καθώς και τα πολύφωτα και φανάρια του Πεδίου του Άρεως.

Τα θαυμάσια πολύφωτα στην είσοδο του Ζαπτείου που φιλοτέχνησε ο γλύπτης Γεώργιος Δημητριάδης έγιναν στο Μηχανουργείο «Β. Χρυσοσφαιρίδου και Κοπίδου» οδός Πατησίων 35. Άλλο Μηχανουργείο ήταν του Ιωάννου Ε. Σπάθη, Παλαμνίδου 11 στον Πειραιά. Επίσης το «Χυτήριο Ε. Αντωνιάδης», Ιερά Οδός 44 Αθήνα. Αυτά τα χυτήρια λειτούργησαν στη δεκαετία 1920-1930 και

Πεδίο Άρεως 1938

κατασκεύασαν μεταξύ άλλων και τα φανάρια του Σιδηροδρομικού Σταθμού Πελοποννήσου και της Πλατείας Κοτζιά. Εκτός από τα φανάρια που γίνονταν από Έλληνες τεχνίτες, υπήρχαν και άλλα που κατασκευάζονταν στο εξωτερικό, όπως από τον Γάλλο P. FONTAINE και VAN D' OSNE - PARIS.

Ιστορική αναδρομή του φωτισμού της Αθήνας

Ο φωτισμός στους δρόμους και στα σπίτια της Αθήνας ήταν σε άθλια κατάσταση και όσοι μετακινούνταν τη νύχτα όταν δεν υπήρχε το σελινόφως, ήταν υποχρεωμένοι να κρατούν φορητά φανάρια λαδιού. Οι φτωχές οικογένειες στα σπίτια τους χρησιμοποιούσαν λυχνάρια, κεριά και απλές λάμπες πετρελαίου, ενώ οι πλούσιες οικογένειες λάμπες πετρελαίου επιτραπέζιες, ένθετες στους τοίχους ή κρεμαστές. Γυάλινες ή από πορσελάνη.

Στις 11 Φεβρουαρίου 1834 με την ευκαιρία του πανηγυρισμού για την ανακήρυξη της Αθήνας πρωτεύουσας της Ελλάδος διαβάζουμε ότι : «Η

Οδός Αιόλου
Εθνική Τράπεζα
περί το 1900

Εθνικό θέατρο

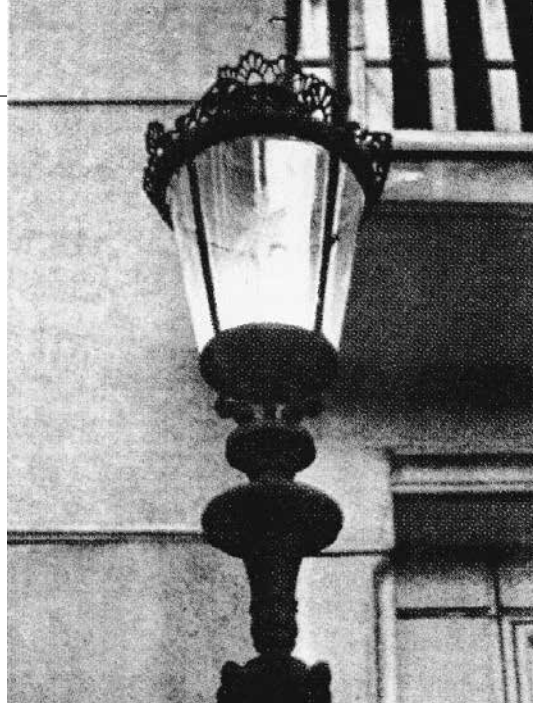
πρόχειρος αγορά εφωταγωγήθη και αι ελάχισται εκεί οικίαι στο τέρμα της οδοῦ Αιόλου, ελουσθησαν από τας λάμπεις του φωτός.»

Τον Δεκέμβριο του 1834 με την άφιξη του Όθωνα στην Αθήνα «εφωταγωγήθη η Ακρόπολις με φωτιές και τα σπίτια με καντήλια από λάδι.»

«Τον Απρίλιο του 1835 η Αθήνα εφωτίζετο δι ολίγων φανών ελαίου τους οποίους ήναπτε και επέβλεπε η Αστυνομία.» Μέχρι το 1835 δεν υπήρχε δημόσιος φωτισμός. Τον χρόνο αυτό τοποθετήθηκαν στα κεντρικότερα σημεία της πόλης τα

Πλάκα, οδός Ανδριανού

Οδός Ηρώδου Αττικού

πρώτα 15 φανάρια λαδιού. Τα οικονομικά προβλήματα της εποχής εκείνης ήταν τεράστια και αυτό είχε σαν συνέπεια την περικοπή των ελαχίστων κονδυλίων που διέθετε ο Δήμος για τον φωτισμό.

Το 1838 με τη μερική βελτίωση των οικονομικών ο Δήμαρχος Δημήτριος Καλλιφρονάς ενίσχυσε το φωτισμό της πόλης και για πρώτη φορά γιορτάστηκε η Εθνεγερσία της 25ης Μαρτίου. «Εν τοις οδοίς εκαίοντο ρητίναι.»

Το 1840 ο φωτισμός της πόλης γινόταν «διογδοήκοντα φανών εκ των οποίων νήαπτοντο μόνο είκοσι κατά τας σεληνοφωτιστούς νύκτας.»

Το 1850 αντικαταστάθηκαν τα φανάρια λαδιού με φανάρια πετρελαίου.

Το 1851 «οι δημοτικοί φανοί των οδών και των πλατειών πυξήθησαν φθάσαντες τον αριθμόν των 200.»

Το 1862 άρχισε η αντικατάσταση των φαναριών πετρελαίου με φανάρια φωταερίου.

Το 1873 «Ο φωτισμός επεξετάθη και εις τας συνοικίας της πόλεως και έχομεν σήμερον 600 φανούς φωτίζοντας δι αερίου την πόλιν.»

Το 1880 η ετήσια δαπάνη για τον φωτισμό ανήλθε στις 100.000 δραχμές και η πόλις αριθμούσε 800 φανάρια. Το 1886 τα φανάρια αυξήθηκαν σε 1.000 και το 1891 έφτασαν τα 2.170.

Στις 15 Οκτωβρίου 1889 με την ευκαιρία των

γάμων του διαδόχου Κωνσταντίνου. «Οι Αθηναίοι έκθαμβοι δια πρώτην φοράν αντίκρυσαν το ηλεκτρικόν φως με το οποίο εφωτίσθησαν αι πλατεΐαι Ομονοίας και Συντάγματος. Η δαπάνη έφθασε στο τεράστιο για την εποχή ποσόν των 70.000 δραχμών και σαν ανάμνηση του ηλεκτροφωτισμού απέμειναν μόνον οι στύλοι

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες το 1896 συντέλεσαν στην αύξηση των δημοτικών φαναριών, με την έκτακτη ενίσχυση των 6.000 δραχμών.

Μέχρι το 1899 τα φανάρια έφθασαν τα 2.700 και η ετήσια δαπάνη για τον φωτισμό στις 284.000 δραχμές.

Το 1903 ιδρύθηκε η Ελληνική Ηλεκτρική Εταιρεία, το εργοστάσιο της οποίας εγκαταστάθηκε στο Νέο Φάληρο. Ο ηλεκτροφωτισμός άρχισε από τις πλατεΐες Συντάγματος και Ομονοίας και στη συνέχεια επεκτάθηκε στις οδούς Σταδίου, Ερμού, Αιόλου, Αθηνάς, Φιλελλήνων, Κολοκοτρώνη, Πατησίων, Πειραιώς, Αγίου Κωνσταντίνου, Γ' Σεπτεμβρίου, Σόλωνος, Κανάρη, Κοραή Ακαδημίας, Πανεπιστημίου και στην Πλατεία Κολωνακίου. Το Δεκέμβριο του 1926 η Αθήνα φωτιζόταν με 5.274 λαμπτήρες.-

ΠΗΓΕΣ : Π. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ - ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΦΑΝΑΡΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Λ. ΜΙΧΕΛΗ - ΑΘΗΝΑ

LARUSSE

Θεσσαλονίκη

Μικρό αφιέρωμα στην πανέμορφη,
χιλιοτραγουδισμένη «Νύμφη του Βορρά»

Της συναδέλφου **Λένας Φράγκου-Κιτσούλη**
- Θεσσαλονίκη

Η Πλατεία Αριστοτέλους, μέσα από το χαρακτηριστικό και νόστιμο κουλούρι Θεσσαλονίκης

Η Θεσσαλονίκη, η πόλη με τα «συν» μπροστά στον τίτλο της- ΣΥΜΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ, ΣΥΜΒΑΣΙΛΕΥΟΥΣΑ- η πρωτεύουσα της Μακεδονίας, η πύλη των Βαλκανίων, το σταυροδρόμι των πολιτισμών, η μούσα πολλών στιχουργών, έχει μία μεγάλη σε διάρκεια και συγκλονιστική σε περιεχόμενο ιστορία, που όμως λίγοι τη γνωρίζουν. Είναι κτισμένη αμφιθεατρικά στο εσωτερικό του θερμαϊκού κόλπου μέχρι τους πρόποδες του Χορτιάτη και σ' όλη τη χρονική διάρκεια των 25 αιώνων από την ίδρυσή της, διαδραμάτισε ένα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των πραγμάτων. Υπήρξε η πόλη με την πιο έντονη παρουσία σ' ολόκληρη τη Βαλκανική χερσόνησο. Θάταν παράλειψη να μην ξαναθυμηθούμε το παρελθόν της και να μην αναφερθούμε έστω και περιληπτικά στην ιστορία της. Αλήθεια, πόσοι από εμάς που την ζούμε και την αγαπούμε, την γνωρίζουμε;

Η Θεσσαλονίκη, που δεν υπήρχε στα χρόνια του Φιλίππου και του Μ. Αλεξάνδρου, «συνοικίσθηκε» στα 316 π.χ. από το βασιλιά της Μακεδονίας Κάσσανδρο, ο οποίος την ονόμασε έτσι προς τιμήν της

συζύγου του Θεσσαλονίκης, κόρης του Φιλίππου και ετεροθαλούς αδελφής του Μ. Αλεξάνδρου, με κύριο στόχο του να δημιουργήσει τη μελλοντική «Μητρόπολη» της Μακεδονίας. Και φυσικά η ιστορία τον δικαίωσε απόλυτα. Η Θεσσαλονίκη με τα έξοχα γεωπολιτικά χαρακτηριστικά της, γρήγορα εξελίχθηκε σε πρωτεύουσα της Μακεδονίας και διατηρήθηκε τέτοια σ' ολόκληρη τη μακραίωνη ιστορία.

Από πολύ νωρίς γίνεται επίκεντρο κατακτητικού ενδιαφέροντος και στόχος βαρβαρικών επιδρομών. Δοκιμάζεται σκληρά- από τις συνεχείς επιδρομές των Γόθων (3ος μ.χ. αιώνας), των Σκλαβινών 584,586, των Αβάρων και Σλάβων (616-618, 675-681), από τις λεπλασίες και τις καταστροφές των Σαρακηνών (904), τις επιθέσεις των Βουλγάρων (904-1065), τις πολιορκίες και βαρβαρότητες των Νορμανδών (1185), τους Τούρκους. Οι σφαγές, οι αλώσεις, οι αλυσιδωτές οικονομικές κρίσεις (1906), οι πυρκαγιές (1890, 1896, 1898, 1914) δεν στάθηκαν ικανές στο πέρασμα των χρόνων να την αφανίσουν. Η πόλη,

Ο Λευκός Πύργος της Θεσσαλονίκης είναι οχυρωματικό έργο οθωμανικής κατασκευής του 15ου αιώνα (χτίστηκε μεταξύ 1450-70). Σήμερα θεωρείται χαρακτηριστικό μνημείο της Θεσσαλονίκης

με γενναίους υπερασπιστές πάντα τους κατοίκους της, διεξήγε φοβερούς αγώνες και στάθηκε σωστό προπύργιο και άσβεστος φάρος του Ελληνισμού, όχι μόνο της Μακεδονίας, αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας. Η Θεσσαλονίκη «άντεξε», επέζησε.

Ήταν πάντα η ΠΟΛΗ για είκοσι τρεις αιώνες. Η δεύτερη πόλη τριών αυτοκρατοριών: της ανατολικής Ρωμαϊκής, της Βυζαντινής και της Οθωμανικής.

Αποτέλεσε το σημείο συνάντησης λαών και πολιτισμών και υπήρξε το θέατρο συγκλονιστικών εξελίξεων.

Δεν αποτελεί υπερβολή να πούμε πως η Θεσσαλονίκη είναι μοναδικό παράδειγμα πόλης στην παγκόσμια ιστορία των λαών που όχι μόνον βρίσκεται, από την ίδρυσή της (316 π.χ.) στην ιστορική επικαιρότητα αλλά και παρόλους τους συνεχείς και σκληρούς αγώνες που διεξήγαγε, δεν παρουσίασε ιστορικά κενά. Υπήρξε πάντοτε παρούσα και όταν περνούσε περίοδο ακμής και δόξας και όταν δοκιμαζόταν σκληρά από λεηλασίες και συμφορές.

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι των επιδρομών, οι εκάστοτε αυτοκράτορες που πέρασαν, αναγκάστηκαν να την περιστοιχίσουν και να κατασκευάσουν διάφορα οχυρωματικά έργα, κυρίως στην «Ακρόπολη» της σημερινής «Άνω

πόλης» και να υψώσουν σε πολλά τμήματα τείχη. Τα κυριότερα τείχη, κατασκευάστηκαν την βυζαντινή εποχή. Ο Μέγας Κων/νος, ο Μ. Θεοδοσίος, ο Βασίλειος Β΄ Βουλγαροκτόνος, η Άννα Παλαιολογίνα, ήταν οι αυτοκράτορες που φρόντισαν με ιδιαίτερο ζήλο την οχύρωση της πόλης. Βέβαια σήμερα ελάχιστα από τα τείχη της πόλης σώζονται, γιατί ένα μεγάλο τμήμα αυτών κατεδαφίστηκε από τους Τούρκους, στην προσπάθειά τους να «εξωραϊσουν» την πόλη, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Από τα διασωθέντα μνημεία, δεσπόζει το σύμβολό της ο Λευκός Πύργος, κοντά στην παραλία (πρώην Κανλή-Κουλές= πύργος αίματος, που μετατράπηκε σε απλή φυλακή και βάφτηκε άσπρος) που κατά μία άποψη κτίστηκε στην περίοδο της Βενετοκρατίας (1423-1430), η Αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα) στην Εγνατία οδό και ο Πύργος του «Τριγωνίου» στην άνω πόλη. Άλλα αξιόλογα παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά μνημεία που σώζονται μέχρι σήμερα είναι: η αρχαία αγορά (το Forum των Ρωμαίων), η Ροτόντα, τα Ρωμαϊκά Ανάκτορα (Ιππόδρομος) κ.α.

Οι παμπάλαιες εκκλησίες, με τα ιστορικά ψηφιδωτά (13ος αιώνας) όπως Αγίου Δημητρίου, Αγ. Αποστόλων, Αχειροποιήτου, Οσίου Δαυίδ (Μονή Λατόμου), Αγ. Σοφίας, Παναγία Χαλκείων, Αγ. Αικατερίνης, Αγ. Νικολάου Ορφανού, Προφήτη Ηλία, Μονή Βλατάδων κ.α. που σώζονται και σήμερα μαρτυρούν τη μεγάλη ακμή και ακτινοβολία της πόλης στον τομέα της αρχιτεκτονικής ναοδομίας και των τεχνών.

Αυτά τα αναγνωρισμένα μνημεία και οι μνημειακοί χώροι της πόλης αποτελούν τα ουσιαστικά πειστήρια και αναμφισβήτητα ντοκουμέντα της μεγάλης ακμής της πόλης, στους αιώνες της ιστορίας της.

Όμως η Θεσσαλονίκη δεν είναι απλά μία μνημειακή πόλη. Έχει ένα σωρό πλούσιες φυσικές ομορφιές, περιβάλλεται από πανέμορφα προάστια και συνοικίες (Πανόραμα, Καλαμαριά, Χαριλάου, Τούμπα), που όλα αυτά μαζί συνθέτουν μια πόλη όμορφη, τουριστική, σύγχρονη, αξιολάτρευτη, καθαρή ακόμα από νέφη, γιατί φροντίζει γι αυτό ο ξακουστός Βαρδάρης της.

Ο Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης του 13ου αιώνα με τα ιστορικά ψηφιδωτά

Μέσα λοιπόν απ' αυτό το ιστορικό, ένδοξο, έντονο και αγωνιστικό παρελθόν, η Θεσσαλονίκη αναγεννημένη, ξεπροβάλλει περήφανα σήμερα στον 21ο αιώνα (είναι κέντρο διοικητικό, και αναπτυξιακό σε εθνική κλίμακα, ενώ παράλληλα αποτελεί κέντρο εκπαιδευτικό, πολιτιστικό, συγκοινωνιακό, καθώς και κέντρο εμπορίου εθνικής ακτινοβολίας). Αποτελεί τον κύριο πόλο ανάπτυξης σ' ολόκληρο το χώρο της Β. Ελλάδος.

Η Θεσσαλονίκη έχει κοινωνικό ιστό, έχει πλούσια παράδοση που μπορεί να αναδειχθεί κοίτασμα πολιτισμού μα πάνω απ' όλα έχει τον ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ (πως θα μπορούσα να τους παραλείψω;) τους ανθρώπους της, ζεστούς, φιλότιμους, φιλικούς, πρόθυμους που δεν έχουν ακόμα διαβρωθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό, σε σχέση με κατοίκους άλλων πόλεων από το ανελέητο κυνηγητό της καθημερινότητας και του άγχους. Είναι η πόλη που συμβιώνουν άνθρωποι διαφορετικών πολιτισμών. Η Θεσσαλονίκη είναι ακόμη ανθρώπινη μέσα σε μια απάνθρωπη εποχή. Είναι η πόλη που προσφέρεται για όλες τις ηλικίες, για όλων των ειδών βίωσης και διασκέδασης.

Η Θεσσαλονίκη, μια πόλη σύμβολο, μια πόλη ερωτική, μια πόλη που μαγεύει και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη, είναι εδώ, πρόθυμη, έτοιμη να δεχτεί τον καθένα, να τον περπατήσει στην παραλία της, στις γειτονιές της και τα σοκάκια της, στην Άνω Πόλη, να τον μεθύσει με το ούζο και την ρετσίνα της, με τις ποικιλίες από τα νόστιμα μαγειρεμένα θαλασσινά της που προσφέρονται στα γραφικά αναπαλαιωμένα στέκια της (Λαδάδικα, πλατεία Εμπορίου κ.α.), να τον κερδίσει και να τον γοητεύσει με τις ομορφιές της.

Και νάναι βέβαιος, πως όποιος την γνωρίσει, φεύγοντας μακριά της, σίγουρα θα την έχει χαραγμένη βαθειά στην καρδιά του, και κάθε φορά θα σιγομουρμουρίζει μαζί με τον Γιάννη Πάριο:

*"γιατί το ίδιο όμορφο κομμάτι
της καρδιάς μου σου ανήκει,
Θεσσαλονίκη μου γλυκιά, Θεσσαλονίκη"*

-Αποψη της όμορφης θαλασσινής Μυτιλήνης

Το νησί της αρμονίας

Του συναδέλφου, Γιώργου Τζαννή, Μυτιλήνη – Νοέμβριος 2017

Η Λέσβος είναι το νησί της αρμονίας. Απ' τις ήμερες ακρογιαλιές της ως τις βουνοκορφές, που τις πλαισιώνει το ασήμι της ελιάς και το πράσινο των πεύκων, είναι διάχυτη η ουσία της ομορφιάς. Το Λεσβιακό Φως συνθέτει τρυφερούς τόνους μέσα στα νερά και στη βλάστηση, στη Γη, στις στέγες των σπιτιών, στους ξερούς βράχους. Παντού ανθίζει το όνειρο και η αισιολογική γλυκύτητα τα δένει όλα σ' ένα μαγικό κύκλο γοητείας. Καθώς παραπλέεις τ' ακρογιαλία ή οδοιπορείς σ' αυτή τη γη, έχεις την εντύπωση ότι την έφτιαξε ο Θεός για να τέρπει και να ευνοεί το στοχασμό και την ψυχική ανάταση. Και πραγματικά είναι ένα στολίδι του Αιγαίου αυτό το νησί και ένα χαμόγελο. Ένα μήνυμα χαράς κι ελπίδας. Μια γοητευτική πρόκληση για ξεκούραση μέσα στο απαλό φως και τη γαλήνη.

Η Λέσβος συνδυάζει σε μία θαυμάσια αρμονία την άφθονη βλάστηση των πεύκων (22 εκατομμ. δένδρα) με την ασημεία πλημμυρίδα της ελιάς (11 εκατομμ. δένδρα). Οι ελαιόφυτες εκτάσεις τέμνονται από πευκοδάση. Εξαιρετικά και σημαντικά είναι τα αρχαιολογικά μνημεία του νησιού που δηλώνουν την μακραίωνη ιστορία του. Θ' αναφερθώ λεπτομερώς σ' αυτά σε μελλοντική συγγραφή μου. Στα δυτικά της Λέσβου, ανάμεσα στην Ερεσσό και το Σίγρι, το Απολιθωμένο Δάσος. Όρθιοι και διάσπαρτοι κορμοί που μαρτυρούν την ύπαρξη υπερμεγέθους προϊστορικής βλάστησης στο νησί. Οι χρωματισμοί των απολιθωμάτων είναι

ποικίλοι, η στιλπνότητά τους εκπληκτική με αποτέλεσμα να τα θεωρείς αντικρίζοντάς τα με προσφάτως κομμένα δένδρα. Η αποκάλυψη του απολιθωμένου δάσους και η προβολή του σε παγκόσμια κλίμακα προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον και πολλοί επισκέπτονται κάθε χρόνο αυτό το γεωλογικό θαύμα που οφείλεται στις ηφαιστειακές εκρήξεις, που συγκλόνισαν την συγκεκριμένη περιοχή πριν από 20 εκατομμ. Χρόνια.

Θα μπορούσα να γράψω εκατοντάδες σελίδες για να αναφέρω τα πολλά μοναδικά μοναστήρια, τις εκκλησίες, τα αξεπέραστα αρχοντικά, τα πανέμορφα χωριά, τα αρχαιολογικά μουσεία, τα μουσεία λαϊκής τέχνης και τόσα άλλα. Θα προτιμήσω όμως να αναφερθώ **στα έθιμα των Λεσβίων** που τηρούνται κυρίως στα χωριά μέχρι και σήμερα και δηλώνουν τον ιδιαίτερο πολιτισμό και την ιδιουσυγκρασία των ανθρώπων αυτών και που τους τα κληρονόμησαν οι προηγούμενες γενιές.

Θα ξεκινήσω λοιπόν από την Πρωτοχρονιά που με την αλλαγή του χρόνου, οι νέοι και οι νέες, πηγαίνουν στη βρύση και φέρνουν νερό στο σπίτι χωρίς να μιλήσουν. Με το «αμίλπο» αυτό νερό ραντίζουν τα σπίτια, γιατί αυτό θεωρείται καλό. Οι άντρες σπάζουν στα κατώφλια των σπιτιών ένα ρόδι κρατώντας και ένα σίδερο. Το ρόδι συμβολίζει την αφθονία και εύχονται, όπως είναι αυτό πλούσια γεμάτο, να είναι γεμάτο από καλά και το σπίτι, ενώ το σίδερο συμβολίζει την υγεία.

Στην περιοχή του Πλωμαρίου κρεμάνε στις πόρτες κλαδιά ελιάς, γιατί έτσι πιστεύεται ότι η παραγωγή

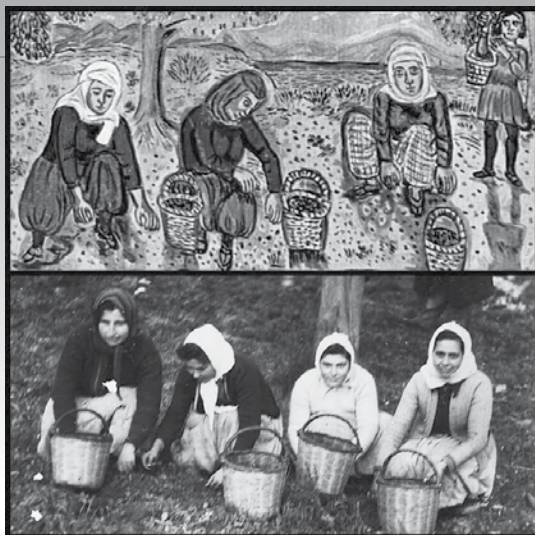
Αύρας ιδιότη και φως.
Όνειρο μες τη δάλασσα του Αιγαίου.
Της ομορφιάς αυδός.
Τρόπωνα, δείκτο, είσαι του ωραίου.

Σημαία ειρήνης ε' ασήμη της ελιάς.
Οι ακροματές σου ιδεριωτέρα.
Και μες το καταχειμώνα γελιάς.
Ήλιο γεμάτη στην καρδιά, ήλιο στα χέρια...

Της Αιολίδας καύχημα, ή μαζικό υμεί.
Την ομορφιά σου ανάσπασα και εντός μου ε' έχω.
Μαργαριτάρι ισο ακριβό του κόσμου.

του λαδιού θα είναι καλή. Το Πάσχα στην πόλη και την ύπαιθρο γιορτάζεται με πυροβολισμούς και κροτίδες. Στα χωριά Αφάλωνας και Παναγιούδα κρεμάνε το βράδυ της Ανάστασης, το ομοίωμα του Ιούδα σ' ένα πεύκο ή ένα άλλο ψηλό δένδρο και οι χωρικοί συγκεντρωμένοι αρχίζουν να πυροβολούν έως ότου το ομοίωμα σκορπιστεί σε κομμάτια. Στη συνέχεια, αφού συμβεί αυτό, πυροβολούν τον κορμό μέχρι να κοπεί στα τρία. Μετά τη δεύτερη Ανάσταση, στη Μυτιλήνη και στο Πλωμάρι, γίνεται το έθιμο του ποτηριού. Ένα έθιμο που έχει τη ρίζα του στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και έδινε στους σκλάβους, μέσα στην αναστάσιμη χαρά και την ελπίδα της ανάστασης του γένους. Ο Δεσπότης, ή ο παπάς πίνει κρασί από αργυρό κύπελλο και ύστερα το ρίχνει στους συγκεντρωμένους πιστούς. Όποιος το πιάνει παίρνει αναστάσιμα αυγά και χρηματικό δώρο. Στο Πλωμάρι τη Μεγάλη Παρασκευή, οι επιτάφιοι όλων των εκκλησιών συναντώνται στη πλατεία της προκουαίας και δημιουργείται ένα θέαμα που υποβάλλει με την πλημμύρα των αναμμένων κεριών. Ιδιαίτερα είναι και τα έθιμα του γάμου. Στη περιοχή της Γέρας και σε διάφορα χωριά, στα περασμένα χρόνια, στο κεφάλι της νύφης έβραζαν ένα κόκκινο πανί και επάνω έκοβαν το τσουρέκι, που τα κομμάτια του τα μοίραζαν στους καλεσμένους, μαζί με τον πατροπαράδοτο καφέ. Τον γαμπρό τον έντυναν μέσα σ' ένα μεγάλο ταψί και όλοι, με επικεφαλής τον κουμπάρο, πήγαιναν στο σπίτι της νύφης με μουσική από λαϊκά όργανα. Τη νύφη την τραγουδούσαν έτσι:

Η νύφ' μας είν' όμορφη σαν το ροδι μαντήλη
σαν ε' ανδριάκι ισο λαλεί του Μάρτη, του Αϊδρίτη.
Νύφη μ' τραγουδιέλινα ληγικές ισο αιδό την έννοια.
Στο Πλωμάρι ένα από τα υφιάτικα τραγούδια είναι το παρακάτω:

Λιομάζωμα στη Λέσβο: Πάνω πίνακας ζωγραφικής του Θεόφιλου και κάτω γυναίκες- λιομαζόχτρες.

Νύφη μ' ανδοσολοχημένη ε' ανδρόνα όταν σε δούμε
δαρρούμ ιως είναι άνοση και γηλοτραγουδούνε.
Στην Πέτρα τραγουδάνε:
Της νύφης μας την ομορφιά κ' η' ήλος τη ηγλιένη.
Σα δε ιροβάλλει να τη δε, ετέκεν, δε βασιλείει.

Αλλά υπάρχει στο λαό και η αντίθετη άποψη, όπως φαίνεται στους παρακάτω στίχους:

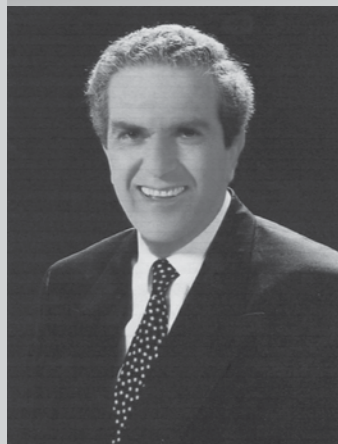
Η λευτεριά ' η ληλυτά για εμείς δεν τη ηρκοίμε.
Σι ιδικρες κ' ει βάσανα ηρρείουμε να ημείμε.
Όχι καμμένη λευτεριά κ' ιως να σε ξεχάσω,
να' χα τρεις βέρρες μάλαμα να ει ξαναηούρασ.

Οι ντοπιολαλιές (τοπικές διάλεκτοι) είναι αρκετές στη Λέσβο, που ακόμη και εμείς της πόλης δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε. Όταν βρεθούμε στην Αγιάσο χρειαζόμαστε διερμηνέα. Κι όμως είναι καθαρά αρχαία ελληνικά, συγκοπτόμενα. Βρέθηκα σε ένα μανάβικο στο χωριό και ένας ντόπιος ρωτά τον ιδιοκτήτη πόσο έχουν οι ντομάτες. Μόλις άκουσε την τιμή είπε «κάφτειν ρε» (καίνε ρε). Αυτό σημαίνει ότι η τιμή καίει, είναι ακριβά. Στο Πλωμάρι λένε το «τ» με τέτοιο τρόπο που ακούγεται «κ». Πριν από πολλά χρόνια τοποθετούσαν στο χωριό στύλους της ΔΕΗ για να φέρουν το ηλεκτρικό ρεύμα. Βγήκε λοιπόν ο ντελάλης του δήμου με τη ντουντούκα για να ανακινώσει το νέο και διαλαλούσε ως εξής: «Ε χουριανοί, σήμερα θα ' σκήσειν' (στήσουν) στο χουριό "σκυλ..." (στύλους), όκ... απ' αυτοί π' γαυγίζειν, αλλά αυτοί που "σκήνουν" (στήνουν) για ν' ανάβουν (ανάβουν).

Αυτοί είμαστε. Ένας υπέροχος λαός, με τα προβλήματα του, αλλά και με μεγάλο πολιτισμό και αξιοπρέπεια που ευδοκίμει πάνω σ' αυτό το χρυσοπράσινο πλατανόφυλλο του Αιγαίου ... τη ΛΕΣΒΟ.-

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Ο συνταξιούχος συνάδελφος της Ιονικής, επί χρόνια υπηρετήσας στην Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων, Ιεροψάλτης-Άρχων Μουσικοδιδάσκαλος της Μεγάλης Του Χριστού Εκκλησίας, αυτοβιογραφείται για τις «διαδρομές».

Γεννήθηκα στην Αθήνα. Οι γονείς μου είχαν καταγωγή, ο μεν πατέρας μου από τη Χίο, η δε μητέρα μου από τη Σαντορίνη. Είχα την τύχη να μεγαλώσω μέσα σε ιεροψαλτικό κλίμα καθότι ο πατέρας μου Αλέξανδρος ήταν άριστος ερμηνευτής και εκλεκτός μουσικός Ιεροψάλτης μαθητής του Χίου εκλεκτού πρωτοψάλτου Γεωργίου Βινάκη ο οποίος είχε διδάσκαλόν του, τον μέγιστον τιτάνα Ιάκωβον Ναυπλιώτην.

Σε ηλικία οκτώ ετών πήρα τα πρώτα ακούσματα από τον πατέρα μου, ο οποίος έψαλλε κατά καιρούς σε κεντρικούς Ι. Ναούς των Αθηνών, Άγιο Ιωάννη της οδού Βουλιαγμένης, Αγίας Βαρβάρας Δάφνης, αλλά και της επαρχίας, μεταξύ αυτών στο μερακλίδικο περί την Εκκλησιαστικήν Βυζαντινήν Μουσικήν, Αγρίνιον, αλλά και στην Παναγία Μεγαλοχαρη της Τήνου. Ακολουθώντας τον στο αναλόγιο και βοηθώντας στο ισοκράτημα, συγχρόνως «συνελάμβανα» με το αυτί μου τους ύμνους εκείνους που θα με βοηθούσαν να κάνω σιγά-σιγά το πρώτο μου ξεκίνημα. Με την πείρα που είχε ο πατέρας μου με πρόσεχε πολύ, κατάλαβε δε άμεσα ότι είμαι προικισμένος με ένα σπάνιο φωνητικό χάρισμα, και ο οποίος θα μπορούσα να γίνω ένας διακεκριμένος Ιεροψάλτης. Δεν με άφηνε να ψάλλω σε υψηλούς τόνους για να μη ζορίζεται η παιδική και εν συνεχεία εφηβική φωνή μου και αρχίζει να «ξεχειλώνει», οπότε θα υπήρχε αργά αλλά σταθερά η φωνητική βλάβη. **Από 11 έως 17 ετών άρχισα κοντά του να διδάσκω** σχεδόν όλη την ύλη των μαθημάτων της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής που διδάσκεται σε ένα ωδείο. Έτσι αποδίδοντας καρπούς

η όλη προσπάθειά μου σε ηλικία 19 ετών πρώτο διορίζομαι επίσημα αριστερός ιεροψάλτης στον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο Νικαίας. Ένα χρόνο αργότερα εγγράφομαι στο Ελληνικό Ωδείο όπου έχω καθηγητή τον αείμνηστο σοφό Θεόδωρο Χατζηθεοδώρου. Σε τέσσερα χρόνια, τελείωσα κοντά του το ωδείο με πολλά οφέλη περί την πράξη και θεωρία της βυζαντινής μουσικής. Ο δε ίδιος καθηγητής μου είχε γίνει ο καλύτερος διαφημιστής μου διαδίδοντας στους ψαλτικούς κύκλους τα καλύτερα σχόλια. Από τότε αργά και σταθερά άρχισε να «ακούγεται» το όνομά μου στους ψαλτικούς αλλά και στους ιερατικούς κύκλους. Κατά τη στρατιωτική μου θητεία, μετά την κανονική εκπαίδευση στην Τρίπολη, πήρα μετάθεση στην πόλη του Κιλκίς. Ο τότε Μητροπολίτης Κιλκισίου κηρός Ιωακείμ, όταν με άκουσε να ψάλλω σε κάποια εκδήλωση ορκωμοσίας του στρατοπέδου που υπηρετούσα, με κάλεσε κοντά του και αφού πήρε την άδεια από τον διοικητή μου, μου ανέθεσε να αναλάβω (για πρώτη φορά στην έως τώρα καριέρα μου), πρωτοψάλτης στον Καθεδρικό Ι. Ναό της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Χριστού στο Κιλκίς, όπου κατά συγκυρία χήρευε η θέση. Στην πόλη αυτή γνώρισα και εισέπραξα πολύ μεγάλη αγάπη, φιλοξενία, αναγνώριση και αποδοχή από το σύνολο των κατοίκων.

Απολύομαι από τον στρατό διορίζομαι δεξιάς ιεροψάλτης στον Ι. Ναό Τιμίου Σταυρού Αιγάλεω. Εκεί άρχισε το τάλαντο της φωνής μου να αναγνωρίζεται από τους επαίοντες και μη, όλο και περισσότερο στο ευρύ φιλόμουσο εκκλησιαστικό κοινό. Σε λίγους μήνες από τον διορισμό μου στο Αιγάλεω,

η Αδελφότης Θεολόγων «ΖΩΗ», μου προτείνει να ηχογραφήσω για δική της εκμετάλλευση τον πρώτο μου δίσκο, με ύμνους της Θείας Λειτουργίας. Μετά την κυκλοφορία του δίσκου και σε διάστημα 8 μηνών είχε τέτοια ζήτηση και απήχηση στα βιβλιοπωλεία της, σε όλη την Ελλάδα, που θα ζήλευαν οι μεγάλες δισκογραφικές εταιρείες, της πατρίδος μας. Μετά την επιτυχία αυτή, επανέρχεται και πάλι η Αδελφότης «ΖΩΗ» και μου προτείνει να ηχογραφήσω στα στούντιο της Κολούμπια –όπως έγινε και την πρώτη φορά– έντεκα δίσκους με διαφορετικά περιεχόμενα ύμνων και Εκκλησιαστικών περιόδων, με τους ίδιους όρους του πρώτου δίσκου. Δια όσους δεν γνωρίζουν τι σημαίνει να ηχογραφήσει ένα παιδάριον 20 ετών σε μία και μοναδική φορά 12 δίσκους βινυλίου, είναι αυτονόητα μέγιστη επιτυχία, τιμή και ευλογία αφού δι αυτού του γεγονότος άνοιξε η πόρτα της δεδομένης όπως απεδείχθη εκ των υστέρων επιτυχίας γενόμενος πολλαπλώς γνωστός στο ευρύ κοινό του θρησκευόμενου λαού της Ελλάδος και όχι μόνον. Βεβαίως μία τέτοια ευκαιρία δεν ήταν δυνατόν να την αφήσω να πάει χαμένη. Μπαίνω ιδιωτικώς πλέον στο στούντιο και σε διάστημα οκτώ μηνών τελειώνω με πολύ επιτυχία ολόκληρη τη σειρά κερδίζοντας πολύτιμες εμπειρίες, αλλά και την μετέπειτα φήμη μου. Στη συνέχεια μεσολαβούν οι διορισμοί μου στους Ι. Ναούς Αγίου Νικολάου Πειραιώς, Καθεδρικό Ι. Ναό Αγίου Μηνά Ηρακλείου Κρήτης, Παναγία Μεγαλόχαρη της Τήνου και από το 1971 έως και σήμερα ψάλλω αδιαλείπτως στον Ι. Ναό του Αγίου Αποστόλου Θωμά Αμπελοκήπων Αθηνών. Στη συνέχεια της καριέρας μου ο Πανάγαθος Θεός και η Υπεραγία Θεοτόκος προνοούν δι εμέ ευχάριστα γεγονότα. Την περίοδο που υπηρετούσα στην Τήνο, ο τότε Μητροπολίτης Χίου κυρός Χρυσόστομος Γιαλούρης με παράκλησή του προς τον τότε Πρόεδρο της Ιονικής και Λαϊκής Τραπέζης αείμνηστο Ανδρεάδη, με διορίζει από την πρώτη ημέρα πρόσληψής μου, μόνιμο υπάλληλο της Τραπέζης στη Διεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων. Με εντολή του Προέδρου είχα μόνιμη άδεια από την υπηρεσία μου για οπουδήποτε με καλούσαν να ψάλλω στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Ευχή και επιθυμία του Προέδρου της Τραπέζης ήταν να δημιουργηθεί μία χορωδία από υπαλλήλους που υπηρετούσαν στο λεκανοπέδιο της Αττικής, αλλά και «έτοιμους» Ιεροψάλτες καταξιωμένους στο χώρο. Σε διάστημα 6 μηνών η χορωδία ήταν έτοιμη. Επιχορηγείτο δε οικονομικά από την Τράπεζα. Αποτελείτο αρχικά από 40 και αργότερα

από 50 άτομα. Μετά 2 χρόνια από την ίδρυση της χορωδίας, ο τότε Υπουργός Οικονομικών αείμνηστος Αθανάσιος Κανελλόπουλος, (γνωστός φίλος της Εκκλησιαστικής Βυζαντινής Μουσικής), πρότεινε στον Πρόεδρο της Τραπέζης, όπως ο Θεόδωρος Βασιλικός αποσπασθεί στο Υπουργείο Οικονομικών και συνεχίσει εκεί τις μουσικές χορωδιακές του δραστηριότητες. Έτσι και έγινε. Παρέμειναν τα ίδια άτομα της Τραπέζης και προστέθηκαν μερικοί ακόμη υπάλληλοι του Υπουργείου, φθάνοντας συνολικά τα 60 άτομα. Η χορωδία είχε τακτά τρεις φορές την εβδομάδα πρόβα σε μόνιμη βάση, χρηματοδοτείτο δε, με μηνιαίο μίσθωμα πρωτοδιοριζόμενου υπαλλήλου για κάθε χορωδία. Από εμέ διδάσκονταν μαθήματα για προχωρημένους ιεροψάλτες. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι για πρώτη φορά στα χρονικά της δημόσιας διοίκησης και μάλιστα σε ένα τόσο μεγάλο Υπουργείο, συγκροτήθηκε χορωδία με τέτοιο αντικείμενο από καταβολής Ελληνικού Κράτους μέχρι και σήμερα.

Εδόθησαν δωρεάν 150 και πλέον συναυλίες σε κάθε επαρχιακή πόλη της Ελλάδος, σε 15 πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, ήτοι : Ατλάντα, Νέα Υόρκη, Φιλαδέλφεια, Βοστόνη, Οχάιο, Κλήβελαντ, Τέξας, Πίτσμπουργκ, Λος Άντζελες, Σαν Φρατζίσκο, Σικάγο, Βιρτζίνια, Νιου Τζέρσευ, Ουάσιγκτον, DC, Νέα Ορλεάνη, Αυστραλία : Σίδνευ, Μελβούρνη, Αδελαΐδα, Περθ, Νότια Αφρική: Γιοχάνεσμπουργκ, Κέηπ Τάουν, Ευρώπη: Βέλγιο, Ελβετία, Αγγλία, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία 12 φορές. Οι συναυλίες αυτές ήταν προσφορά του Ελληνικού Κράτους κυρίως προς τους Έλληνες της διασποράς, αλλά και στους εντοπίους κατοίκους των χωρών που επισκεπτόμεθα. Σχεδόν σε όλες τις συναυλίες, μέσα στο πρόγραμμα υπήρχαν και παραδοσιακά δημοτικά τραγούδια. Οι προσκλήσεις από το εξωτερικό δεν σταμάτησαν να έρχονται για την χορωδία. Σε μία εξ αυτών, και συγκεκριμένα στο προάστιο των Παρισίων DAIN DENIS σε μία βασιλική 6.000 χιλιάδων καθήμενων θεατών, η χορωδία ερμήνευσε την εξόδιο ακολουθία, την οποίαν εξήτησαν επιμόνως οι προσκαλούντες διοργανωτές.

Πρέπει να αναφερθεί ότι τη συναυλία μετέδωσε στην Ελλάδα σε απευθείας μετάδοση ο ραδιοφωνικός σταθμός της ΕΡΤ, και άλλοι 12 ραδιοφωνικοί σταθμοί από ισάριθμες Ευρωπαϊκές πόλεις με συνολικά 40 εκατομμύρια ακροατών, κάτι πρωτόγνωρο για την εποχή εκείνη, αλλά γιατί όχι και για τη σημερινή. Οι κατά καιρούς χορωδίες μου έχουν προσκληθεί δύο φορές από το Βατικανό. Στην πρώ-

Ο Ιερός Ναός του Αγίου Αποστόλου Θωμά στους Αμπελοκήπους Αθηνών, στον οποίο ο συνάδελφος Θεόδωρος Βασιλικός, Άρχων Μουσικοδιδάσκαλος, ψάλλει επί 50 χρόνια !

τη έψαλε στον Άγιο Φραγκίσκο της Ασίζης, ολίγα χιλιόμετρα έξω από την Ρώμη και τη δεύτερη στον προαύλιο χώρο του Αγίου Πέτρου στη Ρώμη, **παρουσία του Πάπα Ιωάννη Παύλου του δευτέρου**- Αγιοποιηθέντος από την Καθολική Εκκλησίαν- πενήντα πέντε Καρδινάλιων, και εξήντα χιλιάδων θεατών, ακροατών. Την συναυλία μετέδωσε απ' ευθείας ο τηλεοπτικός σταθμός του Βατικανού. Αξίζει να αναφερθεί ότι μετά το πέρας της δίωρης συναυλίας ο Πάπας εξέφρασε τον θαυμασμό του σε εμένα για το πρωτόγνωρο για αυτόν άκουσμα λέγοντάς μου αλλά και στο ακροατήριό του : «Αυτή η μουσική, αν και μονοφωνική, εν τούτοις κατόρθωσε να μας μεταφέρει από τους γήινους τούτους χώρους σε Ουράνια σκηνώματα, στον χώρο των Αγγέλων». Βεβαίως μετά από αυτή τη λιτή αλλά γεμάτη θαυμασμό δήλωση του ξένου προς την Ορθοδοξία θρησκευτικού ηγέτη, δεν θα μπορούσε να μην ήταν αυτή η κριτική όχι τόσο υπέρ της χορωδίας, αλλά πρωτίστως υπέρ της Θεόπνευστης Βυζαντινής μουσικής και της Ορθοδοξίας γενικότερα. Εκτός από τη χορωδία μου, έχω προσκληθεί και ο ίδιος στο εξωτερικό στις τέσσερις από τις πέντε ηπείρους. Οι προσκλήσεις αυτές προήρχοντο από Πατριάρχας, Αρχιεπισκόπους, Μητροπολίτες, Δημάρχους και Προέδρους Κοινοτήτων, εσωτερικού, αλλά κυρίως του εξωτερικού.

Είμαι από τους πρώτους –αν όχι ο πρώτος- πρωτοψάλτης που βγήκε για πρώτη φορά εκτός των τειχών της Ελλάδος και έκανε γνωστή τη Βυζαντινή Εκκλησιαστική μουσική κυρίως με τις χορωδίες

μου. Μετά ακολούθησε ο αείμνηστος Λυκούργος Αγγελόπουλος. Μαζικά μέσα ενημερώσεως, τύπος και ειδικοί, έχουν ασχοληθεί με τις συναυλίες υπό την διεύθυνσή μου, καθώς επίσης και με τις μονωδιακές μου εμφανίσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, με θετικότητα σχόλια τόσο γι αυτή την ίδια τη Βυζαντινή μουσική, αφού αυτός ήταν ο πρωτεύων στόχος μου.

Έχω βραβευθεί από την Θειοτάτη Προσωπικότητα τον Οικουμενικόν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κύριον Κύριον ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ ο οποίος μου απένειμε το Οφίκιον του Άρχοντος Μουσικοδιδασκάλου της Μεγάλης Του Χριστού Εκκλησίας. Επίσης ο Πατριάρχης Ρουμανίας Κύριος Κύριος DANIEL (Δανιήλ) μου απένειμε σε ειδική εορτή στο Βουκουρέστι το μεγαλύτερο παράσημο της Ρουμανικής Εκκλησίας δια την προσφοράν μου – όπως είπε – εις την διάδοση και εξάπλωση της βυζαντινής μουσικής μέσω της Ορθοδοξίας μας γενικότερα –ώστε να γίνει έτι περισσότερο γνωστή με πολλούς τρόπους- στα πέρατα της οικουμένης.

Επίσης έχω βραβευθεί στο Παρίσι από την γαλλική ακαδημία μουσικής και τεχνών carles cross γενικότερα για το μεγάλο δισκογραφικόν μου έργο, αλλά ειδικά δια το διπλό έργο – αυτό των δύο Θείων Λειτουργιών Ιωάννου Χρυσσοστόμου και Μεγάλου Βασιλείου. Έχω μετάρχει ως σολίστ στο δισκογραφικό έργο του γνωστού καταξιωμένου Έλληνα μουσικοσυνθέτη Γιάννη Μαρκόπουλου «ΣΕΙΡΗΝΕΣ», έργο επικό πλημμυρισμένο, γεμάτο από Βυζαντινή μουσική.

Έχω συνθέσει –προκειμένου να επενδυθεί μουσικά η θεατρική παράσταση – στην τραγωδία του Αισχύλου ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΔΕΣΜΩΤΗΣ με Βυζαντινή μουσική. Το έργο παρουσιάστηκε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών στη μεγάλη αίθουσα της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών και στο Ηρώδειο Θεάτρο των Αθηνών. Το γεγονός αυτό ήταν για τη σταδιοδρομία μου μοναδικό, διότι μέσω αυτού ήλθα σε επαφή με σκηνοθέτες, ηθοποιούς και κυρίως με στρώματα ανθρώπων της ευρύτερης κοινωνίας, οι οποίοι διαπίστωσαν πως μπορεί να «δέσει» και να συνταιριάξει η βυζαντινή μουσική, τον αρχαίο λόγο που πραγματεύεται το εν λόγω έργο του μεγάλου μας τραγωδού Αισχύλου. Άλλωστε είναι γνωστόν ότι η βυζαντινή μουσική είναι η συνέχεια της αρχαίας Ελληνικής μονοφωνικής μουσικής.

Επίσης έχω βραβευθεί κατά καιρούς από πολλούς φορείς κυρίως της τοπικής αυτοδιοικήσεως, Νομάρχας και Δημάρχους, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Το δισκογραφικό του έργο όπως ομολογούν οι επιπλέον αρμόδιοι είναι τεράστιο και εξωπραγματικό. Αφιέρωσα όλη μου τη ζωή –αντί να γράψω βιβλία βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής όπως έκαναν δια μέσου τόσων αιώνων τόσοι και τόσοι αξιολογώτατοι Άρχοντες πρωτοπάλτες – εγώ αντιθέτως θέλησα να καταγράψω σχεδόν τον όλον ενιαυτόν ψάλλοντας μέσα στα καλύτερα ποιητικά στούντιο ηχογραφήσεων της χώρας μας και του εξωτερικού –καταγράφοντας με τη φωνή μου ότι ψάλλεται μέσα στους Ιερούς Ναούς μας αλλά και έξω από αυτούς. Συνολικά σε Ελλάδα και εξωτερικό κατέγραψα 465 έργα μου προθύστερον σε βινύλιο και αργότερον σε ψηφιακούς δίσκους CD και DVD έως σήμερα. Ότι ψάλλεται όλο το έτος μέσα στους Ιερούς Ναούς μας – και όχι μόνο – έχει ηχογραφηθεί, είτε χορωδιακά, είτε μονωδιακά. Εξ αυτών των έργων, στην Ελλάδα κυκλοφορούν τα περισσότερα και τα υπόλοιπα 80 έργα στο εξωτερικό με παραγωγή και δική της εκμετάλλευση, την ξένη πολυεθνική δισκογραφική εταιρεία OCORA, η οποία τα διαθέτει στα μεγαλύτερα δισκοπωλεία σοβαρής μουσικής, Ευρώπης, Αμερικής, Αυστραλίας, Νοτίου Αφρικής, καθώς επίσης και στα εκθετήρια των μεγαλύτερων μουσείων του κόσμου, όπως του Λούβρου, του Ερμιτάζ, της Αγίας Πετρούπολης, του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης και αλλαχού ανά τον κόσμο. Στην Ελλάδα έχει ηχογραφηθεί για λογαριασμό και δική της εκμετάλλευση της Αδελφότητος «ΖΩΗ», 12 δίσκους. Επίσης με την δισκογραφική εταιρεία ΜΙΝΟΣ ΜΑΤΣΑΣ και

για λογαριασμό και δική της εκμετάλλευση, έχει ηχογραφηθεί 18 δίσκους. Επίσης 2 δίσκους έχει ηχογραφηθεί για λογαριασμό της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος και τέλος, έχει ηχογραφηθεί για λογαριασμό και εκμετάλλευση του Ιδρύματος μουσικολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών με διευθυντή τον καθηγητή αυτής κ. Γρηγόριο Στάθη, ύμνους του Θεοδώρου Φωκαέως, για τη σειρά «Μεγάλοι Βυζαντινοί Συνθέτες» όπου την μεγαλύτερη σειρά την έδωσε ο Γρηγόριος Στάθης –και καλώς έπραξε – στον αείμνηστον άρχοντα τιτάνα πρωτοπάλτην του οικουμενικού θρόνου Θρασύβουλον Στανίτσαν ο οποίος με την χορωδία του ηχογράφησε αν θυμάμαι καλά 8 έργα μεγάλων βυζαντινών συνθετών –όπου ήμουν μέλος των χορωδιών αυτών αλλά και μονοφωνάρης σολίστ στα περισσότερα εξ αυτών. Με δική μου παραγωγή και εκμετάλλευση, κυκλοφορούν σήμερα μόνο στην Ελλάδα 385 ψηφιακοί δίσκοι συν 80 στο εξωτερικό σύνολο 465 έργα που περιλαμβάνουν σε περιεχόμενα, ότι ψάλλεται στην Θεία Λατρεία της Ορθοδόξου πίστεώς μας. Το πιο σημαντικό κομμάτι της δισκογραφικής μου δουλειάς, είναι αυτό που απευθύνεται σε όσες και όσους επιθυμούν να μάθουν τη Βυζαντινή μουσική με την απλή μέθοδο της οπτικοακουστικής σειράς. Δηλαδή : Έχοντας η μαθήτρια ή ο μαθητής το βιβλίο μπροστά τους, ακούουν στο CD το δάσκαλο, και κατόπιν ούτοι επαναλαμβάνουν. Έχουν δε την ευχέρεια να ακούουν το μάθημα όσες φορές θέλουν, μέχρι να το μάθουν... Η οπτικοακουστική σειρά περιλαμβάνει 79 έργα τα οποία αντιπροσωπεύουν πέντε χρόνια σπουδών στο ωδείο. Το έργο αυτό βοηθάει τα μέγιστα όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές της Βυζαντινής μουσικής. Όπως αντιλαμβάνεται κανείς το δισκογραφικό του έργο είναι τεράστιο και εξωπραγματικό για τα μουσικά δρώμενα της Ελλάδος, είτε της Βυζαντινής μουσικής, αλλά και του πενταγράμμου γενικότερα. Καλύπτει δε και τον πιο απαιτητικό ακροατή σε ερμηνευτική ποιότητα, αλλά και σε ποσότητα περιεχομένων. Το ρεπερτόριο περιέχει υμνολογία με χορωδιακούς ύμνους. Τέλος υπάρχουν τρεις δίσκοι μου με παραδοσιακά δημοτικά τραγούδια συνοδεία μουσικών δημοτικών οργάνων, όπου τα ερμηνεύω εγώ. Αυτό το διαχρονικό έργο θα συντροφεύει γενεές ανθρώπων, γι αυτό πρέπει να διαφυλαχθεί ως κόρη οφθαλμού, κύρια και αποκλειστικά από την Εκκλησία, αλλά διατί όχι και από την ίδια την πολιτεία π.χ. μέσω της Ακαδημίας Αθηνών, αλλά φυσικά το πρώτον από εμένα τον ελάχιστον.

Τελειώνοντας αυτή την ενότητα πρέπει να τονίσω απευθυνόμενος στους πολλούς πόσο ψυχοφθόρο και κουραστικό είναι σαν παραγωγή, να ετοιμασθεί – ένα τόσο μεγάλο, τιτάνιο έργο 465 τον αριθμό – και μάλιστα με τις τελειομανείς απαιτήσεις μου, όπου χρειάστηκαν 38 συνεχόμενα έτη με 8 ώρες ψαλμωδίες κάθε ημέρα από Δευτέρα έως Παρασκευή. Χώρια τα 65 χρόνια που ψάλλω κάθε Κυριακή, επίσης χώρια οι αμέτρητες ώρες που χρειάστηκαν για να γίνουν τουλάχιστον 1000 πρόβες για όλο αυτό το έργο. Τι να πει λοιπόν κανείς για το πόση φωνητική κούραση απαιτήθηκε – εν προκειμένω δια την ελαχιστότητά μου – για να ολοκληρωθεί αυτό το έργο στο σύνολό του. Γι' αυτό και το έργο χαρακτηρίζεται «τιτάνιο, εξωπραγματικό». Βεβαίως υπάρχουν και άλλοι συνάδελφοι, χοράρχες πρωτοψάλται όπου (τα τελευταία χρόνια μας χάρισαν και μας χαρίζουν νύμολογα ακούσματα της Ορθοδόξου λατρείας μας, με αναλογικά συγκεκριμένο αριθμό έργων, συμπληρώνοντας ο ένας τον άλλον και ανάλογα ο καθείς με τις δυνάμεις του.

Είναι εκατοντάδες οι συναυλίες και τα ρεσιτάλ Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής που έδωσα σε Ελλάδα και εξωτερικό είτε με τις χορωδίες μου, είτε ως μονοφωνάρης σε ρεσιτάλ. Άλλες τόσες είναι οι εμφανίσεις μου σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές. Πολλές εκατοντάδες είναι οι προσκλήσεις που έλαβα για να ψάλλω σε πανηγύρεις και όχι μόνο –Ιερών Ναών της χώρας μας και της αλλοδαπής.

Το φωνητικό μου ταλέντο το αφιέρωσα στην Ορθόδοξη Θεία Λατρεία και όχι στο Λαϊκό ή Δημοτικό τραγούδι. Είναι γνωστό ότι σε ηλικία 24 ετών μου έγιναν πολλαπλές προτάσεις από δύο κορυφαίους μουσικοσυνθέτες της χώρας μας, αλλά και από την πιο μεγάλη δισκογραφική εταιρεία της εποχής εκείνης, να ασχοληθώ επαγγελματικά και μόνο με το Λαϊκό τραγούδι. Δεν με κυρίευσε το οικονομικό όφελος από αυτή την ευκαιρία. Συνέχιζε να με συναρπάζει η Βυζαντινή μουσική, γι αυτό και αφιερώθηκα σε αυτή με πολύ ζήλο και αγάπη. Βεβαίως η επιλογή μου αυτή με δικαίωσε απολύτως κρίνοντας κανείς την τόσο επιτυχημένη καριέρα μου, όπου κέρδισα δόξες, τιμές, αλλά και άπειρα υλικά αγαθά. Πάντα όμως προσγειωμένος στη πραγματικότητα θέλησα τις τιμές και τις δόξες να τις αφιερώσω στον κτίστην και πλάστην όλων μας ο οποίος και μου χάρισε το θεϊόν δώρον της φωνής πείθοντας τον εαυτόν μου ότι είμαι ο ελάχιστος πάντων όλων των ιεροψαλτών. Το έργο μου γνωρίζω

ότι θα κρίνεται ες αεί διότι είναι διαχρονικόν. Την εν λόγω καριέρα μου –την συνεχίζω και σήμερα και για όσα χρόνια θέλει ακόμα ο Πανάγαθος Θεός και ο Άγιος Απόστολος Θωμάς. Δέκα (10) χρόνια χρειάστηκαν για να εισαχθώ στα νάματα και στις πρώτες μου γνώσεις επί της Βυζαντινής μουσικής, και άλλα 55 χρόνια – ήτοι το σύνολον 65 – συνεχόμενα όπου προβάλλω και διδάσκω την Ορθοδοξία μας, μέσω της Θεόπνευστης και παναρμόνιας Βυζαντινής Εκκλησιαστικής μουσικής, που εκτός των άλλων είναι και η μουσική κορωνίδα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Σε μια πρόσφατη συνέντευξή μου σε περιοδικό ευρείας κυκλοφορίας δήλωσα πως αισθάνομαι απόλυτα ευλογημένος δια το φωνητικό τάλαντον που μου χάρισε ο Θεός το οποίον το καλλιέργησα δεόντως δια της συνεχούς και αδιάλειπτης μελέτης μου σε όλους τους τομείς της βυζαντινής μουσικής την δε φωνήν μου την αφιέρωσα στον πλάστην και δημιουργόν όλων μας. Ότι ζήτησα από τον Θεόν μας – μου το έδωσε πλουσιοπάροχα. Πρώτον το φωνητικόν μου χάρισμα μέσω του οποίου μεγάλωσαν γενιές και γενιές ανθρώπων θέλοντας να μου ομοιάσουν και ιδιαίτερα πολλοί νέοι άνθρωποι. Επίσης με τους δίσκους μου ταξίδεψα πολλούς ανθρώπους σε κόσμους ουράνιους υπερβατικούς. Επίσης ταξίδεψα σχεδόν σε όλον τον πλανήτην, γνώρισα ανθρώπους στην αλλοδαπή που μου έλεγαν ότι είμαι δάσκαλός τους αφού με την βοήθεια των δίσκων μου έμαθαν να ψάλλουν, άλλος μουσικά, άλλος πρακτικά. Επομένως υπάρχει μεγαλύτερη ευλογία από αυτήν, μετά τα ως άνω παραδείγματα; Απευθυνόμενος στους νέους ιεροψάλτας τους λέγω με ταπεινότητα –ότι έχουν μεγάλη και ιερά υποχρέωση να προβάσουν και να διαδίδουν ανά τον κόσμο όπου και αν διαμένουν την βυζαντινή εκκλησιαστικήν μουσικήν– όπως έκανε τόσα χρόνια η ελαχιστότητά μου– ώστε και αυτοί να την μεταλαμπαδέψουν στους νεώτερους ερμηνευτές, ούτως ώστε να ακούγεται και να διαδίδεται ανά τους αιώνες, όσο θα υπάρχουν έθνη και πολιτισμοί, προς Δόξαν και Τιμήν του ιδρυτού της Εκκλησίας μας ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΑΜΗΝ.

(Υστερόγραφον: Συγγώμην εάν σας κούρασα αλλά ήτο τα ολιγότερα που θα μπορούσα να αναφέρω αφού το βιογραφικό μου περιλαμβάνει αξιοσημείωτα γεγονότα που θα περιλάμβαναν σελίδες επί σελίδων αλλά προς χάριν συντομίας περιέγραψα τα τελείως απαραίτητα.)

ΚΑΠΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Μια άγνωστη ιστορία

Του συναδέλφου, **Θωμά Καρακάση -Καβάλα**

Ο ΚΑΠΝΟΣ

Ο καπνός στα πρώτα χρόνια του 20ου αιώνα, αποτελούσε μαζί με τη σταφίδα και τις ελιές, τα κυριότερα εξαγωγικά προϊόντα της Ελλάδας, και ιδιαίτερα ήταν το βασικό εξαγωγικό προϊόν της Μακεδονίας και Θράκης που έδινε ουσιαστικά ζωή στους κατοίκους και στις πόλεις της. Η καλλιεργούμενη ποικιλία καπνού στη περιοχή μας ήταν ο καπνός ανατολικού τύπου «μπασμάς». Μικρά και αρωματικά φύλλα, γνωστά σ' όλες τις διεθνείς αγορές με το όνομα «χρυσόφυλλα». Εξαγωγές γίνονταν από το λιμάνι της Καβάλας σε χώρες της Μεσογείου, τη Ρωσία, Ρουμανία, Αραβικές χώρες, ΗΠΑ, Ιαπωνίας κλπ, και από το λιμάνι του

Πόρτο Λάγο στη Τουρκία.

Ο ΚΑΠΝΟΣ Ειδικά μετά το 1922 αποτέλεσε και την διέξοδο στην ανεργία για χιλιάδες πρόσφυγες Έλληνες, που κυνηγημένοι από τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη, έφθναν στην γη της Β. Ελλάδας. Από τις αρχές του 20ου αιώνα οι Ελληνικές και ξένες καπνεμπορικές εταιρίες που εξήγαγαν επεξεργασμένο καπνό απασχολούσαν χιλιάδες εργάτες. Η σημερινή περιοχή των Νομών Δράμας, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης, υπό Οθωμανική κατοχή μέχρι το 1912-1913, διοικητικά ανήκε στο Σαντζάκι (Νομαρχία) Δράμας που υπαγότανε στο Πασαλίκι της Θεσσαλονίκης. Το Σαντζάκι περιελάμβανε τους καζάδες (περιοχές) Δράμας, Πρα-

βίου (Ελευθερούπολη), Καβάλας, Σαρή Σαμπάν (Χρυσούπολη), Γεννησέας Ξάνθης και Κομοτηνής. Κάλυπτε 1.800.000 στρέμματα και εξυπηρετείτο από τα λιμάνια Καβάλας, Κεραμωτής και Πόρτο Λάγος. Τα 2/3 της καλλιεργήσιμης γης τα εκμεταλλεύονταν μικροκαλλιεργητές, το υπόλοιπο 1/3 ήταν τουρκικά τσιφλίκια και τα βασικά προϊόντα ήτανε δημητριακά, καπνός και βαμβάκι.

Η καλλιέργεια καπνού, που ήρθε στην Ευρώπη μετά από την ανακάλυψη της Αμερικανικής Ηπείρου, ξεκίνησε στη περιοχή μας το 1820 περίπου με τη μορφή μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων παραγωγής και προεπεξεργασίας. Ο καπνοπαραγωγός αρχικά στο πρώτο στάδιο, μετά την ωρίμανση των καπνόφυλλων, μάζευε τα καπνόφυλλα από το χωράφι και κατόπιν ακολουθούσε η δουλειά στο σπίτι του, όπου όλη η οικογένεια βοηθούσε, για το «μπρούλιασμα» (τρύπημα και πέρασμα σε κλωστή) των φύλλων ανάλογα με το μέγεθος, το χρώμα και την ποιότητα τους. Η επεξεργασία των καπνόφυλλων απαιτούσε πολυμελή οικογένεια, πολλά «χέρια», και ειδικούς χώρους. Ένα χώρο ευάερο για το «μπρούλιασμα», άλλους χώρους για το κρέμασμα, χώρο για το παστάλιασμα, και ξεχωριστά μέρος για τη «λόκβα». Η αποθήκευση έπρεπε να γίνεται σε ανήλιαγη αποθήκη, που συνήθως ήταν στο ισόγειο. Ο γράφων θυμάμαι μικρός την δεκαετία του 1950, που έκανα «μπρούλιασμα», βοηθώντας μια οικογένεια της γειτονίας μας, που είχε ακόμη καπνοχώραφα. Οι καπνοπαραγωγοί στη συνέχεια παρέδιδαν τα καπνά στους καπνεμπόρους που τα επεξεργάζονταν στις πόλεις Καβάλα, Ξάνθη, Γεννησέα, Ελευθερούπολη, Δράμα, Δοξάτο, αρχικά σε χάνια (μέρη παραμονής ταξιδιωτών και ζώων της εποχής), και σε μισθωμένες αποθήκες.

Στο καπνομάγαζο γινότανε η κλασική και εμπορική επεξεργασία, όπου οι καπνεργάτριες «ξεφυλλίστρες» κάνουνε τη διαλογή των φύλλων στα «τεζιάκια», την διαλογή και επεξεργασία, και στη συνέχεια τα κοσκινίζανε και τα τοποθετούσανε στις κάσες δεματοποίησης, προκειμένου μετά να δεθούνε μέσα σε αεριζόμενα τσουβάλια, ώστε να δημιουργήσουνε το προς εξαγωγή εμπορικό δέμα την «τόγκα». Από εκεί οι χαμάληδες (αχθοφόροι) μεταφέρανε τα καπνοδέματα στο λιμάνι φορώντας το «αρκαλίκι» (σαμάρι), στη πλάτη, ή με τα ιππήλατα κάρρα, αργότερα με αυτοκίνητα, για να τα φορτώσουνε στις μασούνες που θα τα μετέφεραν στα εμπορικά πλοία που περίμεναν ανοιχτά για να τα πάνε στο εξωτερικό.

Η Καβάλα γίνεται έτσι ένα κέντρο διεθνούς σημασίας λόγω του ότι αποτελεί το κέντρο της επεξεργασίας και εμπορίας καπνού στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Ο πληθυσμός της από 2.000-3.000, αυξήθηκε στις 60.000, με ιδιαίτερα μεγάλη ανάπτυξη από το 1840 και μετά. Από τις αρχές του 1900 ήτανε μια μεγαλούπολη για τα δεδομένα της εποχής, με πολυτελείς κατοικίες, σωματεία, σχολεία, καταστήματα, Νοσοκομεία, γυμναστήρια, βιβλιοθήκες, φιλαρμονικές, τυπογραφεία. Εργοστάσια επεξεργασίας καπνού είχανε Έλληνες, Αρμένιοι, Τούρκοι, Εβραίοι, και αργότερα ήρθανε Αμερικανοί, Γάλλοι, Ιταλοί, Αυστριακοί, Ολλανδοί. Σύντομα, οι μεγάλοι καπνέμποροι και οι εξαγωγικοί οίκοι οικοδόμησαν ιδιόκτητες καπνοποθήκες, που φθάσανε σταδιακά τον αριθμό των 160 περίπου, δαπανώντας τεράστια ποσά. Η πόλη ήταν ήδη έδρα πολλών προξενείων που εξυπηρετούσαν τις αλλοδαπές καπνεμπορικές εταιρείες. Την ίδια περίπου εποχή γύρω στο 1910 και μετά λειτουργούσανε με υποκαταστήματα στη Καβάλα

οι Τράπεζες Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Οθωμανική Τράπεζα, και ανεξάρτητοι τραπεζίτες όπως οι Μωρίς Βενβενίστε, Herzog, Κολοκυθάς, Πρωτόπαπας, Σαρίκας, Ζήσης κλπ. Έτσι λοιπόν η ραγδαία ανάπτυξη του καπνεμπορίου ανέδειξε την Καβάλα σε πρώτο εξαγωγικό λιμάνι της Μακεδονίας με τετραπλάσιες εξαγωγές σε σχέση με τη Θεσσαλονίκη.

ΚΑΠΝΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Η Καβάλα την εποχή εκείνη ήταν το μεγαλύτερο κέντρο επεξεργασίας καπνού των Βαλκανίων. Οι καπναποθήκες της εποχής αυτής είναι κτισμένες με πέτρα και ξύλο, στεγασμένες με μία, δύο ή περισσότερες ξύλινες στέγες στην Καβάλα, και με μια ενιαία στέγη στις άλλες πόλεις. Χαρακτηρίζονται από τα πολλά συμμετρικά ανοίγματα και από τα τριγωνικά αετώματα των στεγών τους που συχνά φέρουν φεγγίτες ορθογώνιους ή κυκλικούς. Το εσωτερικό των καπναποθηκών είναι ενιαίο, χωρισμένο με ξύλινα πατώματα, που επικοινωνούσαν μεταξύ τους με ξύλινες σκάλες. Στα πρώτα πατώματά τους αποθηκεύονται τα ανεπεξέργαστα καπνά, αραδιασμένα πάνω σε κρεβαταριές για να αερίζονται και να μη σαπίζουν. Τη φροντίδα αυτών των καπνών έχουν οι στοιβαδότες, που μεταφέρουν στην πλάτη τους ανεπεξέργαστα δέματα στα σαλόνια της επεξεργασίας κι όταν γίνονται δέματα, τα μεταφέρουν πάλι στις κρεβαταριές για να στεγνώσουν.

Τα σαλόνια βρίσκονται στα υψηλότερα πατώματα των καπναποθηκών και εδώ γίνεται η επεξεργασία του καπνού με το φως της ημέρας, από άντρες και γυναίκες. Στη Δράμα η πρώτη καπναποθήκη κτίζεται το 1874 στην περιοχή των πηγών Αγίας Βαρβάρας, και την ίδια εποχή και στη Ξάνθη ΝΑ της πόλης, στον κάμπο, κοντά στη σιδηροδρομική γραμμή και στο δρόμο προς τη Γεννησέα.

Οι πρώτες καπναποθήκες της Καβάλας κτίζονται μετά το 1860 κοντά στη θάλασσα, σήμερα έχει μπαζωθεί και οικοδομηθεί το τότε κομμάτι αυτό της θάλασσας, και διαμόρφωσαν μέχρι το 1900, μια παραθαλάσσια σειρά καπναποθηκών. Ανήκουν στους Έλληνες καπνεμπόρους Βάρδα, Γρηγοριάδη, Τζιμούρτα, Φέσσα, Φώσκολο, Ναλμπάντη, Κασάπη, Ρηγανέζη, Σόλου, Τόκο, Εμφιετζόγλου, Σπόντη, Ιορδάνου, και με διάφορα εταιρικά σχήματα και σε μέλη των οικογενειών τους. Στη συνέχεια και στις αρχές του 20ου αιώνα, ιδρύονται

και άλλες εταιρείες, ιδιοκτησίας Τούρκων, Αυστριακών, Αμερικανών, Αρμενίων, Εβραίων, Ιταλών, με αποκλειστικά εξαγωγικό προσανατολισμό. Μετά το 1925, και την προηγηθείσα ανταλλαγή πληθυσμών, δεν υπήρχε τούρκος καπνέμπορας στην Καβάλα. Έφυγαν πουλώντας τις επιχειρήσεις τους με νόμιμα συναλλαγής τα τουρκικά γρόσια ή χρυσές λίρες σε Έλληνες, Αμερικανούς και Ευρωπαίους. Σήμερα δυστυχώς μετά από 93 χρόνια, και ενώ η Ελλάδα δεινοπαθεί μέσα στα μνημόνια, εξ' αιτίας του εχθρικού για την μορφή της οικονομία της και ξενοελεγχόμενου ευρώ, οι ιδιοκτήτες των καπναποθηκών αναγκάζονται να τις πουλάνε σε Τούρκους, που επιστρέφουν, και αγοράζουν τις παρατημένες καπναποθήκες για να τις μετατρέψουν σε εμπορικά κέντρα και ξενοδοχεία. Έτσι λοιπόν στις αρχές του 20ου αιώνα λειτουργούν στη Καβάλα δεκάδες Ελληνικές και διεθνείς εταιρείες επεξεργασίας και εμπορίας καπνών, όπως ο:

SOCIETA ITALIANA DI TABACCHI
D' ORIENTE KAVALLA, TABACUS,
TURMAK, KIAZIM EMIN KAI CIE, SCHINASI BRO,
MACEDONIAN TOBACCO COMPANY,
THE NEW THRACIAN TOBACCO CO, THE
AMERICAN TOBACCO COMPANY ON THE

ORIENT, ΑΥΣΤΡΟΕΛΛΗΝΙΚΗ, Σ.Ε.Κ.Ε.,
 Ε.Ο.Κ. ΣΑΠΟΥΝΤΖΗΣ Α.Κ.Ε.
 ΠΕΤΡΙΔΗ ΑΦΟΙ,
 ΜΙΣΣΙΡΙΑΝ ΑΦΟΙ,
 ΤΣΙΜΙΝΟ ΑΡΩΝ,
 ΙΟΥΡΔΑΝΟΓΛΟΥ ΑΦΟΙ,
 ΑΣΛΗ ΑΦΟΙ,
 THEODORIDIS FRERIES TABACS EN FEUILLES,
 GRAMMATIKOPOULOS ANESTIS MERCANT TOB
 ACCO, ΤΕΖΑΨΙΔΗΣ ΑΦΟΙ, ΚΛΠ.

Σήμερα μόνο ελάχιστες, και εκτός αστικού κορμού, καπναποθήκες λειτουργούν στην Καβάλα. Οι περισσότερες χάσκουν αναξιοποίητες, και ορισμένων οι ιδιοκτήτες έχουν στο παρελθόν προσαρμόσει τη χρήση τους στις σημερινές απαιτήσεις.

ΟΙ ΚΑΠΝΕΡΓΑΤΕΣ

Οι καπνεπιχειρήσεις όμως χωρίς εργάτες δεν μπορούσαν να δουλέψουν. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε και ξεκίνησε το λεγόμενο «καπνικό ζήτημα» που αναδείχθηκε σε ένα από τα φλέγοντα θέματα της Ελληνικής κοινωνίας το πρώτο τρίτο του περασμένου αιώνα, δηλαδή από το 1900 μέχρι το 1936 περίπου. Η επεξεργασία του καπνού ήθελε χιλιάδες εργατικά χέρια έτσι από τις αρχές του 20ου αιώνα αναπτύχθηκε ένα δυναμικό εργατικό κίνημα που ήξερε την δύναμη του αλλά και

υπερασπιζόταν την προσπάθεια για καλύτερες συνθήκες δουλειάς μεγαλύτερες απολαβές και διασφάλιση του επαγγέλματος. Οι καπνεργάτες ήταν ζωντανά και δυναμικά στοιχεία μιας αστικής πολιτισμικής κοινωνίας, όπως ήταν αυτή της Καβάλας, και μέσο διάδοσης νέων ιδεών. Εδώ έγιναν και τα πρώτα συνδικαλιστικά σωματεία αλλά και οι πρώτες απεργίες, λέξη άγνωστη για τα δεδομένα της εποχής σε μια άκρως συντηρητική και καταπιεστική Οθωμανική διοίκηση. Σε όλες τις πόλεις γρήγορα οργανώνονται σε σωματεία. Οι καπνεργάτες στις αρχές του 20ου αιώνα αρχίζουν να διεκδικούν τα αιτήματά τους με πιο οργανωμένο τρόπο. Κάνουν απεργίες και διαδηλώσεις. Το υψηλό κόστος της επεξεργασίας ώθησε το 1909 κάποιους Αμερικανούς εμπόρους να επιχειρήσουν εξαγωγή ακατέργαστων καπνών από το Λιμάνι της Καβάλας. Αυτό δεν κατέστη δυνατό αφού οι καπνεργάτες αντέδρασαν και είχαμε τις πρώτες απεργίες και συγκρούσεις. Άλλος τρόπος με τον οποίο επιχειρήσαν οι έμποροι να μειώσουν το κόστος των προς εξαγωγή καπνών ήταν η αντικατάσταση των ειδικευμένων εργατών με τη πρόσληψη στην θέση τους γυναικών που αμείβονταν με πολύ χαμηλό ημερομίσθιο. Αποτέλεσμα και πάλι απεργίες και βίαιες συγκρούσεις. Το «μπόλιασμα» του καπνεργατικού δυναμικού από τους πρόσφυ-

γες, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, από το 1922 και μετά, ήταν η αφετηρία νέων αγώνων και η «χρυσή» εποχή του τοπικού συνδικαλιστικού κινήματος όπου το επάγγελμα του καπνεργάτη ήταν ιδιαίτερα αξιόλογο με οικονομικές απολαβές και κοινωνική αναγνώριση. Για να καταλάβετε ήταν οι περιζήτητοι γαμπροί της εποχής. Το πρωτογενές ανθρώπινο δυναμικό που δημιουργήσε την τάξη των καπνεργατών ήταν οι Έλληνες, Τούρκοι και Εβραίοι. Το σουλτανικό καθεστώς απαγόρευε αυστηρά την σύσταση σωματείων και κατ' επέκταση τις μαζικές κινητοποιήσεις. Το 1908, με το πραξικόπημα των Νεότουρκων (Μουσταφά Κεμάλ), έγινε η ανακήρυξη του Τουρκικού συντάγματος με το οποίο η τότε Τουρκική κυβέρνηση παραχώρησε στους υπηκόους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και στις μειονότητες πολιτικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες. Τότε είναι που οι εργάτες της Καβάλας οργανώθηκαν στα νεοϊδρυθέντα εργασιακά σωματεία το «Ευδαιμονία» και το «Σωματείο Διεθνούς ένωσης Καπνεργατών». Το 1914, με τη περιοχή υπό Ελληνική διοίκηση, υπογράφεται η πρώτη στο κόσμο Σ.Σ. Εργασίας του κλάδου των καπνεργατών. Μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο και πιο συγκεκριμένα από το 1920 και μετά, όταν δηλαδή η ευρωπαϊκή αγορά είχε μεγαλύτερη ανάγκη από ποιοτικά Ελληνικά καπνά, οι καπνοπαραγωγοί ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια μεγαλύτερων ποσοτήτων καπνού, προσλαμβάνοντας άνεργο αστικό πληθυσμό. Σαν αποτέλεσμα των προηγηθέντων πολέμων και συνθηκών, το νέο εργατικό δυναμικό αποτελούνταν μόνο από εντόπιους Καβαλιώτες, Εβραίους, και πρόσφυγες Μικρασιάτες Έλληνες. Έτσι, άρχισαν να διεκδικούν δικαιώματα, όπως μείωση εργατικών ωρών (από 12 σε 9,5), αύξηση μισθών, κ.ά. Το 1921 στην Καβάλα υπήρχαν 4.654 καπνεργάτες, το 1922 με τον ερχομό των Ελλήνων της Μικράς Ασίας του Πόντου και της Θράκης ο αριθμός των καπνεργατών έφθασε τους 9.400. Για τα επόμενα χρόνια ο αριθμός τους αυξάνεται επίσης, και το 1925 έχουμε τον αριθμό ρεκόρ των 12.543 καπνεργατών. Το 1926 το μεροκάματό τους ρυθμίζεται με τις διακυμάνσεις της χρυσής λίρας και καθώς αντιστοιχεί στα 7/25 (70 ευρώ σημερινά), είναι το καλύτερο της Χώρας. Η χρυσή λίρα τότε είχε περίπου 370 δραχμές (1,10 ευρώ), και σήμερα έχει 250 ευρώ. Το μεροκάματο των γυναικών ήταν περίπου 45 ευρώ σημερινά.

Οι σκέψεις, συγκρίσεις και συνειρμοί δικοί σας!!! Πρωτοστατούν στην κοινωνική ζωή των πόλεων και είναι αξιοσημείωτο ότι στην Καβάλα προσφέρουν ο καθένας ένα μεροκάματο το χρόνο για τα σχολεία της πόλης. Δηλαδή κατά μέσο όρο, περίπου 700.000 ευρώ το χρόνο, ή περίπου 640.000 χρυσές λίρες, σημερινής ίσης αξίας περίπου 160.000.000 ευρώ!!!. Ενδεχόμενα σήμερα να μην δίνεται το παραπάνω ποσόν συνολικά για τη πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε όλη την Ελλάδα, από τον προϋπολογισμό των σημερινών αντίστοιχων υπουργείων. Παράλληλα όμως υποφέρουν από φυματίωση, ελονοσία και δάγκειο πυρετό. Έτσι λοιπόν κατόρθωσαν οι καπνεργάτες να αναδειχθούν στη κυρίαρχη εργατική δύναμη του Ελληνικού εργατικού δυναμικού κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου. Αποτελούσαν δε τον πολυπληθέστερο και πλέον συμπαγή κλάδο της εργατικής τάξης με ισχυρή παρουσία στις πόλεις Καβάλα, Θεσσαλονίκη και Βόλο. Το 1913 έχουμε στην Θεσσαλονίκη το πρώτο καπνεργατικό συνέδριο και αποφασίζουν εκεί να ιδρύσουν στην Καβάλα μια κεντρική επιτροπή δράσης. Μια ακόμα απεργία έχουμε τον Μάρτιο του 1914 που ήταν καθοριστική για την τύχη των καπνεργατών και συγκλόνησε την Μακεδονία. Η κυβέρνηση αντιμετώπιζε την πρώτη σοβαρή κρίση στα νέα της εδάφη, που μόλις είχαν απελευθερωθεί με τους Βαλκανικούς πολέμους. Μετά από είκοσι ημέρες απεργίας αρκετά από τα αιτήματα των καπνεργατών έγιναν δεκτά από τους καπνεμπόρους. Την περίοδο 1927 και 1928 εκδηλώθηκαν οι μεγαλύτερες και μαζικότερες απεργίες όπου οι καπνέμποροι απαντούσαν με «κλείσιμο» των εργοστασίων και οι δυνάμεις καταστολής του κράτους αντιμετώπιζαν τους απεργούς με σκληρότητα που είχε σαν αποτέλεσμα νεκρούς και τραυματίες. Στη συνέχεια την περίοδο 1929-1931, όταν η κυβέρνηση Βενιζέλου είχε ψηφίσει το γνωστό ιδιώνυμο, τέθηκαν εκτός νόμου όλες οι επίσημες εργατικές οργανώσεις. Η «Καπνεργατική Ένωση» διαλύθηκε με δικαστική απόφαση. Το 1933 δημιουργήθηκαν στην πόλη δύο Εργατικά Κέντρα.

Μετά την άφιξη των προσφύγων και μέχρι την οικονομική κρίση του 1929 το καπνικό ζήτημα είχε ιδιαίτερη κοινωνική ένταση και συγκρούσεις, όπου οι καπνέμποροι φάνηκαν αποφασισμένοι να μειώσουν το κόστος επεξεργασίας αλλά και να

επιβάλλουν νέες εργασιακές σχέσεις. Η κρατική εξουσία ήταν σαφώς με το μέρος των καπνεμπόρων. Οι εξαγωγές των καπνών έφεραν συναλλαγματικά οφέλη, αλλά ταυτόχρονα η «συμπάρταση» στους ισχυρούς καπνέμπορους αύξησε την αντίσταση των πολιτικοποιημένων εργατών, που αντιδρούσαν όλο και περισσότερο αντικυβερνητικά. Πραγματικά η πολιτική επιρροή των αριστερών είχε αποτελέσματα σε Θεσσαλονίκη και Καβάλα όπου στις εκλογές αυτά ήταν εμφανή. Είναι ευρύτερα γνωστό ότι η Καβάλα ανέδειξε το 1934, τον πρώτο κομμουνιστή Δήμαρχο της Ελλάδας τον Μήτσο Παρτσαλίδη, γόνου Μικρασιατικής προσφυγικής οικογένειας, και μέλος του Π.Γ. του ΚΚΕ επί Νίκου Ζαχαριάδη. Η Καβάλα ήταν για πολλές δεκαετίες ένα από τα «κάστρα» του εργατικού κινήματος της χώρας και των Βαλκανίων

Το 1930 η Καπνεργατική Ομοσπονδία αριθμούσε 25 σωματεία και πάνω από 22.000 μέλη απ' όλη την Ελλάδα. Οι καπνεργάτες χαρακτηρίζονταν «επικίνδυνη» τάξη και κρίθηκε από κράτος και καπνεμπόρους ότι έπρεπε να ... περιοριστεί. Η «αποσυμφόρηση» του επαγγέλματος άρχισε με την δημιουργία του ΤΑΚ του Ταμείου Ασφαλίσεως Καπνεργατών, το οποίο επέβαλε από το 1926 που ιδρύθηκε, την χρήση επαγγελματικού βιβλιαρίου, και καταργήθηκε έτσι η ελεύθερη πρόσβαση στο

επάγγελμα. Έτσι μέσα από τη μη χορήγηση του επαγγελματικού βιβλιαρίου γινόταν η απομάκρυνση και περιθωριοποίηση των «μη συμμορφούμενων προς τας υποδείξεις». Η ανεργία άρχισε να φαίνεται μετά από το 1929 και μεγάλωσε ακόμα από τότε μέχρι το 1936, με αποκορύφωμα τη συμμετοχή και πρωτοπορία των καπνεργατών στη μεγάλη απεργία του Μάη του '36 στη Θεσσαλονίκη, με τη δολοφονία 12 απεργών, μεταξύ των οποίων και Καβαλιώτες καπνεργάτες, και από την οποία απεργία εμπνεύσθηκε ο Ρίτσος τον Επιτάφιο, που μελοποίησε ο Θεοδωράκης.

Μετά ακολουθήσανε η δικτατορία Μεταξά, ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος, η κατοχή, ο Εμφύλιος, μέχρι το τέλος του 1950. Μετά και με την εκχώρηση της Ελλάδας από τη Βρετανία στις ΗΠΑ το 1947, ακολουθήσανε μαζί με τα άλλα «βοηθήματα» και τα Αμερικανικά καπνά τύπου Βιρτζίνια, πλατύφυλλα και εισαγόμενα, και ο μαρασμός, περιθωριοποίηση και απαξίωση των μικρόφυλλων και αρωματικών Ελληνικών καπνών.

ΚΑΒΑΛΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2018
ΘΩΜΑΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ

Υ.Γ. Ευχαριστώ για τη βοήθεια σε ιστορικά και φωτογραφικά δεδομένα, το ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΠΝΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΒΑΛΑΣ.

Η Φραντζόλα

Του συναδέλφου-Γορτύνιου Λαογράφου, Γιάννη Στ. Βέργου

Ο παγωμένος αέρας σφύριζε στις γρίλιες, στο σκεβρωμένο παράθυρο, από το σπασμένο τζάμι, απρόσκλητος έμπαινε και πάγωνε το κάθε τι που ήταν μέσα στο μικρό παλιό δωματάκι, για να το ακούσουν, να το νοιώσουν, να το καταλάβει καλά, κάθε κορμί, κάθε ψυχή, πως ήρθε ο χειμώνας... Χειμώνας!... Χειμώνας!... Άλλοι χαίρονται, και άλλοι κλαίει!..

Χαρά σε αυτούς που χαίρονται και υπομονή, κουράγιο, ελπίδα, σε αυτούς που κλαίει!.. Τα δάκρυα τους, δύναμη του σώματος να γίνει, βάλσαμο της ψυχής, με αυτά ας ξεπλυθεί η κακία, η συμφορά, του κόσμου! Την Άνοιξη, την χαρά, την προκοπή, αυτά τα δάκρυα να φέρουν!... Ποτέ Θεέ μου αυτή την συμφορά, της πείνας, της ανέχειας, στην πλάση σου, ποτέ πια να μη στείλεις...

Δύο ημέρες τώρα ήταν νηστικός από ψωμί, ο εργάτης, το νεαρό παιδί.

Πριν από δύο ημέρες, στο ταβερνάκι του μπάρμπα Μήτσου από τα Θερμιά στην πλατεία Μερκούρη στα άνω Πετράλωνα είχε παραγγείλει, να φάει για βράδυ ολίγη φασολάδα και ο μπάρμπα Μήτσος του βάζει ολόκληρη την μερίδα και παραπάνω και του την χρεώνει για ολίγη. Και αυτή την έγραψε βερεσέ στο τεφτέρι.

Τότε είχε πέσει στην χώρα αναδουλειά πολύ, μεροκάματο πουθενά και λεφτά δεν είχε ο νέος να πληρώσει... Ντρεπότανε ο νεαρός, όλο βερεσέ να τρώει...

Την άλλη μέρα μεροκάματο πάλι δεν βρήκε, όλη μέρα πάλι νηστικό, ψωμί ούτε για αντίδωρο... Το βράδυ αυτού του χειμώνα, πίνει δύο γουλιές νερό και ξαπλώνει στο κρεβάτι, στο ράντζο εκστρατείας, στο δωμάτιο, στο πλυσταριό, για να πλαγιάσει

Τα μάτια του από τα δάκρυα είχαν στεγνώσει, κλείνανε, μα δεν τα έκλεινε, ο νους του, το μυαλό του, είχε σταματήσει, μόνο την προσευχή, στο Θεό ψιθύριζε.

«Θεέ μου, Θεέ μου, μη με αφήνεις απροστάτευτο, εγώ δεν έχω εδώ κανέναν άλλον, εκτός από εσένα. !.. Νέος είμαι, δεν θα με εγκαταλείψεις...»

Με αυτά τα λόγια έπαιρνε θάρρος και ελπίδα και τον έπαιρνε από λίγο, λίγο ο ύπνος και καταλάβαινε πως ροχαλίζει. Ο θόρυβος του αέρα, το κρύο, από τις γρίλιες του παλιού παραθύρου τον ξύπναγαν, και τα γουργουρητά της πείνας του στομαχιού του δεν τον αφήνανε. Η ώρα, ο χρόνος δεν πέραγε, για να φωτίσει, και για να απασχοληθεί ο νους του και να σκορπίσει την στενοχώρια του, μέτραγε αριθμούς πολλούς, έλεγε την προπαίδεια. Ας είχε τελειώσει το Λύκειο.

Και από όσους εκκλησιαστικούς ψαλμούς, όσους θυμόταν τους έλεγε, ούλους!..

«Ως του Λυαίου καθήλες την δύναμη...» Έτσι Θεέ μου καθήλωσε και την πείνα μου... Και « ο Ιησούς Χριστός νικά και όλα τα κακά σκορπά!...»

Παρόλα αυτά, τις προσευχές, τους ύμνους, την ψαλμωδία, το κακό, η πείνα, δεν σκόρπαγε!... Η νύχτα πέρασε, ξημέρωσε, άρχισε να φέγγει, ντύθηκε τα καλοκαιρινά ελαφριά του ρουχαλάκια που είχε, δεν είχε και άλλα, καλύτερα, χειμωνιάτικα και κίνησε να πάει για να βρει δουλειά, στην την αγορά του παζαριού του κορμιού και του μυαλού, στην πλατεία Κοτζιά, που ήταν η πλατεία, ο χώρος, της σύναξης του εργάτη. Στο δρόμο που πήγαινε στο μισοσκόταδο, το πόδι του κτύπησε σε ένα πράγμα στρογγυλό, σαν τόπι. Σαν τι να είναι τούτο εδώ;... Λέει στο εαυτόν του.

Σκύβει και το πιάνει... Το θαύμασε!... Νάτο!.. Είπε: Και τι ήταν; Ήταν ένα μεγάλο κρεμμύδι!... Ο Θεός το έστειλε στα πόδια μου, μπροστά μου είπε.

Ευχαριστήθηκε και Τον ευχαρίστησε. Το στούμπισε με την γροθιά του, στο γόνατό του, το ξεφλούδισε και το έφαγε. Η κοιλιά του σταμάτησε να γουργουλίζει, ανοίξανε τα μάτια του, λειτούργησε ο νους. Η καούρα και η μυρουδιά του κρεμμυδιού, για μέλι, γλύκισμα, για άρωμα, μήλου, αχλαδιού του φάνηκε, που την θυμάται μέχρι και σήμερα. Περιπάτησε, το κρύο έτσουζε, ο αέρας σφύριζε, τρύπαγε τα κόκαλα του.

Έφτασε στην πλατεία, πήγε στο πεζοδρόμιο στο καφενείο η φωλιά, εκεί ήταν το στέκι των εργατών που περίμεναν να έρθουν οι εργολάβοι οικοδομών, να τους πάρουν για μεροκάματο. Έπιασε ένα απάγκιο και έβαλε την πλάτη του στην εσοχή του τοίχου, για να μη τον χτυπάει ο παγωμένος αέρας.

Άρχισαν να πέφτουν ψιλές, ψιλές οι νιφάδες του χιονιού, θείο δώρο για την πλάση, και για τους άλλους... Κατάρρα όμως για τον εργάτη. ..

Σαλέπι, σαλέπι, διαλαλούσε, ο μικροπωλητής το υπαίθριο ρόφημά του...

-Σαλέπι θέλουμε εμείς τώρα, ή φαρμάκι να φαρμακωθούμε, είπε ένας εργάτης.

Ένα μεροκάματο έκανα αυτή την βδομάδα και εκείνο τι να το κάνω;...

Δεν έφτασε ούτε για ψωμί, γάλα για τα παιδιά.

Δεν έχουμε δουλειά, δεν έχουμε μεροκάματο, δεν δουλεύουμε... αλλά ευτυχώς, δουλεύει στο μπακάλη το τεφτέρι... και τρώμε.. Αλλά μέχρι πότε;...

Πάμε να φύγουμε, δεν υπάρχει μεροκάματο σήμερα...

Ο καιρός δυνάμωσε και το χιόνι έπεφτε πιο πολύ, σπάνιο φαινόμενο για την Αθήνα. Οι καλοντυμένοι χείρονταν και οι φτωχοί που κρύωναν, έτρεχαν για να πάνε στα σπίτια τους, να προφυλαχτούνε.

Μετά από λίγο φεύγει και ο νεαρός από το απάγκιο του και παίρνει την οδό Αθηνάς για τα άνω Πετράλωνα, με τα πόδια, τον δρόμο της επιστροφής.

Έφτασε στην Βαρβάκειο αγορά, προϊόντα άφθονα, και όμως αυτός έτρεμε από το κρύο και την πείνα.

Και εκεί θυμήθηκε αυτά που έλεγαν στο χωριό του, για την κατοχή και την πείνα.

Πεινάω, πεινάω εν αφθονία!..

Ο φούρνος που έψηνε το ψωμί, του μύριζε από μακριά και του ερέθιζε τους σιαλογόνους. Τα δόντια του τρίζανε σαν πολυβόλο, όχι από το μάσημα του φαγητού αλλά από το κρύο.

Ξάφνου περνάει από μπροστά του ένας άντρας ηλικιωμένος, θα ήταν εβδομήντα χρονών ίσως και παραπάνω... Φαινότανε καλοστεκούμενος, καλοζωισμένος, στα μάτια του νεαρού παιδιού.

Ήταν κοντούτσικος στο ανάστημα, ο σβέρκος του ήταν χοντρός και έκανε ρομβοειδή σχήματα, φορούσε απέξω μια γκρι καπαρντίνα, επενδεδυμένη από μέσα, φαινότανε σαν γούνα, την είχε ξεκούμπωτη.

Φορούσε στο κεφάλι του καφέ καπέλο, ρεμπούπλα.

Κρατούσε και κρεμόντουσαν από τα χέρια του, δύο μεγάλες τσάντες, φτιαγμένες από караβόπανο και ήσαν γεμάτες μέχρι απάνω ψώνια.

Στην μία εξείχαν από την τσάντα δύο φραντζόλες ψωμί...

Μόλις πέρασε ο παππούς δίπλα από το νεαρό, το ψωμί έντονα του μύρισε, γυρίζει και το κοιτάει... Βλέπει τις δύο φραντζόλες!... Ψωμί!... Ψωμί!...

Αμέσως του γεννήθηκε η επιθυμία, την μία φραντζόλα, για να την αρπάξει...

Μία φωνή από μέσα του, με ύφος επιβλητικό τον διέταζε και του έλεγε:

Άρπαξε την, άρπαξε την, τώρα, τώρα άρπαξε την... Αλλιώς, τι να σου κάνω;..

Σε λίγο θα πέσεις κάτω, θα λιποθυμήσεις, θα πεθάνεις...

Και η άλλη φωνή, πιο σιγανή του έλεγε: Σύ-νελθε... Τι πας να κάνεις;...

Μα η άλλη φωνή επέμενε και όλο πιο δυνατά του έλεγε: Είσαι βλάκας...

Ο γέροντας έχει δύο φραντζόλες και δύο τσάντες μεγάλες με ψώνια και εσύ δεν έχεις ούτε μπουκιά ψωμί να βάλεις στο στόμα σου, σε λίγο από την πείνα θα πεθάνεις...

Και ενώ ήταν έτοιμος στην φραντζόλα να ορμήσει, η άλλη φωνή τον σταμάταγε.

Όχι, όχι, μη, μη, όχι του έλεγε: Αυτό δεν πρέπει να το κάνω... Έχει ο Θεός.

Δεν θα με αφήσει να καθώ. Θεέ μου, Θεέ μου, Παναγία μου, βοήθα με, βοήθα με!...

Τα σαγόνια του τρίζανε και ολόκληρος έτρεμε από το κρύο και την πείνα.

Κανένας δεν τον άκουγε, κανένας δεν τον έβλεπε, κανένας δεν τον ρώτησε, και ας ήταν κόσμος πολύς....

Κανένας δεν του έδινε σημασία, ήταν στα περριττά, στα περιφρονημένα, στα παραπεταμένα, στα τιποτένια... Ήταν το τίποτα!...

Όμως τα μάτια του έβλεπαν συνέχεια, ασταμάτητα, τις τσάντες με τα ψώνια και τα πόδια του χωρίς να το καταλαβαίνει ακολουθούσαν την φραντζόλα!...

Σε λίγο, φωνή πιο δυνατά του λέει:

Τώρα, τώρα, σπρώξε, σπρώξε με δύναμη τον γέροντα να πέσει κάτω...

Αμέσως, σβέλτα, με το ένα χέρι να τον αρπάξεις από τον γιακά και εύκολα του βγάζεις την καπαρντίνα και με το άλλο του αρπάζεις την μία φραντζόλα για να φας... Και τρέξε... τρέξε...

Τότε θα έχεις να φορέσεις την καπαρντίνα να ζεσταθεί το κοκαλάκι σου, να στυλωθεί η καρδιά σου.

Κρίμα είναι να πας από το κρύο και την πείνα, σαν το σκυλί στο αμπέλι...

Ο γέρος, έχει φαγητό, δεν θα του λείπει η φραντζόλα, και δεν θα κρυώσει μέχρι να πάει στο σπίτι του, φοράει χοντρό από μέσα σακάκι, έχει στο σπίτι του καλό, χοντρό παλτό, για να φορέσει.

Και εσύ φοράς το καλοκαιρινό σακάκι, χωρίς από μέσα φόδρα, που το αγόρασες φτηνιάρικο από το δημοπρατήριο, παλιό, από το Μοναστηράκι...

Άρπαξε να φας, κορόιδο και κλέψε να έχεις, στο κρύο να φορέσεις...

Η άλλη φωνή ξεψυχισμένα, συνέχιζε να του λέει: Μην, μην, όχι, όχι...

Και ή άλλη φωνή πιο δυνατά του λέει:

Τι μάθαινες τόσο καιρό, τόσα χρόνια στο σχολείο, τα γράμματα;...

Και ο Χριστός στα ευαγγέλια, το είπε:

Ο έχων δύο χιτώνες, τον ένα να το δίνει στους φτωχούς...

Και αφού δεν στο δίνει μόνος του, με το ζόρι να το παίρνεις...

-Μα είναι αμαρτία!...

-Έκανε αυτός που τα έχει όλα τα αγαθά, αυτά που του λέει ο Χριστός;

-Όχι...

-Εσύ έχεις, και κλέβεις;

-Όχι...

-Άμα είχες... Δεν θα έκλεβες...

-Όρμα, όρμα, άιντε ντε!... Αμάρτημα δεν έχεις!...

Πείστηκε ο νεαρός με αυτά τα λόγια, με αυτές τις κουβέντες, με αυτές τις συμβουλές.

Τις σκέφτηκε αυτές στα γρήγορα, τις βρήκε καλές, λογικές, ωφέλιμες και απόφαση το παίρνει, την επιχείρηση να βρει την ευκαιρία να εκτελέσει.

Την άλλη, την φωνή που του έλεγε όχι, μη, νόμισε πως του το λέει για το κακό του..

Αυτή η φωνή είναι του σατανά, λέει... Θέλει, φροντίζει αυτή για το κακό μου.

Και με τις σκέψεις αυτές και τους διαλογισμούς του, είχαν φτάσει μπροστά ο γέροντας και πίσω αυτός, έξω στην είσοδο του Δημαρχείου, εκεί ακριβώς που είναι οι κολώνες. Σταλίζει για λίγο ο γέροντας, ο παπούς, να ξεποστάσει, να πάρει λίγη ανάσα. Σταμάτησε και ο νεαρός, τα χέρια του, τα τρίβει.

Κοιτάει ζερβά, κοιτάει δεξιά, κοιτά εμπρός και πίσω, έτοιμος είναι, εκεί, επιτόπου, την πράξη να εκτελέσει.

Βλέπει διαβάτες να περνούν βιαστικοί, από μπρος και πίσω και από απέναντι στο πεζοδρόμιο και το έκρινε καλά, το σχέδιο να το αναβάλει για άλλο μέρος, απόμερο. Κάπου, σε κάποιο στενό απόμερο θα στρίψει ο γέροντας, που δεν θα τον βλέπει ο κόσμος, θα είναι και πιο κοντά στο σπίτι του, για να μη κρυώσει κιάλας.

Εκίνησε ο γέροντας να προχωρεί, από πίσω και αποκοστά του, σαν το σκυλί, ο νέος ηγαίνει, και από την αγωνία του την πολύ, ενώ έκανε κρύο, παγωνιά και δυνατά φύσαγε, ίδρωσε το μέτωπό του.

Στο πεζοδρόμιο ο γέροντας, ο παπούς σκόταψε, έπεσε.

Ο νεαρός αυθόρμητα, τρέχει και τον σηκώνει!...

Αυτός του λέει ευχαριστώ και συνέχισε να προχωράει.

Από πίσω στα δύο, τρία βήματα και ο νέος,

Τα μάτια του βουρκώσανε, από το ένα μάτι κυλά το δάκρυ...

Θυμήθηκε στο χωριό τον παππού του, που είχε το ίδιο σουλούπι και αυτός τώρα, κακό ήθελε, πήγαινε να του κάνει. Νόμισε πως αυτό που σκέπτεται να κάνει το κάνει στον παππού του... Δίσταζε, κώλωσε...

Αλλά η φραντζόλα μύριζε έντονα, σαν την Κίρκη, τον τράβαγε κοντά της!...

Περπάτησαν και οι δύο τους, όλο, τον ίδιο το δρόμο, την οδό Αθηνάς.

Όμως με διαφορετικές σκέψεις, και επιθυμίες, ο καθένας τους.

Κατέβηκαν τις σκάλες, περπάτησαν την υπόγεια πλατεία, ανέβηκαν τις σκάλες και επήραν τον δρόμο της τρίτης Σεπτεμβρίου.

Ο γέροντας, ο παππούς, σε στενό δεν έστριβε... δεν έμπαινε...

Τα μάτια του, το βλέμμα του ήταν καλυμμένα στην φραντζόλα, για μία στιγμή τα σήκωσε φύγανε και βλέπει πως είχαν φτάσει στον σταθμό πρώτων βοηθειών.

Φρρ, φρρρ, φρρρρρρρρρ ακούγεται ένα σφύριγμα, ο παππούς σταμάτησε, σταμάτησε και ο νεαρός, ου, ου, ου έκανε ένα αυτοκίνητο με ένα κόκκινο φως που γύριζε γύρο-γύρο και αναβόσβηνε, στρίβει αριστερά και μπαίνει.

Σηκώνει και πάλι ο νεαρός από την φραντζόλα τα μάτια του και βλέπει ακριβώς μπροστά του, έναν πολύ ψηλό, πανύψηλο άντρα, με ένα μαύρο, μεγάλο μουστάκι.

Φορούσε, στο κεφάλι του μεγάλο καπέλο, στρογγυλό που από πάνω ήταν το ύφασμα του άσπρο, έμοιαζε με μικρό ταψί που ψένανε στο χωριό το ψωμί.

Φορούσε άσπρη ζώνη και είχε από τον ώμο του λοξά μία άσπρη λουρίδα, και από το ζωνάρι την μέση του, κρεμότανε, ένα μεγάλο πράμα σαν μπιστόλι.

Είχε ύφος αυστηρό, επιβλητικό... Ήταν θαυμαστός, αγέρωχος!

Ο νεαρός κάνει ένα βήμα μπροστά, ένα βήμα πίσω, ένα βήμα αριστερά του, ακουμπάει στον τοίχο κλείνει για λίγο τα μάτια του.

Και από μέσα του λέει: Νάτος!..

Νάτος, ο χωροφύλακας, ο αστυφύλακας, ο

αστυνόμος, θα σε πιάσει...

Και καλά αυτός είναι φανερός, και φαίνεται και φυλάγεσαι από δαύτον, και αν είναι κανένας άλλος που έρχεται από πίσω σου και είναι της μουσικής και είναι κάπου και παραφυλάει κρυμμένος και δεν φαίνεται και μετά σε πιάσει;

Τότε τι κάνεις;... Τι χαμπάρια μάστορα;...

Καλύτερα να πεθάνεις από την πείνα, να ρέψεις σιγά, σιγά, παρά από τον πόνο, από το ξύλο.... Γύρνα πίσω, γύρνα!...

Ανοίγει τα μάτια του να είδει από μακριά τον παππού με την φραντζόλα και δεν τον είδε!... Του ζήτησε να τον συγχωρέσει, για το κακό που πήγαινε να του κάνει...

Έσκυψε το κεφάλι, μετανιωμένος, σκεπτικός περπάταγε προς την πλατεία της Ομόνοιας. Έφτασε, κατέβηκε τις σκάλες και εκεί ένοιωσε μια ζεστασιά μια θαλπωρή, ζεστάθηκε λίγο το κορμί του.

Γύρισε σιγά, σιγά μία ή δύο φορές την πλατεία από κάτω γύρο-γύρο, κατεβαίνει την δεξιά σκάλα που είναι ο σταθμός, το ηλεκτρικό τραίνο που πηγαίνει Πειραιά -Κηφισιά. Κάτω από την σκάλα ήσαν μικρά μαγαζάκια.

Ήταν και ένα μαγαζάκι που πούλαγε σάμαλι.

Ο νεαρός από λεφτά είχε όλα και όλα μία εικοσάρα [Είκοσι λεπτά της δραχμής]

Έβλεπε το ταψί με το σάμαλι και άρχισε πάλι το μαρτύριο της πείνας.

Έκανε πέρα, δώθε, βόλτες, έπιανε την εικοσαρούλα στην σκέπη του και σκεφτότανε τι να κάνει; Να πάει να του ειπεί να του κόψει ένα κομματάκι όσο κάνει να πάρει με την εικοσάρα;... Αλλά πάλι ντρεπότανε, δεν πήγαινε...

Μετά από αρκετή ώρα βλέπει στην άκρη του ταψιού ένα κομμάτι σάμαλι που είχε κοπεί στα δύο. Τότε πήρε τη απόφαση, πλησιάζει και λέει:

Κύριε, κύριε, έχω μία εικοσάρα δεν έχω άλλα, μου δίνεις σε παρακαλώ αυτό το μικρό κομματάκι το σάμαλι; [Ολόκληρο το κομμάτι είχε πενήντα λεπτά, μισή δραχμή] Έβγαλε από την τσέπη του την εικοσάρα να του την δώσει.

Ο καταστηματοάρχης του έριξε μια ματιά έπιανε την σπάτουλα, ένωσε τα δύο κομμένα κομμάτια, τα έβαλε στο χαρτί, στην λαδόκολλα, ρίχνει με την σπάτουλα όσο περισσότερο σιρόπι

μπορούσε και χώραγε και το δίνει μαζί με την εικοσάρα. Είμαστε και οι δύο εντάξει, θα μου τα δώσεις όταν γίνεις τρανός και θα έχεις καλή δουλειά... Ο νεαρός κάθισε στο παγκάκι το έφαγε... Ανοιξαν τα μάτια του, συλώθηκε η καρδιά του και άρχισε να σκέπτεται καλά, με το μυαλό του. Ο Θεός δεν αφήνει να χαθεί έτσι κανένα από τα πλάσματά του!... Μεσημέριασε. Κίνησε, αγάλια, αγάλια, συλλογισμένος, σκεφτικός, μετανιωμένος για τα Άνω Πετράλωνα.

Ανηφόρισε τον δρόμο προς το Θησείο, σε κάποιο σημείου στο πεζοδρόμιο βλέπει μία ηλικιωμένη γερόντισσα να σουρνει ένα καρτσάκι φορτωμένο, προσπαθούσε να το ανεβάσει τα δύο τρία σκαλοπάτια της εξώπορτας του σπιτιού της. Το ανέβαζε με κόπο μέχρι στο δεύτερο σκαλοπάτι. Και εκείνο, το καρτσάκι, κύλαγε πάλι προς τα πίσω και η γερόντισσα πάλευε.

Πλησιάζει ο νεαρός και χωρίς καμία κουβέντα το πιάνει και το ανεβάζει επάνω και η γερόντισσα χίλιες ευχές του δίνει... Βγάζει και του βάζει στην τσέπη του ένα τάλιρο .[πέντε δραχμές]. Ο νεαρός κάνει πως δεν το θέλει...

Πάρτο παιδάκι μου, σε σένα θα σου είναι χρήσιμο, εγώ τώρα ψωμί, φαγητό έχω τι να το κάνω; Για αυτήν την ώρα είναι τα λεφτά να κάνεις την δουλειά σου και να υπάρχουνε άνθρωποι... να σου μιλάνε, να σε βοηθάνε. Δόξα τον Θεό!... Βρέθηκαν εσύ και μόνος σου με βοήθησες, σε ευχαριστώ, αλλιώς, ποιος ξέρει, δεν ξέρω το μέχρι τότε, μέσα στο κρύο θα παιδεύομουν.

Τον ρώτησε και του είπε αν δεν έχει δουλειά το του δώσει δυο μεροκάματα να της καθαρίσει ένα χώρο της αυλής. Της είπε αύριο θα πάει...

Ευχαριστημένος έφυγε που βρήκε για την επομένη μεροκάματο.

Με χαρά πηγαίνει στο ίδιο ταβερνάκι, του μπάρμπα Μήτσου από τα Θερμιά, παραγγέλνει μια μακαρονάδα και μετά μια ολίγη και την τρώει, δίνει στον μπάρμπα Μήτσο να κρατήσει για αυτά και έναντι για τα άλλα, ολόκληρο το τάλιρο.

Ο μπάρμπα Μήτσος δεν ήθελε να τα κρατήσει. Κράτα και εσύ να έχεις ένα φράγκο.

Ο νεαρός, όχι του έλεγε: Για να έχω μπάρμπα Μήτσο τα μούτρα παστρικά...

Μετά τα πράγματα αλλάξαν, κοντά στο ένα

μεροκαματάκι ερχότανε το άλλο.

Με φιλότιμο, τίμια δούλευε σε όποια δουλειά του τύχαινε. Και το καλό, το μεγάλο, μεροκάματο το ήθελε και το λίγο, δεν το άφηνε. Δούλευε, δούλευε...

Ξεχρέωσε την ταβέρνα, τον μπάρμπα Μήτσο και τον ευχαρίστησε που στην δύσκολή του, τον τάισε, τον έζησε. Ο νεαρός με τα παθήματά του αυτά γυμνάστηκε.

Γύμνασε το σώμα του και την ψυχή του, στην αντοχή, στους πειρασμούς, στη θέληση, στην υπομονή, γυμνάστηκε στα ψυχικά αισθήματα και συναισθήματα και τις επιθυμίες του έμαθε να τιθασει. Δεν ήθελε ανίδρωτο ποτέ ψωμί να τρώει, και απλέρωτο ποτό, κρασί, μα ούτε νερό, να πίνει... Και έμαθε όποιος του δίνει δουλειά να του έχει ευγνωμοσύνη....

Μα τι έγινε ο νεαρός σαν περάσανε τα χρόνια;...

Η θεία πρόνοια τον προστάτευσε, γυμνασμένος στις κακουχίες όπως ήταν, προικισμένος με αντοχή στις στερήσεις του αρκούσαν τα λίγα τα δικά του, δεν ζήλευε τα πολλά, τους άλλους... Με τα πολλά, τα ξένα..

Τον έφταναν, χαιρόταν, με τα λίγα τα δικά του!...

Βρέθηκαν μπροστά του, ανεπάντεχα και δύο καλοί άνθρωποι που του έδωσαν το χέρι τους και τον βοήθησαν να ανεβεί στην σκάλα της ζωής, το πρώτο σκαλοπάτι.

Τα άλλα, τα σκαλοπάτια της ζωής τα ανέβηκε, αφού ήταν γυμνασμένος, επάξια...

Απέκτησε τίτλους ικανούς, από ψωμί, πολλές φραντζόλες!...

Και προσπαθεί, και την πείνα των άλλων να στομώσει...

Αλλά για να στομώσει του κόσμου η πείνα, πρέπει να το θέλουνε οι πολλοί...

Δεν φτάνουνε μόνο, οι δύο, οι τρεις, οι λίγοι... Όμως οι πολλοί το θέλουνε;...

Μα την νοστιμάδα του κρεμμυδιού που έφαγε και την μυρωδιά της φραντζόλας που δεν άρπαξε, δεν έφαγε, ακόμα αυτή η φραντζόλα, στα μάτια του, στην μύτη του μοσχοβολάει, μυρίζει!.. Είναι!...

Ακόμα, με θαυμασμό την θυμάται!...

«Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες...»

Του συναδέλφου-δικηγόρου Δημήτρη Κουκουζή

Με το που έμπαινε ο Μάρτης, από κοντά και η Σαρακοστή. Για να επαναληφθεί το ρηθέν: **Λείπει ο Μάρτης από την Σαρακοστή;**

Η Σαρακοστή, όπως και το σαραντάμηρο, είναι συνώνυμα της νηστείας. Είναι η θρησκευτική ανάγκη επί 40 ημέρες πριν από τις μεγάλες γιορτές του Πάσχα και των Χριστουγέννων να νηστεύει ο Χριστιανός.

Κοντά στη νηστεία και η προσευχή. Με τα **σαρνανταλείτουργα** το σαραντάμηρο και με τους **Χαιρετισμούς**, τα Ψυχοσάββατα και τις Κυριακές των νηστειών η Σαρακοστή. Το χωριό γίνεται τόπος νηστείας και προσευχής, σαν ένα μεγάλο μοναστήρι. Και όταν λέμε νηστεία το εννοούμε. Φαγητό λιτό, νηστίσμο και ξανάρτυγο. Δεν τη **χαλάγαμε** τη νηστεία τη Σαρακοστή! **Κατάλυση ιχθύος** επιτρεπόταν μόνο δύο φορές: Του **Βαγγελισμού** και των **Βαγίωνε**. Και όταν λέμε ιχθύος εννοούμε μόνο ένα ψάρι και αυτό παστό. Τον υγράλατο μπακαλιάρο! Άλλο ψάρι εκτός από το μπακαλιάρο και το **ρέγγο** (και τα δύο ήταν **λύσσα**) δεν ξέραμε. Για νωπό ψάρι, ούτε λόγος να γίνεται! Ό,τι φώσφορο και ασβέστιο χρειαζόμαστε στον οργανισμό μας μόνο από αυτά τα δύο ψάρια τα παίρναμε. Αγοράζαμε λοιπόν ένα φελί μπακαλιάρο, τον καθαρίζαμε από τα **φτερά** του, τον κόβαμε κομμάτια και τον ρίχναμε στο νερό για να ξαρμυρίσει. Ήθελε δύο-τρία νερά αλ-

λαγή. Για να **φτουρήσει** ο μπακαλιάρος τον ψήναμε στο φούρνο μας (εννοούμε πάντα ξυλόφουρνο) σε ένα μεγάλο **τεψί**, γεμάτο με πατάτες, μαράθια και κρεμμύδια. Τώρα πού και πότε αλιεύταν και ποια ήταν η διαδρομή του από τον τόπο αλιεύσεως μέχρι το χωριό μας στην Αρκαδία, καθόλου δεν μας ένοιαζε. Μιλάμε για φαγητό πεντανόστιμο και αρωματικό. Μοσχοβόλαγαν οι φούρνοι και οι γειτονιές! Η 25η Μαρτίου είναι συνδεδεμένη πρώτα στο μυαλό μας με την όσφρηση και τη γεύση του μπακαλιάρου στο φούρνο με μαράθια. Μετά ερχόταν η παρέλαση, η σημαία και τα **ποιήματα**. Ήταν η πείνα σας που τα έκανε νόστιμα, μας λένε σήμερα. –Σωπάτε ρε, τους απαντάμε: Δεν ήταν η πείνα μας. Ήταν η νοστιμιά των υλικών και το ψήσιμο στο φούρνο με ξύλα.

Αν εξαιρέσουμε τις δύο αυτές μέρες το κλασικό μενού της νηστείας ήταν το ίδιο για όλους και πάντοτε: Ψωμί με ελιές (χαρακωτές, ξυδάτες, τσακιστές, κλπ), πατάτες βραστές **σπυραλατιστές**, κρεμμύδια (ξερά ή κλωρά), μαρουλόφυλλα, φασόλια νερόβραστα, τουρσιά και καμιά φορά **αγοραστό** χαλβά. Το στομάχι σου γινόταν... **τσαρούχι** και το στόμα σου... παπούτσι! Και δεν ήταν μόνο που νηστεύαμε όλοι (παιδιά, νέοι, γέροι, άνδρες, γυναίκες). Ήταν και οι δουλειές στα χωράφια, στους κήπους και κυρίως στα αμπέλια. Στη Σαρακοστή, το Μάρτη μήνα, σκάβουν τα αμπέλια και γίνονται τα **κουτρούλια**. Άντε τώρα από πρωιάς μέχρι εσπέρας να σκάβεις το αμπέλι και το φαγητό σου να είναι ελιές, κρεμμύδια, ψωμί και κρασί. Και να μη **βαρυγκωμάς** καθόλου. Κανένας δεν ζήλευε τον άλλο γιατί και αυτός ελιές έτρωγε. Μερικές φορές βέβαια **νηστεύει ο δούλος του Θεού, γιατί δεν έχει τι να φάει**. Νηστεία ίσον λιτότης. Γιατί αν είναι να φας ένα μάλε Σαρακοσιανιά ιδίως από τα αγοραστά (καλαμαράκια, γαρίδες, ταραμοσαλάτα, αστακό κλπ) τότε δεν κάνεις νηστεία παρά μόνο... **κολάζεσαι!** Επειδή όμως **ασθενής και οδοιπόρος αμαρτίαν ουκ έχει**, άρχισαν σιγά-σιγά οι...

εκπτώσεις και στη νηστεία. Ο καθένας, όταν από τη μακρά νηστεία ξελιγωνόταν, αυτοονομαζόταν ασθενής ή οδοιπόρος, ώστε να μπει στην εξαίρεση και να δει στο ημερολόγιο τη φράση κατάλυση πάντων! Σήμερα η νηστεία ξεθώριασε ακόμα περισσότερο. Λίγοι πια κρατούν τη σαρακοστή. Τη μεγάλη όμως **ζημιά** στη νηστεία την έκανε ο... Ιωάννης ο Χρυσόστομος! Ναι, καλά διαβάζετε. Ο μέγας αυτός Ιεράρχης στον Κατηχητικό Λόγο του, που διαβάζεται στους ναούς το βράδυ της Αναστάσεως, στο τέλος της λειτουργίας, έφθασε στο... απαράδεκτο σημείο να ισοπεδώνει τη νηστεία και να την εξισώνει με την ...**ανηστεία!** Με την ευχή του αυτή, που την ακούν μόνο όσοι μετά τα **μπαμ και μπουμ**, συνεχίζουν τη λειτουργία της Αναστάσεως μέσα στο ναό (όσοι φεύγουν, δηλαδή οι περισσότεροι δεν την έχουν ακούσει ποτέ τους) βάζει ο Άγιος Χρυσόστομος στην ίδια μοίρα τους **νηστεύσαντες και τους μη νηστεύσαντες**. Λέει δηλαδή: **Νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες ευφρανθείτε σήμερα!** Η Τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες **Ο μόσχος πολύς, μηδείξ εξέλθει πεινών**. Έτσι όμως ο Άγιος **αδικεί** τους νηστεύσαντες που ταλαιπωρήθηκαν 40 μέρες με ελιές, με μια **μπουτσιά κουλούρα** και κρεμμύδια και επιβραβεύει τους μη νηστεύσαντες, που τρωγανε ό,τι θέλανε όλη τη σαρακοστή και **κογιονάρανε** τους άλλους λέγοντας :

«Σεις νηστεύετε για να πάτε στον παράδεισο. Εμείς δεν θέλουμε παράδεισο, ο παράδεισος είναι εδώ». Και εδώ είναι που τον νηστευτή πιστό χριστιανό τον πιάνει το παράπονο. –Γιατί Κύριε Χρυσόστομε εγώ που νήστευα να είμαι στην ίδια μοίρα με τον... αμαρτωλό που **έτρωγε το καταπέτασμα**; Και ο Άγιος Χρυσόστομος συνεχίζει την αδικία του απαντώντας: Δεν πειράζει τέκνον μου! Μέρα που είναι ας συγχωρέσουμε και τους αμαρτωλούς και τους εχθρούς μας. Εδώ και η τροχαία ακόμη, το Πάσχα, χαρίζει πρόστιμα και επιστρέφει πινακίδες στους αμελείς οδηγούς! Ας δεχθούμε στην εκκλησία **πλούσιους και πένητες, εγκρατείς και ράθυμους, πρώτους και τελευταίους**. Ο Δεσπότης φιλότιμος ων, δέχεται τον **έσχατον** (δηλ. αυτόν που έφθασε στη λειτουργία λίγο πριν το Δί' ευχών), **καθάπερ και τον πρώτον** (αυτόν δηλ. το Χριστιανό που πήγε στην εκκλησία με την πρώτη καμπάνα). Ο Χριστός μέρα που είναι συγχωρεί όλους, αγαπά όλους και εξισώνει τους αμνούς με τα ερίφια. **Και τον ύστερον ελεεί και τον πρώτον θεραπεύει, κακείνω δίδωσι και τούτω χαρίζεται**.

Δεύτε σουν **νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες** ενφράνθητε σήμερα! Δεν είναι αδικία. Είναι μακροθυμία! Το απαιτεί η μέρα. Το θέλει η Λαμπρή! **ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!**

Η σπουδαία ποιήτρια, συγγραφέας, ακαδημαϊκός και συνάδελφος τραπεζικός, Κική Δημουλά.

Ποίηση & Φωτογραφία

Του συναδέλφου Γιάννη Συρρή-Λάρισα

Ευχαριστώ το περιοδικό «διαδρομές» που μου δίνει την ευκαιρία να παραθέσω μερικές φωτογραφίες μου και να εσιτάσω τον φακό μου στην σπουδαία ποιήτρια, συγγραφέα, ακαδημαϊκό και συνάδελφό μας, Κική Δημουλά.

Η Βασιλική Ράδου, όπως είναι το πατρικό της όνομα, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1931. Μετά τις γυμνασιακές της σπουδές, εργάστηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος από το 1949 έως το 1973. Το 1952 παντρεύτηκε τον ποιητή και πολιτικό μηχανικό Άθω Δημουλά. Έχει αποκτήσει δύο παιδιά, τον Δημήτρη και την Έλση και είναι ήδη γιαγιά. Έχει εκδώσει πεζά και ποιητικές συλλογές, ενώ έχει λάβει πολλά βραβεία και διακρίσεις. Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικές από τις ποιητικές συλλογές της: Έρεβος (1956), Ερήμην (1958), Επί τα ίχνη (1963), Το λίγο του κόσμου (1972, Β΄ Κρατικό Βραβείο Ποίησης), Το τελευταίο σώμα μου (1981), Χαίρε ποτέ (1989, Α΄ Κρατικό Βραβείο Ποίησης), Η εφηβεία της λήθης (1997, Βραβείο Ιδρύματος Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών), Ενός λεπτού μαζί (1998), Ήχος απομακρύνσεων (2001), Χλόη θερμοκηπίου (2005), Μεταφερθήκαμε παραπλεύρως (2007), Τα εύρετρα (2010), Δημόσιος καιρός (2014), Άνω τελεία (2016).

Για το σύνολο του έργου της έχει λάβει:

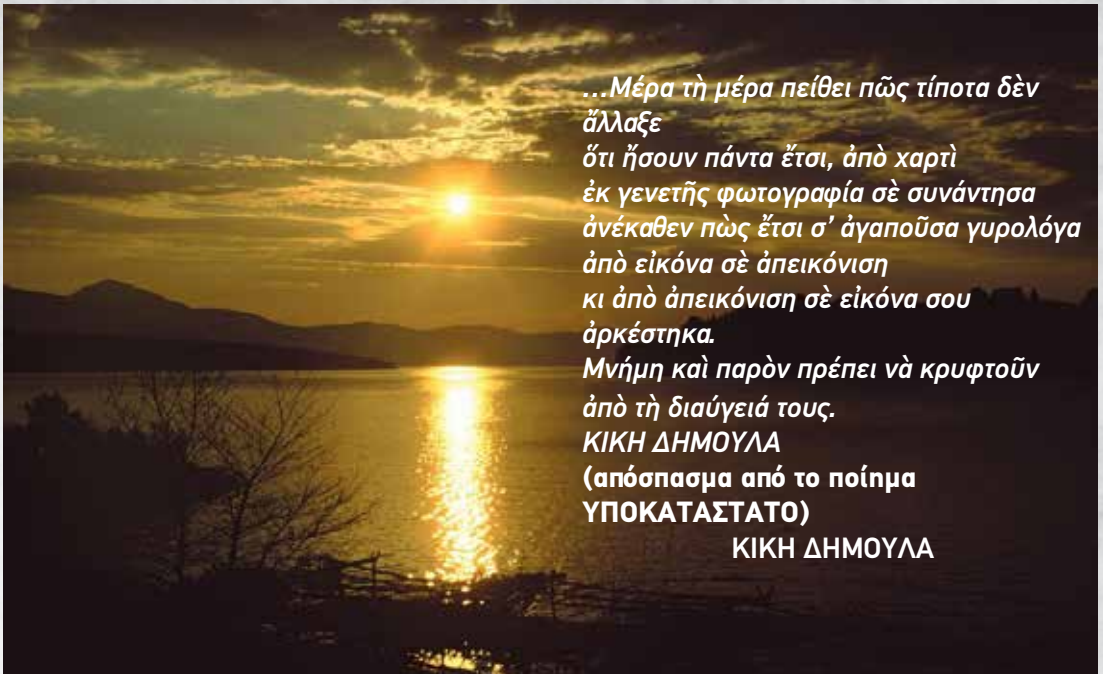
Το 2001 Αριστείο των Γραμμάτων της Ακαδημίας Αθηνών, το 2003 Μακεδονικό Βραβείο, το 2009 Ευρωπαϊκό Βραβείο Λογοτεχνίας (Prix Européen de Littérature) και το 2010 Μεγάλο Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας. Από το 2002 είναι τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην έδρα των γραμμάτων, θέση που έμενε κενή μετά τον θάνατο του Νικηφόρου Βρεττάκου. Το 2015, αναγορεύτηκε σε επίτιμη διδάκτωρ της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ.

Ποιήματά της μπορούμε να βρούμε στις εκδόσεις «Ικαρος» αλλά και στο διαδίκτυο. Παραθέτω μερικούς ιστότοπους: <http://www.poein.gr/archives/783> - http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/kikh_dhmoyla/ - <http://blogs.sch.gr/evstamou/files/2008/12/dimoyla.pdf>

Από το αρχείο της ΕΡΤ στον σύνδεσμο <http://archive.ert.gr/7350/> εντοπίσαμε την αφιερωμένη στην Κική Δημουλά, εκπομπή «Η δε πόλις ελάλησεν» του Γιάννη Σμαραγδή.

Γιάννης Συρρής, e-mail: jsyrris@hotmail.com
Facebook: <https://www.facebook.com/sirris.5>

Ακολουθεί αυτοβιογραφικό σημείωμα της Κικής Δημουλά, γραμμένο με το δικό της τρόπο και ύφος:

...Μέρα τὴ μέρα πείθει πῶς τίποτα δὲν
ἄλλαξε
ὅτι ἦσαν πάντα ἔτσι, ἀπὸ χαρτὶ
ἐκ γενετῆς φωτογραφία σὲ συνάντησα
ἀνέκαθεν πῶς ἔτσι σ' ἀγαποῦσα γυρολόγα
ἀπὸ εἰκόνα σὲ ἀπεικόνιση
κι ἀπὸ ἀπεικόνιση σὲ εἰκόνα σου
ἀρκέστηκα.
Μνήμη καὶ παρὸν πρέπει νὰ κρυφτοῦν
ἀπὸ τὴ διαύγειά τους.
ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ
(ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ποίημα
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΟ)
ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ

Ανατολή στο Νυδρί Λευκάδας – Γιάννης Συρρής, 1975

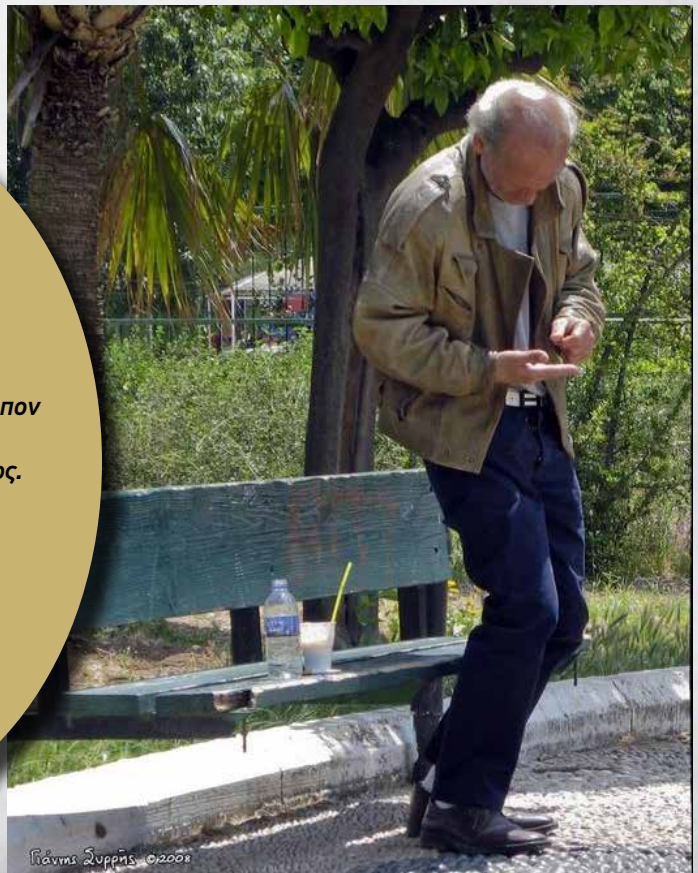
ΑΓΓΕΛΙΕΣ

Διατίθεται ἀπόγνωσις
εἰς ἀρίστην κατάστασιν,
καὶ εὐρύχωρον ἀδιέξοδον.
Σὲ τιμὲς εὐκαιρίας.

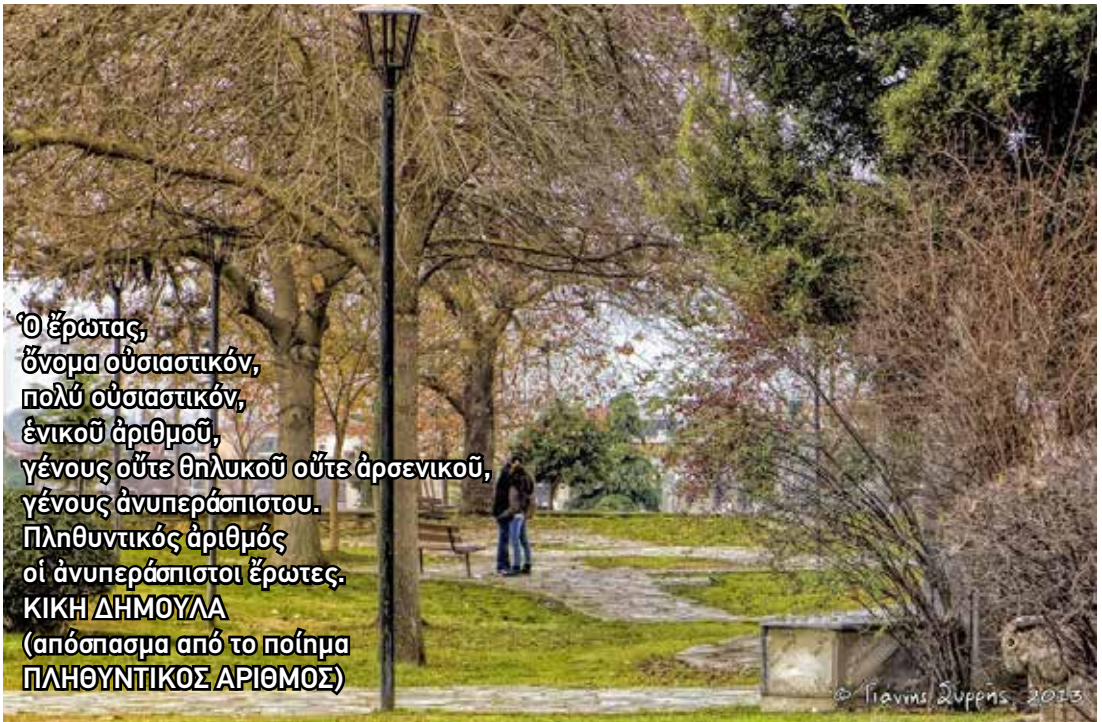
Ἄνεκμετάλλευτον καὶ εὐκαρπον
ἔδαφος πωλεῖται
ἐλλείψει τύχης καὶ διαθέσεως.

Καὶ χρόνος
ἀμεταχείριστος ἐντελῶς.
Πληροφορία: Ἀδιέξοδον
Ἦρα: Πᾶσα

ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ

Μετρώντας τη ζωή

Ὁ ἔρωτας,
 ὄνομα οὐσιαστικόν,
 πολύ οὐσιαστικόν,
 ἐνικοῦ ἀριθμοῦ,
 γένους οὔτε θηλυκοῦ οὔτε ἀρσενικοῦ,
 γένους ἀνυπεράσπιστου.
 Πληθυντικός ἀριθμός
 οἱ ἀνυπεράσπιστοι ἔρωτες.
ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ
 (ἀπόσπασμα ἀπό το ποίημα
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ)

© Γιάννης Συρρής, 2013

Ἐρωτας – Γιάννης Συρρής, 2013

ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΤΙ ΝΑ ΧΑΣΕΙΣ

Καλὰ τὰ βγάζει πέρα ἡ μοναξιά
 φτωχικὰ ἀλλὰ τίμια.
 Ἄλλοῦ κοιμᾶται αὐτὴ
 κι ἄλλοῦ τὸ ἐγκρατὲς σκεπτικὸ ἐάν.
 Μόνο καμιὰ φορὰ
 σὲ πειραματισμοὺς τὴν παρασύρει
 ἡ περιέργεια
 -ὄφιν προγενέστερος
 καὶ πιὸ φανατικὸς
 ἀπ' τὸν νερόβραστον ἐκεῖνον τῆς μπλέας.
 Δοκίμασε τῆς λέει, μὴ φοβᾶσαι
 δὲν ἔχεις τί νὰ χάσεις
 καὶ τὴν πείθει
 νὰ κουλουριάζεται πνιχτὰ
 νὰ τρίβεται σὰ γάτα ἀνεπαίσθητη
 πάνω στὸν διαθέσιμο ἀέρα
 ποὺ ἀφήνεις προσπερνώντας.
 Ἀπόλαυση πολὺ μοναχικότερη
 ἀπὸ τὴ στέρσή της.
ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ

Μοναξιά– Γιάννης Συρρής, 2007

© Γιάννης Συρρής

*-Μαγικό το ταξίδι των ηλιαχτίδων «Παίζουν παιχνίδια με τον ουρανό, τη θάλασσα, τα φύλλα των δένδρων και πάντα βρίσκουν τον δρόμο τους, μέσα από τις αλλεπάλληλες στενές σχισμές!!!»
Της συναδέλφου Άννυς Μακρίδου - Θεσσαλονίκη.*

*Η ομορφιά των χρωμάτων στο Πήλιο
Της συναδέλφου Δέσποινας Ζήκουλη*

Άγιος Πέτρος – Λιμνοθάλασσα Προκόπου, Δάσος Στροφυλιάς, Ν. Ηλείας
-Της συναδέλφου Άννας Παρασκευοπούλου

Κική Δημουλά - Αυτό-βιογραφικό

«Ένα βιογραφικό σημείωμα πρέπει, αφού γραφτεί, να μείνει ἐπ' ἄρκετὸν καιρὸ κρεμασμένο στὸν ἀέρα ἀπὸ ἕνα τσιγκέλι αὐστηρότητας, ὥστε νὰ στραγγίξουν καλὰ τὰ στερεότυπα, οἱ ὠραιοποιήσεις, ἡ ρόδινη παραγωγικότης καὶ ὁ πρόσθετος ναρκισσιμὸς, πέραν ἐκείνου ποὺ ἐνυπάρχει στὴ φύση μιᾶς αὐτοπαρουσίασης. Μόνον ἔτσι βγαίνει τὸ καθαρὸ βάρος: τὸ ἦθος ποὺ ἐπέβαλες νὰ τηρεῖ ἡ προσπάθειά σου.

Τὰ πόσα βιβλία ἔγραψε κανεῖς, πότε τὰ ἐξέδωσε, ποιὲς μεταφράσεις τὰ μεταναστεύουν σὲ μακρινὲς ξένες γλῶσσες καὶ ποιὲς διακρίσεις τὰ χειροκροτοῦν εἶναι τόσο τρέχοντα, ὅσο τὸ νὰ πεῖς ὅτι μέσα σ' ἕναν βαρύτατο χειμῶνα ὑπῆρξαν καὶ κάποιες μέρες μὲ λαμπρὴ λιακάδα. Ὡστόσο, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ ὑλικὸ τῆς πεπατημένης, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ συνεχίσει τὴ χάραξή της μὲ συνεσταλμένες καινοτόμες ἐπιφυλάξεις. Γεννήθηκα στὴν Ἀθήνα τὸ 1931. Ἡ παιδικὴ ἡλικία πέρασε χωρὶς νὰ ἀναδείξει τὸ «παιδὶ θαῦμα». Τὸ 1949, τελειώνοντας τὸ Γυμνάσιο, ὑπέκυψα εὐκόλα στὸ «πρέπει νὰ ἐργαστεῖς», καὶ ἐργάστηκα στὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εἴκοσι πέντε χρόνια.

Ἀνώτερες σπουδές: ἡ μακρὰ ζωὴ μου κοντὰ στὸν ποιητὴ Ἄθω Δημουλά. Χωρὶς ἐκεῖνον, εἶμαι σίγουρη ὅτι θὰ εἶχα ἄρκεστεῖ σὲ μιὰ ρεμβαστική, ἀμαθῆ τεμπελιά, πρὸς τὴν ὁποῖαν, ἴσως καὶ σοφά, ἀκόμα ρέπω. Τοῦ ὀφείλω τὸ λίγο ἔστω ποὺ τῆς ξέφυγα, τὴν ἀτελῆ ἔστω μύησή μου στὸ τί εἶναι ἀπλῶς φωνῆεν στὴν ποίηση καὶ τί εἶναι σύμφωνον μὲ τὴν ποίηση, τοῦ ὀφείλω ἀκόμα τὴν πικρότατη δυνατότητα νὰ μπορῶ σήμερα, δημόσια, νὰ τὸν μνημονεύω εἰς ἐπήκοον τῆς πολυπληθοῦς λήθης. Αὐταπαρνητικῆ, παραχωρήθηκα στὸ ρόλο τῆς μητέρας καὶ μὲ τρυφερὴ γενναιότητα ἄκουσα νὰ προσφωνοῦμαι «γιαγιά». Κυλῶ τώρα μὲ ψυχραιμία καὶ χωρὶς βλέψεις διαιωνίσεως μέσα σ' αὐτὲς τὶς νέες παρακαμπτήριες τοῦ αἵματός μου. Κυλῶ καί, ὅσο πλησιάζω στὶς ἐκβολές, ὅλο καὶ ὀνειρεύομαι ὅτι θὰ μοῦ πετάξει ἡ ποίηση ἕνα σωσίβιο ποίημα.

Δὲν νιώθω δημιουργός. Πιστεύω ὅτι εἶμαι ἕνας ἔμπιστος στενογράφος μίας πολὺ βιαστικῆς πάντα ἀνησυχίας, ποὺ κατὰ καιροὺς μὲ καλεῖ καὶ μοῦ ὑπαγορεύει κρυμμένη στὸ ἡμίφως ἐνὸς παραληρήματος, ψιθυριστά, ἀσύντακτα καὶ συγκεκριμένα, τὶς ἀκολασίες τῆς μὲ ἕναν ἄγνωστο τρόπο ζωῆς. Ὅταν μετὰ ἀρχίζω νὰ καθορογράφω, τότε μόνον, παρεμβαίνω κατ' ἀνάγκην: ὅπου λείπουν λέξεις, φράσεις ὀλόκληρες συχνὰ καὶ τὸ νόημα τοῦ ὄργιου, προσθέτω ἐκεῖ δικές μου λέξεις, δικές μου φράσεις, τὸ δικό μου ὄργιο στὸ νόημα, ὅτι τέλος πάντων ἔχει περισσέψει ἀπὸ δικές μου ἀκολασίες μὲ ἕναν ἄλλον, ἄγνωστο τρόπο ζωῆς. Τόσο μεταχειρισμένη καὶ ὑπηρεσιακῆ εἶναι ἡ ἀνάμειξή μου στὴ δημιουργία. Φύσει ὀλιγογράφος, ἐξέδωσα ὀκτῶ ποιητικὲς συλλογὲς μέσα σὲ σαράντα πέντε χρόνια. Ἡ σημασία τους εἶναι ἀκόμα συμβατικῆ. Εἶναι γραμμένη στὴ λίστα ἀναμονῆς τῶν μεγάλων ἐπερχόμενων κυμάτων τοῦ μετα-κριτῆ χρόνου.»

Το... *θέλημα*

Του συνάδελφου Γιώργου Κολλάτου – Προέδρου ΣΣΙΛΤΕ

Βέβαια δεν εννοούμε το θέλημα του Θεού που διαβάζουμε σε θεολογικά κείμενα, αλλά το δώρο, το φίλημα που έκαναν οι γειτόνισσες της φτωχογειτονιάς του χωριού, η μία στην άλλη. Φώναζε η Γιώργενα από το σπίτι της στην άκρη του στενού παράδρομου της Πλατείας στη μάνα μου. «Βάσενα έλα παρακάτου να πάρεις το θέλημα γιατί δεν μπορώ να 'ρθω, με πονάει το πόδι μου». Και πήγαινε η μάνα μου και έπαιρνε το «θέλημα» και το έκρυβε κάτω από τη μπροστοποδιά της να μην βλέπουν οι γειτόνισ-

σες τι την φίλεψε η Γιώργενα. Ή όταν έφτιαχνε η μάνα μου μεσοσηνιακές δίπλες με μέλι και καρύδι από πάνω, έβανε πεντέξι σε ένα πιάτο και σκεπασμένο με ένα πεσκέρι (είδος μακριάς πετσέτας) το πήγαινε στη Βγενιά και της έλεγε: «Βγενιά σου έφερα λίγες ζεστές δίπλες για τον Μήτσο τον άντρα σου που του αρέσουν πολύ».

Αυτά γίνονταν τους παλαιότερους καιρούς που υπήρχε φτώχεια και ανέχεια και ο ένας βοήθαγε τον άλλον. Ναι Φίλευε η μία γειτόνισσα την άλλη, αλλά διακριτικά, να μην μαθαίνει η γειτονιά τι

Μαγείρευε η μάνα μας κάποιο καλό φαγητό, συνήθως όταν σφάζαμε τα κατσίκια μας και νοιαζόταν τη γειτόνισσα που ζούσε μοναχή της δίπλα από την εκκλησία.

ήτανε το φίλεμα, γιατί ήτανε και οι κουτσομπόλες και ό,τι έβλεπαν το έκαναν... βούκινο σε ανατολή και δύση. Γι' αυτό όταν φώναζαν κάποιον να του δώσουν κάτι δεν το ονόμαζαν με το όνομά του, αλλά το έλεγαν «θέλημα».

Μαγείρευε η μάνα μας κάποιο καλό φαγητό, συνήθως όταν σφάζαμε τα κατσίκια μας και νοιαζόταν τη γειτόνισσα που ζούσε μοναχή της δίπλα από την εκκλησία. Έβανε σε βαθύ πιάτο φαγητό, μια φέτα ψωμί ζυμωτό, τα έδενε σε ένα «πεσκίρι» και όλα σε ένα καλάθι και το έδινε στη κόρη της λέγοντας: «Θα τα πας στη θεία Σταθούλα και θα της ειπείς: Γιαγιά αυτό μου το έδωσε η μάνα μου. Και άκου. Αν σε ρωτήσει κανένας στη Πλατεία ή στο δρόμο της εκκλησιάς, που πας και τι έχεις στο καλάθι δεν θα του ειπείς». «Άκουσες παιδί μου», της επαναλάμβανε έντονα. «Ναι μπτέρα» απαντούσε το κορίτσι. Μπορεί να ήτανε αγράμματη η κυρά Βάσena, αλλά δεν ήθελε να ξέρει ο καθένας τι φίλεψε την Σταθούλα για να μην την προσβάλει.

Μια άλλη φορά ήρθε η θεία Ευσταθία από το χωριό της και χωριό της μάνας μου, από την άλλη μεριά του ποταμιού δίπλα από το αεροδρόμιο που είχαν φτιάξει οι Ιταλοί την Κατοχή, και μας έφερε μισό κοφίνι ξεραμένα νόστιμα σύκα, τσαπέλες. Αφού είπαν με τη μάνα μας τα νέα του χωριού τους, η μάνα μας σηκώθηκε άνοιξε το μπαούλο και έβγαλε δυο παιδικά παντελόνια και τα έχωσε στο καλάθι της θείας Ευσταθίας λέγοντας: «Ετούτα τα σκουτιά (ρούχα) να τα πάρεις για το γιο σου το Γιώρη. Εμείς παραλάβαμε προχτές στο τελωνείο της Καλαμάτας ένα μεγάλο δέμα με πολλά ρούχα λιγοφορεμένα από την θεία του άντρα μου από την Αμερική και βολευτήκαμε».

Έτσι κάλυπτε τότε τις ανάγκες του ο κοσμάκης. Υπήρχε αλληλεγγύη και συμπόνια και ο ένας έδινε του αλλουνού. Το «θέλημα» μπορεί να μην ήταν πάντοτε κάτι φαγώσιμο ή κάποιο

αντικείμενο του σπιτιού: το κόσκινο, το θερμόμετρο, ο μύλος του καφέ, ένα βιβλίο δανεικό για να διαβάσει το παιδί και να το ξαναδώσει, ακόμα και ένα... κάρβουνο αναμμένο για να ανάψει τη φωτιά! Θέλημα μπορεί να ήτανε και ο... γάιδαρος που τον δανείστηκε η νοικοκυρά για να μεταφέρει τα τσουβάλια τις ελιές από τον ελαιώνα στο λιοτριβί. Για κάποιο θέλημα μπορεί να μιλάνε και δύο άνδρες στην αγορά και να λέει ο ένας στον άλλο με σημασία. Κοίταξε Θανάση να το χτυπήσεις εκείνο το... θέλημα. Εδώ σαφώς πρόκειται για οικονομική υπόθεση για κάποια εκκρεμότητα και το θέλημα θα είναι κάποιο χρωστούμενο χρηματικό ποσό.

Η λέξη θέλημα θα προέκυψε από τον θεληματάρη, απ' αυτόν που κάνει θελήματα, αγγαρείες που λέμε σήμερα, που πηγαίνει ας πούμε στο σπίτι τα ψώνια επ' αμοιβή φυσικά. Σε όλες τις πόλεις και κωμοπόλεις ήτανε οι βαστάζοι, οι χαμάληδες που έκαναν τις μεταφορές όπως τα υποζύγια.

Θελήματα έκαναν τα παιδιά στους μεγαλύτερους χωρίς αμοιβή ή κάποιο κέρασμα ή τα ρέστα από το πακέτο τα τσιγάρα. Τα παιδιά παίζουν στον δρόμο του χωριού μας και ο Κυρ Χρήστος ο καφετζής θέλει να του φέρουν τις κυριακάτικες πρωινές τοπικές εφημερίδες «Θάρρος» και «Σημαία» που πέταξε από το παράθυρο του τρένου ο εφημεριδής στο σταθμό, για να τις πάρουν οι καφετζήδες, να διαβάσουν οι πελάτες τους. «Γιαννάκη, τράβα να μου φέρεις τις εφημερίδες από τη στάση του τρένου, το Θάρρος και τη Σημαία». Στο γυρισμό ο καφετζής κερνούσε λουκούμια τα παιδιά για το «θέλημα» που του έκαναν.

Την σήμερα ημέρα τα δώρα, τα φιλέματα και τα θελήματα έχουν καταργηθεί και δεν κάνουν ούτε τα πλουσιόπαιδα, ούτε τα φτωχόπαιδα, είναι παρωχημένα. Άλλαξαν οι καιροί. Να είμαστε καλά και να τα θυμόμαστε, κάνει καλό.

Μεταξοσκώληκες

Του συνάδελφου Γιώργου Δαρκαδάκη, από το βιβλίο του «ΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ βιογραφικά και μη – Ιεράπετρα 2015»

Η θεία Θεοδώρα παράλληλα με την κύρια εργασία της ασχολούνταν με την εκτροφή των μεταξοσκωλήκων, που δεν ήταν και πολύ συνηθισμένη ασχολία για τα δεδομένα εκείνης της εποχής.

Έμενε στο κέντρο της πόλης, πάνω από το σημερινό ζαχαροπλαστείο ΒΕΤΕΡΑΝΟ. Στην κορυφή του σπιτιού της είχε ένα πλυσταριό. Εκεί είχε εγκαταστήσει την οικοτεχνία της. Αρχές του Απρίλη αγόραζε από τον έμπορο της περιοχής του κουκουλόσπορο. Τον τοποθετούσε σε ολιγόφωτο αλλά δροσερό και καλά αεριζόμενο χώρο. Μέρα με τη μέρα τον παρατηρούσαμε με τη θεία μου και περιμέναμε την ώρα που θα έβγαιναν τα σκουληκάκια, δηλαδή οι μεταξοσκώληκες. Κάποτε έφτανε η ώρα που τα σκουληκάκια έσαζαν μύτη. Κάθε μέρα καθαρίζαμε σχολαστικά τον χώρο από τα απορρίμμά τους και με το ασβέστωμα γινόταν

πλήρης απολύμανση. Για να τα προστατεύουμε από τους εχθρούς τους, τα μυρμήγκια, τοποθετούσαμε σε ταψί νερό και στήναμε όρθια καλάμια, πάνω στα οποία τοποθετούσαμε τους μεταξοσκώληκες.

Εγώ ήμουν επιφορτισμένος σε ημερήσια βάση να μαζεύω μουρόφυλλα, να τα ψιλοκόβω και να ταΐζω τους μεταξοσκώληκες. Οι μουριές αφθονούσαν στην περιοχή. Είχε πολλή πλάκα. Όποτε τους τροφοδοτούσα με το φαγητό τους, άρχιζαν να ροκανίζουν τα κομμένα φυλλαράκια και να αφήνουν μόνο τα σκληρά μέρη τους. Ήταν φαγανοί, λαίμαργοι και αχόρταγοι. Μέσα στον μήνα το βάρος τους γινόταν 8.000 φορές μεγαλύτερο από το αρχικό! Στις 30 με 40 μέρες οι μεταξοσκώληκες έβγαζαν από το στόμα τους μία και μοναδική μεταξένια κλωστή μήκους μέχρι 1.500 μέτρων και έκαναν το κουκούλι, μέσα στο οποίο κλείνονταν.

Το κουκούλι είχε το μέγεθος ενός μικρού αβγού κότας. Η θεία πουλούσε τα κουκούλια στον έμπορο για την περαιτέρω διαδικασία παραγωγής μεταξιού και έτσι είχε ένα συμπληρωματικό έσοδο. Η εργασία επαναλαμβανόταν με την αγορά νέου κουκουλόσπορου.

Μέσα στο κουκούλι η κάμια μετασχηματιζόταν σε πεταλούδα, τρυπούσε το κουκούλι και απελευθερωνόταν. Για να μην καταστρέφονται τα κουκούλια, η θεία τα φούρνιζε λιγάκι και οι χρυσαλίδες πέθαιναν. Έτσι διατηρούνταν η καλή ποιότητά τους.

Στις 30 με 40 μέρες οι μεταξοσκώληκες έβγαζαν από το στόμα τους μία και μοναδική μεταξένια κλωστή μήκους μέχρι 1.500 μέτρων και έκαναν το κουκούλι, μέσα στο οποίο κλείνονταν.

*Φάρος Ψαρομύτας Φωκίδας.
Ο φάρος Ψαρομύτας κατασκευάστηκε το 1894.
Το ύψος του κυλινδρικού του πύργου είναι 9
μέτρα και το εστιακό του ύψος είναι 65 μέτρα.
Η πρόσβαση στον φάρο γίνεται οδικώς από την
Ιτέα-Γαλαξίδι.*

Στο παλιό φανάρι

Του συναδέλφου Δημήτρη Κωσταρά

Στεκόταν εκεί για χρόνια. Άγριπνος βιγλάτορας, να κατοπτεύει τη θάλασσα και να προειδοποιεί τα πλοία για τα αβαθή. Πόσα πλοία περνούσαν την περιοχή με ασφάλεια αλλά και πόσα έπεσαν θύματα της αβλεψίας του καπετάνιου και κόλλησαν στην άμμο! Είναι, βλέπετε, η περιοχή που οι προσχώσεις του Μόρνου έχουν κάνει το βυθό τόσο ρηκό, που, ακόμα και μια βάρκα θα μπορούσε να κολλήσει. Θυμάμαι, μικρό παιδί ακόμα, που έβλεπα από τη βεράντα του παππού μου το φως να αναβοσβήνει και δεν μπορούσα να καταλάβω τι σκοπό εξυπηρετούσε.

- Είναι το φανάρι, μου εξήγησε ο παππούς, που προειδοποιεί τα πλοία ότι τα νερά είναι ρηκά και πρέπει να ανοικτούν για να μην κολλήσουν.

Και όμως, πόσες φορές κάποιο πλοίο έπεφτε έξω και κολλούσε στην άμμο. Ακούγαμε, μέσα στη νύχτα, το άγριο σφύριγμα της μπουρούς. Δεν ήθελε και πολύ να καταλάβουμε.

- Νάτα πάλι, έλεγε ο παππούς, κάποιος έπεσε έξω. Κόλλησε. Άντε τώρα να το ξεκολλήσουν.

Το πρωί βλέπαμε το κολλημένο καράβι, που μας φαινόταν τόσο κοντά και τόσο μεγάλο. Είχε πλέον καταντήσει συνηθισμένο φαινόμενο. Άσε που ήταν το αντικείμενο της συζήτησης. Τα παιδιά στο σχολείο, που η φαντασία μας κάλπαζε, πλάθαμε και λέγαμε μεταξύ μας ιστορίες για καπετάνιους και ναύτες, καραβόσκυλα, αμπάρια με περίεργα φορτία,

τεράστιες άγκυρες, προπέλες, μηχανές. Οι μεγάλοι στο καφενείο μάλωναν για το πόσο μεγάλο ήταν, τι μετέφερε, πόσους ναύτες είχε, πόσο ατζαμής ήταν ο καπετάνιος που δεν είδε το φανάρι και το έριξε έξω.

- Ρε, τον τσοπάνο!

Οι μεγαλύτεροι και εφόσον μπορούσαν να εξασφαλίσουν κάποια βάρκα, πήγαιναν ως εκεί για να προσφέρουν όποια βοήθεια μπορούσαν. Και οι ναυτικοί, απλόχεροι και ανοιχτόκαρδοι πάντα, τους φίλευαν με κούτες τσιγάρα, πλάκες σοκολάτες και ό,τι άλλο κουβαλούσαν από τα ταξίδια τους, πράγματα που στα μάτια μας φάνταζαν εξωπραγματικά. Ύστερα άρχιζε η διαδικασία της αποκόλλησης. Έρχονταν τα ρυμουλκά, έδεναν τα παλαμάρια και το τραβούσαν στα βαθειά. Ένα τελευταίο σφύριγμα σαν ένα «ευχαριστώ» ή «αντίο» και το πλοίο συνέχιζε τη ρότα του.

Κάποτε δεν κρατήθηκα και ρώτησα τον παππού:

- Και καλά. Πώς είναι πάντοτε αναμμένο την κατάλληλη ώρα; Δεν σβήνει ποτέ; Ποιος το φροντίζει;
- Μα υπάρχει άνθρωπος, μου απάντησε, ο φαροφύλακας. Έχει το σπιτάκι του και μένει εκεί και η δουλειά του είναι να φροντίζει το φανάρι ώστε να είναι πάντοτε αναμμένο.

- Και μένει πάντα εκεί; Ρώτησα με την παιδική μου αφέλεια.

- Πάντα, μου απάντησε. Εκεί είναι η δουλειά του.

Όλα αυτά έμειναν βαθειά χαραγμένα στο μυαλό

μου και κάθε φορά που έβλεπα το φως ν' αναβοσβήνει, ήξερα ότι κάποιος εκεί θα γαρυπνάει και φροντίζει το φανάρι, για να περνούν τα πλοία με ασφάλεια. Δεν το είχα δει ποτέ, δεν υπήρχε τρόπος να φτάσω ως εκεί, μέσα από ερημικούς δρόμους που δεν είχα περπατήσει ποτέ ανάμεσα σε χωράφια, σούδες και ποιος ξέρει, τι άλλο. Ήταν, άλλωστε, πολύ μακριά! Απλά το φανταζόμουν πώς μπορεί να είναι. Στο παιδικό μου μυαλούδάκι έπαιρνε χίλιες μορφές. Το φανταζόμουν σαν μια μεγάλη λάμπα, κλειστή γύρω για τον αέρα και τη βροχή. Πάλι το έβλεπα σαν ένα πυρσό που έκαιγε και η φλόγα του, έτσι που έδειχνε να αναβοσβήνει, θα τρεμόπαιζε πίσω από κάποιο προστατευτικό τζάμι. Αλήθεια, πόση ζέση θα έδινε! Και θα ζεσταίνονταν και ο καπνένος ο φαροφύλακας τις κρύες νύχτες του χειμώνα.

Τα χρόνια πέρασαν. Ολοκλήρωσα τις βασικές μου σπουδές και έφυγα από το χωριό αναζητώντας την τύχη μου. Το φανάρι όμως, η ιδέα ότι δεν το είχα δει ποτέ, έμεινε μέσα μου ανεκπλήρωτος πόθος, κάτι σαν σαράκι. Κάποια στιγμή, μεγάλος πια, παντρεμένος και με παιδιά, μου ήρθε η ιδέα να πάω να δω από κοντά το αντικείμενο των παιδικών μου ονείρων. Πήρα λοιπόν την οικογένειά μου και οδηγώντας μέσα από τα χωράφια, έβαλα πλώρη για το φανάρι. Ο δρόμος ξαφνικά άρχισε να γίνεται ανώμαλος με πολλές λακκούβες, όμως τίποτα δεν με σταματούσε. Κάποια στιγμή φτάσαμε στην παραλία και είδα: Ένας μπρούντζινος στύλος που στην κορυφή καμπύλωνε, υψωνόταν πάνω από κάτι ερείπια. Και δίπλα ένα ηλεκτρικό φανάρι με ηλιοσυλλέκτη να στέκει αυθάδικα σαν να λέει:

- Εγώ κάνω τώρα κουμάντο εδώ και δεν έχω ανάγκη από κανενός είδους φαροφύλακα.

Έμεινα άφωνος κοιτάζοντας τα ερείπια και τότε μου φάνηκε σαν κάποια μορφή να ξεπήδησε από κει μέσα που με κοίταζε παράξενα σαν να μου έλεγε «τι δουλειά έχεις εσύ εδώ;». Πισωπάτησα ξαφνιασμένος και μεμιάς η μορφή χάθηκε από μπρος μου.

Το τοπίο ήταν μαγευτικό. Χαμηλή βλάστηση από βούρλα, καλάμια, αρμυρίκια, φυτά που ευδοκίμουςαν πλάι στο κύμα και πικροδάφνες. Πολλές ροζ πικροδάφνες από εκείνες που φύτρωναν κατά εκατοντάδες μέσα στην κοίτη του Μόρνου. Περπατήσαμε στην άμμο, μαζεύοντας αχιβάδες και άλλα όστρακα που είχε ξεβράσει το κύμα. Ένα τελευταίο αντίο στο παιδικό μου όνειρο και πήραμε το δρόμο της επιστροφής. Επιτέλους για μια φορά πήγα εκεί που κάποτε ονειρευόμουν να βρεθώ. Και ας έχει

αλλάξει το φανάρι, ας άρπαξε τη θέση του το αυθάδικο σύγχρονο.

Το τοπίο και μόνο άξιζε τον κόπο.

Και τώρα, ύστερα από τόσα χρόνια, σαν κάτι να τσίμπησε στο μυαλό μου.

- Ρε συ! Πόσα χρόνια έχω να πάω στο φανάρι!

Δεν ήθελε δεύτερη σκέψη. Έστριψα στον πρώτο παράδρομο και πήρα το δρόμο που θυμόμουν από τότε. Όμως, καινούργιοι δρόμοι είχαν ανοικτεί ανάμεσα στα χωράφια. Πού πάμε; Πήρα ένα δρόμο στην τύχη, όπως τον θυμόμουν, είδα σε κάποιο μαντρότοιχο γραμμένο με μπογιά «προς φανάρι», ακολούθησα το βέλος και κάπου έφτασα δίπλα στη θάλασσα.

Άφησα το αυτοκίνητο και περπάτησα στην άμμο. Το τοπίο ήταν μαγευτικό, όπως το θυμόμουν. Τα νερά είχαν τραβηχτεί, είχε άμπωτη, και σχημάτιζαν μικρές λιμνούλες. Ένα κοπάδι γλάροι που ξεκουράζονταν στα ρηκά, πέταξαν μακριά στην εμφάνισή μου τρομαγμένοι. Κρίμα που δεν πρόφτασα να τους φωτογραφίσω. Πιο κει δυο ψαράδες, εκμεταλλεζόμενοι την άμπωτη, είχαν μπει στο νερό ως το γόνατο και έριχναν τις πετονιές τους. Περπάτησα μέχρι το φανάρι. Το τοπίο ίδιο και απaráλλαχτο, υπέροχο, μαγευτικό. Το καινούργιο φανάρι έστεκε εκεί αυθάδικο, προκλητικό και, παραδίπλα, σκυθρωπός ο στύλος από το παλιό, καλό φανάρι, να κοιτάζει περιλυπα μια τα ερείπια από το σπιτάκι του καλού του φαροφύλακα και μια τον αυθάδη καταπατητή του χώρου του και άρπαγα της δουλειάς του. Τράβηξα κάμποσες φωτογραφίες και πήρα το δρόμο της επιστροφής. Ξαφνικά, ένα κοπάδι βόδια φάνηκε μπροστά μου και άρχισε να σέρνει το αργό του βήμα κάθετα στο δρόμο μου. Δεν είχα άλλη επιλογή. Περίμενα να περάσουν για να φύγω. Χαλάρωσα με την τόση ηρεμία τους και έμεινα να απολαμβάνω το θέαμα, ώσπου φάνηκε ο βοσκός και έκοψε το κονβόι για να περάσω. Ανταλλάξαμε μια «καλημέρα» και πήρε ο καθένας το δρόμο του.

Κάθισα μπρος στον υπολογιστή μου και εξέταξα τις φωτογραφίες που είχα τραβήξει. Τώρα ξέρω, μάλλον είμαι σίγουρος, ότι το παλιό φανάρι είναι πάντα εκεί και με περιμένει. Ίσως κάπου, στα κάλασματα, να τριγυρνάει και το φάντασμα του φαροφύλακα. Λες;

- Μη μου βάζεις ιδέες. Θα ξαναπάω εκεί για να το διαπιστώσω.

Με το σταγονόμετρο το αίμα στη χώρα μας!!!

Του συναδέλφου Σταύρου Βουλγαράκη

Είμαι εθελοντής αιμοδότης 35 χρόνια. Αφού είχα χάσει κάποιο φίλο μου στα 17 του από μεσογειακή αναιμία, ορκίστηκα να προσπαθήσω να σώσω κάποιον άλλο, αντί του φίλου μου. Έτσι λοιπόν πήρα την απόφαση να γίνω εθελοντής αιμοδότης και να «υιοθετήσω» κάποιο παιδί με μεσογειακή αναιμία. Αφού έγιναν όλες οι απαραίτητες ειδικές εξετάσεις μου είπαν ότι από εδώ και στο εξής θα δίνω αίμα για ένα κοριτσάκι που το όνομά της είναι Ελένη... Τα χρόνια περνούσαν και εγώ συνέχιζα να δίνω αίμα για την μικρή Ελενίτσα περίπου 4 φορές τον χρόνο. Μετά από κάποια χρόνια όταν η μικρή Ελενίτσα ενηλικιώθηκε λίγες μέρες πριν τα Χριστούγεννα μέσα στις πολλές ευχετήριες κάρτες που πήρα, ήταν και μία δική της, μέσω του συλλόγου της αιμοδοσίας. Αφού ευχόταν σε μένα και στην οικογένειά μου καλές γιορτές, έκλεινε με το συγκλονιστικό για μένα επίλογο «σε ευχαριστώ που μου δίνεις το δικαίωμα να ζω».

Ας μου πει κάποιος αν έχει πάρει καλύτερο δώρο στη ζωή του από αυτές τις εννέα λέξεις.

Πέντε λεπτά λοιπόν αρκούν για να σώσουν μια ζωή, έλεγε εύστοχα το διαφημιστικό σποτ που εξυμνούσε τα αγαθά της αιμοδοσίας. Μια εντελώς ανώδυνη διαδικασία που δυστυχώς δεν είναι ευρέως διαδεδομένη στη χώρα μας παρά τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για αίμα.

Υπολογίζεται πως στη χώρα μας υπάρχει ανάγκη για περίπου 600.000 φιάλες με αίμα ετησίως. Ο πραγματικά μεγάλος αυτός αριθμός προκύπτει από διάφορες ανάγκες -θύματα τροχαίων ατυχημάτων, άτομα με νεφρική ανεπάρκεια, χειρουργεία, πάσχοντες από μεσογειακή αναιμία ή αιμορροφιλικές ασθένειες, προβλήματα τοκετού ή και περιστατικά βαριάς γαστρορραγίας- και αντιμετωπίζεται είτε με αιμοδοσία από συγγενικά άτομα, είτε με την προσφορά εθελοντών αιμοδοτών είτε με την προσφορά του στρατού.

Παρόλα αυτά, υπολογίζεται, πως για να έχουμε

ως χώρα επαρκή αποθέματα αίματος, θα πρέπει να δίνει αίμα συστηματικά μία φορά το χρόνο το 10% του ενεργού ελληνικού πληθυσμού...

Όστόσο, παρόλο που πρόκειται για μια υπαρκτή και επιτακτική ανάγκη, πολλοί είναι αυτοί που αντιμετωπίζουν την εθελοντική αιμοδοσία με σκεπτικισμό. Δυστυχώς, στις περισσότερες περιπτώσεις, όλοι αναθεωρούν, όταν προκύψει άμεση ανάγκη για αίμα σε συγγενικό ή αγαπημένο πρόσωπο.

Όσοι δίνουν αίμα για πρώτη φορά είναι λίγο ανήσυχoi, αλλά είναι αλήθεια ότι το τσίμπημα της βελόνας πονάει μόνο τα πρώτα 2-3 δευτερόλεπτα. Σπάνια εξαίρεση αποτελούν τα άτομα με δύσκολες φλέβες. Διεθνείς έρευνες για την αιμοδοσία και τους λόγους που δίνει ή δεν δίνει κανείς αίμα δείχνουν ότι, όσοι δίνουν τακτικά αίμα δεν αναφέρονται στη βελόνα ούτε στα λίγα λεπτά από τον χρόνο που αφιερώνουν για την προσφορά αίματος. Αντιθέτως βεβαιώνουν ότι η αιμοδοσία τους κάνει καλό. Νιώθουν επιβεβαιωμένοι για την καλή τους υγεία και είναι σίγουροι ότι το συχνό τσεκάπ που τους γίνεται βοηθάει στην πρόληψη νοσημάτων. Κυρίως όμως μιλούν για την ψυχική ευεξία που αισθάνονται γιατί κάνουν το «καλό» σώζοντας δυο ή τρεις ασθενείς που μεταγγίζονται.

Κάθε ημέρα χιλιάδες συνάνθρωποί μας, χρειάζονται αίμα και πολλοί από αυτούς επειγόντως γιατί απειλείται η ίδια τους η ζωή. Σήμερα μπορεί να αφορά κάποιον άλλον, αύριο ίσως αφορά εμάς ή κάποιον δικό μας!

Το αίμα που δίνουμε σε κάθε αιμοδοσία ισχυριζομαι με το 1/20 της συνολικής ποσότητας που διαθέτει ο οργανισμός μας. Το ποσό αυτό, αναπληρώνεται από τον οργανισμό μας μέσα στα 10 επόμενα λεπτά και ο αριθμός των ερυθρών αιμοσφαιρίων επανέρχεται περίπου μετά από ένα μήνα. Με την αιμοδοσία, ενεργοποιείται και ο μυελός των οστών καθώς παράγονται νέα κύτταρα αίματος.

Δυστυχώς μέχρι στιγμής ο άνθρωπος ΔΕΝ κατάφερε να κατασκευάσει τεχνητό αίμα. Έτσι, η ανθρώπινη προσφορά αίματος είναι πολύτιμη! Ας μην επαναπαυόμαστε στην ιδέα ότι δεν πρόκειται να συμβεί σε μας. Αρκεί να θυμόμαστε ότι

υποψήφιος αιμοδότης είναι κάθε υγιής άνθρωπος, υποψήφιοι δέκτες, είμαστε όλοι.

Όπως καταλαβαίνετε φίλοι και συνάδελφοι, η αιμοδοσία είναι μια προσφορά ζωής, μια πράξη αγάπης. Είναι κάτι που δεν αγοράζεται.

Το πιο όμορφο πράγμα είναι να βλέπεις ένα πρόσωπο που υποφέρει να χαμογελά. Και ακόμα πιο όμορφο είναι να ξέρεις ότι είσαι ο λόγος πίσω από αυτό. Ας γίνουμε λοιπόν όλοι μας εθελοντές αιμοδότες...αξίζει...δεν κοστίζει!!!

Η ανάγκη για νέους αιμοδότες φίλοι μου είναι επιτακτική, αλλά όλοι μας φαίνεται ότι κωφεύουμε στις επανειλημμένες εκκλήσεις. Οι περισσότεροι αρνούνται καν να το σκεφτούν και μια μικρή μερίδα που αρχίζει να το σκέφτεται, μένει μόνο στη σκέψη. Για να μην τα ισοπεδώνουμε και όλα, υπάρχουν και κάποιοι που δίνουν αίμα!!! Δεν είναι όμως πολλοί. Είναι αυτοί που έχουν συναισθήσει ότι το «λίγο αίμα σώζει ζωές»

Για αυτό φίλοι μου προλαβαίνουμε να κάνουμε τον κόσμο μας καλύτερο.

Προλαβαίνουμε να κάνουμε τον εαυτό μας καλύτερο.

Προλαβαίνουμε να διορθώσουμε τυχόν λάθη μας.

Προλαβαίνουμε να γίνουμε Άνθρωποι!!!

Ένας δεν φτάνει. Χρειάζονται πολλοί. Όλοι μαζί να δώσουμε λίγη ελπίδα και ζωή.

Μη διστάζεις. Δώσε λίγο αίμα. Χάρισε τη χαρά της ζωής.

Εύχομαι σε όλους τους φίλους και συναδέλφους, καλή χρονιά με υγεία. Και μη ξεχνάς, γίνε και εσύ εθελοντής αιμοδότης ΤΩΡΑ!

Με απειρίοριστη εκτίμηση- Σταύρος Βουλγαράκης-Καλαμαριά – Θεσσαλονίκη.

Υπολογίζεται πως στη χώρα μας υπάρχει ανάγκη για περίπου 600.000 φιάλες με αίμα ετησίως.

ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑΣ

Της συναδέλφου Ηλιάνας Κυνηγοπούλου - Θεσσαλονίκη

Αγαπημένοι συνάδελφοι συνταξιούχοι, με χαρά συμμετέχω στο υπέροχο περιοδικό μας και σας στέλνω ένα άρθρο μου.

Τα άρθρα μου έχουν κοινωνικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα και πραγματεύονται ένα θέμα τη φορά. Το συγκεκριμένο, μπορεί να έχει και συνέχεια. Οι συνταγές της Αυτο-ίασης και της αισιοδοξίας δεν σταματούν ποτέ....

Με αγάπη, Ηλιάνα Κυνηγοπούλου

Εσείς, ναι εσείς που η ματιά σας έπεσε σε αυτό το κείμενο αναρωτηθείτε πριν αλλάξετε σελίδα, «Πόσο συχνά αγχώνεστε»; Για να γίνει πιο συγκεκριμένη η απάντηση, σκεφτείτε τα παρακάτω:

Κοιμάστε καλά το βράδυ και ξυπνάτε το πρωί ξεκούραστοι και γεμάτοι ζωντάνια;

Κάνετε πολλές αρνητικές σκέψεις χωρίς λόγο;

Κριτικάρετε συχνά τον εαυτό σας;

Πόσο συχνά βάζετε στην άκρη τις προσωπικές σας ανάγκες για να ικανοποιήσετε όλους τους άλλους;

Νιώθετε θυμό και απογοήτευση και το αίσθημα πως οι άλλοι δεν σας καταλαβαίνουν;

Νιώθετε διάφορους ανεξήγητους πόνους και αρρωσταίνετε πιο εύκολα τελευταία;

Αν κάποια από αυτές τις ερωτήσεις σας κάνει να κοντοσταθείτε, τότε διαβάστε μέχρι το τέλος.

Οι χρόνιες ψυχικές συγκρούσεις, ο θυμός, οι ενοχές, οι υπερβολικές προσδοκίες από τον εαυτό μας και τους άλλους και η ντροπή είναι οι βασικές αιτίες που συνιστούν το χρόνια άγχος. Μπορούν

εύκολα να παραλύσουν τις βασικές λειτουργίες του οργανισμού και να πυροδοτήσουν κάθε είδους ασθένεια.

Το χρόνια άγχος οδηγεί στην αρνητικότητα και την ένταση. Δεν χαλαρώνετε ποτέ. Σκεφτείτε πως όπως νιώθετε σφιγμένοι και γεμάτοι ένταση εξωτερικά (αυχέννας, ώμοι) έτσι σφιγμένοι είστε και εσωτερικά (αρτηρίες, ζωτικά όργανα). Η αναπνοή σας είναι ρηχή, η αντοχή σας μειωμένη. Η σκέψη πως τα πράγματα στην περίθαλψη στην Ελλάδα πάνε από το κακό στο χειρότερο, η μειωμένη σύνταξη κάθε τέλος του μήνα, σας κάνουν να αγχώνεστε ακόμη περισσότερο. Και η αλήθεια είναι αυτή.

Όμως ζούμε στον κόσμο των αντιθέσεων ή των ζευγών. Τα πάντα στο σύμπαν είναι σε ζεύγη. Το φως με το σκοτάδι, το κρύο με τη ζέση, η αγάπη με τον φόβο. Αν αντιστρέψετε αυτές τις αγωνίες σας, θα δείτε πως όλες αυτές οι δοκιμασίες μπορούν να σας οδηγήσουν σε ένα φωτεινό και ελπιδοφόρο μονοπάτι. Τον δρόμο της αυτο-ίασης.

Κατά τον Ιπποκράτη η ασθένεια (α-σθένος) εί-

να μια αντίδραση του σώματος στην ψυχική διαταραχή. Η ασθένεια και ο πόνος έχουν σκοπό να ειδοποιήσουν τον άνθρωπο πως κάτι δεν πάει καλά στην ψυχική του ισορροπία, να του χτυπήσει το κουδουνάκι να παρατηρήσει τον εαυτό του, το σώμα μα κυρίως την ψυχή του.

Έτσι λοιπόν σκεφτείτε πως η σημερινή εποχή είναι η ευκαιρία για τον άνθρωπο να μάθει να αυτό-θεραπεύεται. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι ένας υπέρ – ηλεκτρονικός υπολογιστής με απεριόριστες δυνατότητες και το σώμα ένας θαυμάσιος μηχανισμός που τα πάντα λειτουργούν στην εντέλεια! Η σκέψη είναι η κινητήριος δύναμη όλων.

Με τον Ιπποκράτη και την αρχή της δύναμης της σκέψης που πρεσβεύουν ακόμη και οι αστροφυσικοί, ξεκινάμε.

Εάν αντιληφθείτε τη σημαντικότητα αυτού, τότε θα μπειτε σε αυτό το υπέροχο ταξίδι της αυτό-θεραπείας σήμερα και για πάντα.

Οι επίμονες σκέψεις για υγεία φέρνουν την υγεία και οι επίμονες σκέψεις για ασθένεια φέρνουν την ασθένεια. Εσείς επιλέγετε ποιες θα κάνετε.

Για να ξεκινήσετε χρειάζεται μια προετοιμασία. Η μετάβαση από την αρνητικότητα στην αισιοδοξία, τη θετική σκέψη και τη χαρά χωρίς αιτία δεν είναι εύκολη, σας βεβαιώ. Αξίζει όμως με αντίτιμο την Υγεία σας, σωματική και ψυχική.

Σήμερα σας δίνω τις πρώτες Συνταγές της Θετικότητας για να ξεκινήσετε. Κάνετε όλα τα βήματα αναγκάζοντας τον εαυτό σας να επικεντρώνεται σε αυτά όσο και αν θέλει να μπει πάλι στα παλιά του μοτίβα.

- Κάθε πρωί μόλις ξυπνήσεις η πρώτη σου σκέψη είναι: Σήμερα είναι μια καινούρια όμορφη μέρα!
- Ξεκίνα τη μέρα σου με ένα πλατύ χαμόγελο πριν κατεβείς από το κρεβάτι.
- Αναλογίσου 7 πράγματα στη ζωή σου για τα οποία είσαι ευγνώμων. Μέρα με τη μέρα αυτός ο κατάλογος θα μεγαλώνει.
- Μέτρα 10 θετικές σκέψεις, από την πιο απλή έως τη πιο σύνθετη. (Όπως: είμαι υγιής, πίνω μурωδάτο καφέ, σήμερα θα φορέσω τα αγαπημένα μου μποτάκια, κ.ά.)
- Θυμήσου πως στα απλά και καθημερινά κρύβονται σοφία και αγάπη.
- Συνέχισε με ένα πλατύ χαμόγελο μπροστά στον καθρέφτη σου και πες: μαθαίνω με χαρά να αγα-

πώ τον εαυτό μου.

Τώρα μπορείς να ντυθείς και να ξεκινήσεις τις δραστηριότητές σου.

- Θυμήσου κάθε καλημέρα που λες να τη ζεις και να τη χαίρεσαι. Το μόνο που έχουμε είναι η κάθε στιγμή στο εδώ και τώρα. Αυτό ζήσε!
- Ασκήσου στο γέλιο.
- Μην διστάζεις να γελάς με τον εαυτό σου.
- Το γέλιο πλουτίζει αυτόν που το δέχεται, χωρίς να φτωχαίνει αυτόν που το δίνει. Δώσε το γέλιο σου σε όλο τον κόσμο.
- Θυμήσου: Υγεία = Έλλειψη ασθένειας και χαρά. Το γέλιο είναι αισιοδοξία, δύναμη και θετική σκέψη. Άρα: Θετικότητα = Υγεία, άρα: Γέλιο = Υγεία
- Τελείωσε τη μέρα σου με ένα πλατύ χαμόγελο στο κρεβάτι. Νιώσε ευγνωμοσύνη για τη μέρα που πέρασε και ευγνωμοσύνη για τη μέρα που θάρθει.

Ηλιάννα Κυνηγοπούλου
Life Coach, Σύμβουλος Προσωπικής Ανάπτυξης
και Επιχειρηματικότητας,
Γελωτολόγος, Εκπαιδευτής
Υπεύθυνη του BeAlive- Ευ Ζην Γελώντας
Χαλκίων 13 Θεσσαλονίκη
Τηλ/να επικοινωνίας:
2310 926618 και 6944 418624
Email: info@bealive.gr site: www.bealive.gr

Η «Οδύσσεια» ενός ΑΜΚΑ

Του συναδέλφου Βαγγέλη Μαντά - Πάτρα

Πρόλογος

Πήρα στα χέρια μου το πανέμορφο περιοδικό «διαδρομές» που εκδίδει ο Σύλλογός μας, με επιμέλεια της Πολιτιστικής Επιτροπής του ΣΥΛΛΑΓΕ και αμέσως «ξύπνησε» μέσα μου το «στοιχειό» της συμμετοχής και προσπάθησα να περιγράψω μια ιστοριούλα, εντελώς πραγματική σε πρόσωπα και ονόματα, ζητώντας την υπομονή και προ πάντων την κατανόηση των συναδέλφων που θα έχουν το κουράγιο και θα «δαπανήσουν» χρόνο για να το διαβάσουν. Δεν διεκδικώ τίτλους... συγγραφέα. Αυτό δα έλειπε. Να έχουμε -προ πάντων- και το «γνώθι σ'αυτόν»!!! Το μόνο για το οποίο φέρω ευθύνη είναι τα θερμά μου συγχαρητήρια τόσο στο Δ.Σ του Συλλόγου και τον εμπνευστή αυτής της έκδοσης του περιοδικού όσο και στην πολιτιστική Επιτροπή. Μπράβο!!!

Ξημερώματα και το ημερολόγιο κρεμασμένο στον τοίχο - με τριακόσια εξήντα πέντε τετράγωνα χαρτάκια, όσα οι ημέρες του χρόνου, κολλημένα σε ένα χαρτόνι - με ομοιοκατάληκτα στικτάκια στο πίσω μέρος κάθε χαρτιού, γράφει: Τρίτη 6 Ιουνίου 1944.

Η Πάτρα, όπως και ολόκληρη η υπόλοιπη χώρα είναι σκλαβωμένη από τα γερμανικά στρατεύματα και η κυκλοφορία των πολιτών επιτρέπεται από τις 7 το πρωί μέχρι τις 8 το βράδυ. Η Αντίσταση έχει φουντώσει για τα καλά και οι κατακτητές έχουν κυριολεκτικά αφηνιάσει μια και σε όλα τα μέτωπα του πολέ-

μου τα πράγματα είναι άσχημα γι' αυτούς.

Κατά τις 4 το πρωί αρχίζουν οι πρώτοι πόνοι και η κυρά-Ευτυχία με χαρά αλλά και αγωνία περιμένει το πρώτο της παιδί. Ο κυρ-Μιχάλης, εργάτης στο Χημείο της Β.Ε.Σ.Ο, ετοιμάζεται να πάει στο εργοστάσιο στη βάρδια 6-2, με ειδική άδεια κυκλοφορίας και με προκαθορισμένο δρομολόγιο. Κάθε παρέκκλιση απ' αυτό σημαίνει παραβίαση της άδειας και ερμηνεύεται απ' τα περίπολα των κατακτητών σαν πράξη συνεργασίας με τους αντάρτες. Τότε όλες οι γέννες γινόντουσαν στο σπίτι. Το σπίτι της μαμής απέχει μερικά μέτρα από το δρομολόγιο. Είναι σ' ένα μικρό αδιέξοδο στενάκι κοντά στα Ψηλαλώνια. Ο κυρ-Μιχάλης παίρνει το «ρίσκο» και λοξοδρομεί για να ειδοποιήσει τη «μαμή».

Για κακή του τύχη «πέφτει» πάνω σ' ένα μπλόκο και συλλαμβάνεται παρά το ότι με τα λίγα σπαστά γερμανικά του και τις απαραίτητες συνοδευτικές κινήσεις των χεριών και του σώματος προσπαθεί να τους εξηγήσει τι συμβαίνει. Οι στρατιώτες δεν καταλαβαίνουν. Δεν πείθονται. Οι διαταγές είναι σαφείς. Κάθε παρέκκλιση απ' το δρομολόγιο σημαίνει «αντάρτης» και η τιμωρία «εκτέλεση»! Η κυρά Ευτυχία μάταια περιμένει την άφιξη της μαμής μετά τις 7. Οι πόνοι έχουν ζορίσει τα πράγματα και τα πρώτα «νερά» αρχίζουν να «σπάνε». Τη λύση δίνει η κυρά-Ντίνα, που τρέχοντας ειδοποιεί τη μαμή και γύρω στις επτά και μισή έρχεται στο φως της καλοκαιρινής ημέρας ο κανακάρης του

Κάτοικοι της Πάτρας πάνω σε ένα αυτοκίνητο κυματίζουν τις σημαίες και τα καπέλα τους, για την απελευθέρωση της πόλης από τους Γερμανούς τον Οκτώβριο του 1944.

ζεύγους. Η κυρά-Τασία, μαία αριστούχος της Σχολής Μαιών, που έχει «ξεγεννήσει» τη μισή Πάτρα, πληροφορεί τη λεχώνα ότι δεν ειδοποιήθηκε από τον κυρ-Μιχάλη και... τότε σβήνει η χαρά για τη γέννηση του μωρού. Όλων το μυαλό πάει στο «κακό»... Κάτι «έπαθε» ο κυρ-Μιχάλης. Τον πιάσανε; Τον σκότωσαν; Αρχίζει το ψάξιμο. Πρώτα στο εργοστάσιο. Απών. Μια ματιά στα ποτιστικά αυλάκια του μονοπατιού του δρομολογίου. Τίποτε. Μια επίσκεψη στο αστυνομικό τμήμα της περιοχής. Τίποτε. Ερώτημα στο σταθμό πρώτων βοηθειών του Ερυθρού Σταυρού. Και εδώ η απάντηση αρνη-

τική. Τέλος, με χίλιους φόβους, επίσκεψη στην Κομαντατούρ. Τον βρήκανε. Έχει συλληφθεί κι μάλλον έχει οδηγηθεί στον τόπο των εκτελέσεων, ψηλά στην Αρόη, πεδίο βολής του 12ου Συντάγματος Πεζικού τότε και του ΚΕΤΧ σήμερα. Θες η Τύχη, θες η παροιμιώδης «συνέπεια» των γερμανών στην γραφειοκρατία και την καταγραφή των συμβάντων οδηγούν στην πληροφορία ότι «όταν έφτασε στην Κομαντατούρ για καταγραφή στη λίστα των μελλοθανάτων, το καμιόνι είχε ήδη φύγει για τον τόπο των εκτελέσεων. Παίρνει «σειρά»... για «αύριο»!

Θρήνος και απόγνωση στην οικογένεια. Η

κυρά-Αγγελική, γιαγιά του μωρού και μερικές γυναίκες από την περιοχή που βρίσκεται η φυλακή των μελλοθανάτων, στη βίλα Λυμπερόπουλου απέναντι από το στρατιωτικό νοσοκομείο, κοντά στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία, έχουν «επιστρατευτεί» από τους γερμανούς και είναι υποχρεωμένες με βάρδιες να φροντίζουν την καθαριότητα του κτιρίου.

Και τότε το «ένστικτο» παίρνει την κατάσταση στα χέρια του! Η γιαγιά Αγγελική, με το πρώτο της εγγόνι (ηλικίας μερικών ωρών) τυλιγμένο με τις φασκίες σε μια κουβέρτα, ευτυχώς που ήταν Ιούνιος, τρέχει για τη βίλα. Οι φρουροί τη γνωρίζουν, ψάχνουν όμως να δουν τι έχει τυλιγμένο στην κουβέρτα, βλέπουν το μωρό και την αφήνουν να περάσει. Αυτή με ανάμικτα αισθήματα φόβου, απελπισίας αλλά και απρόσμενου θάρρους ορμάει στο γραφείο του Διοικητή και ψηφώνοντας τα πάντα του δείχνει το μωρό και με τη βοήθεια του διερμηνέα εξηγεί στο Διοικητή «τι ακριβώς» έχει συμβεί. Και, ώ του θαύματος, μπροστά στη θέα του μωρού ο γερμανός στρατιωτικός, δείχνει να «μαλακώνει» και δίνει εντολή να μεταφερθεί ο κυρ-Μιχάλης στη φυλακή, αποτρέποντας έτσι την αυριανή εκτέλεσή του.

Το ημερολόγιο εξακολουθεί να δείχνει: 6 Ιουνίου 1944.

Τρεις μέρες αργότερα, στις εννιά του μήνα, η θεία Μάχη με το χαρτί της μαμής στο χέρι πηγαίνει στο Ληξιαρχείο της Πάτρας και δηλώνει τη γέννηση του μωρού ξεχνώντας να τους πει την ακριβή ημερομηνία γέννησης.

Έτσι λοιπόν ο ΑΜΚΑ αρχίζει με τα ψηφία 090644.....

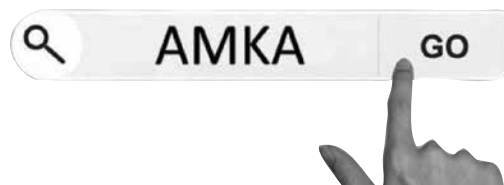
Επίλογος

Οι γερμανοί αποχωρούν από την πόλη προς το Ρίο, απ' όπου με καΐκια περνούν απέναντι στο Αντίρριο, κάτω από την πίεση των δυνάμεων του 12ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ και του πυροβολικού των Άγγλων από την Άνθεια και τον Ομπλό, ο πρώτος λόχος των ανταρτών μπαίνει στην Πάτρα, ανοίγει τις φυλακές και απελευθερώνει τους κρατούμενους μεταξύ των οποίων και ο κυρ-Μιχάλης. Τρέχοντας φτάνει

στο σπίτι του όπου συναντά για πρώτη φορά το γιο του, 4 μηνών πλέον βρέφος. Οι οβίδες των Άγγλων περνούν πάνω από το σπίτι κατευθυνόμενες προς το Φρούριο της Πάτρας που είναι οι αποθήκες των γερμανών. Μπαίνουν όλοι στα αυτοσχέδια καταφύγια και ο «μικρός» τραυματίζεται ελαφρά στο κεφαλάκι του. Ίσως ο μικρότερος τραυματίας (πολέμου) της ημέρας.

Το ημερολόγιο γράφει: Τετάρτη 4 Οκτωβρίου 1944. Τέσσερες μέρες αργότερα, την Κυριακή το πρωί στην Αγία-Τριάδα γίνεται η βάπτισμα του μωρού. Η νονά –κυρία Αμέλια, φιλόλογος-προτείνει το όνομα «Ευάγγελος» (άγγελος καλών νέων) αντί για το «Άγγελος» το όνομα του παππού. Ο παππούς δεν υπάρχει. Έχει φύγει χρόνια πριν. Όλοι συμφωνούν.....

Τρίτη, 6 Ιουνίου 1944, πέντε η ώρα το πρωί στις ακτές της βόρειας Γαλλίας εκτυλίσσεται η "D-day", η περίφημη «Απόβαση της Νορμανδίας» (τις ίδιες ακριβώς ώρες γέννησης του πρωταγωνιστή αυτού του πρωτόλειου κειμένου) που σήμανε την αρχή του τέλους του πολέμου στην Ευρώπη και της ήττας των δυνάμεων του Άξονα. Εξ αιτίας αυτής της σύμπτωσης η νονά πρότεινε αυτό το όνομα που τελικά δόθηκε στο μωρό.

**Έτσι λοιπόν ο ΑΜΚΑ
αρχίζει με τα ψηφία
090644.....**

Συγχαρητήρια **Μαρία!**

Ο Σύλλογος Συνταξιούχων Ιονικής και Λαϊκής Τράπεζας Ελλάδος και η Πολιτιστική Επιτροπή, απένεμαν την Τιμητική Διάκριση «Αθλήτρια έτους 2017» στην συνάδελφό μας συνταξιούχο Μαρία Σταματουλά, για τις επί 14ετία διεθνείς και ελληνικές, πολλαπλές - λαμπρές διακρίσεις της στο άθλημα της σφαιροβολίας.

Στα αστέρια του ελληνικού παραολυμπιακού αθλητισμού έλαμψε με την βράβευσή της στον στίβο των κορυφαίων για το 2017, η συνάδελφος Μαρία Σταματουλά. Την εκδήλωση βράβευσης διοργάνωσαν η Ελληνική Παραολυμπιακή Επιτροπή (ΕΠΕ) και η Εθνική Αθλητική Ομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρίες (ΕΑΟΜ-ΑμεΑ).

Το Παλαιό Ενετικό Φρούριο της Κέρκυρας

Του συνάδελφου Νικολάου Ψάιλα - Κέρκυρα

Στον περίφημο οχυρό από την φύση του βράχο, ανατολικά τού νησιού της Κέρκυρας προς το μέρος της Ηπείρου, την ξακουστή Κορυφή, ευρίσκεται το οχυρό τού Παλαιού Ενετικού Φρουρίου της Κέρκυρας. Είναι το σήμα κατατεθέν της Κέρκυρας μαζί με την Απήδαλο Ναυ, που είναι το έμβλημά της. Το οχυρό προϋπήρχε από τα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όταν ο Βυζαντινός Αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός, κατασκεύασε ένα μικρό αλλά μη μεγίστης σημασίας οχυρό εις την υψηλότερη από τις δύο κορυφές τού βράχου. Το πρόχειρο αυτό οχυρό απετέλεσε και την πρώτη οχυρή Ακρόπολη της Κορυφής. Το οχυρό αυτό παραμελήθηκε μέχρι που η Κερκυραϊκή Σύγκλητος, φοβούμενη επίθεση της Τουρκίας εναντίον της, αποφάσισε να προσχωρήσει κάτω από την Προστασία της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας του Αγίου Μάρκου. Έτσι το 1465 στον βράχο αυτόν και επάνω στο Βυζαντινό οχυρό υψώθηκε η σημαία τού Αγίου Μάρκου. Από τότε αρχίζει και η συστηματική οχύρωση τού βράχου της Κορυφής. Οι Βενετιάνοι αποφάσισαν να οχυρώσουν τον βράχο και να τον μετατρέψουν σε απόρθητο φρούριο. Έτσι άρχισε ο εκποτισμός της πόλης που ήταν μέχρι τότε μέσα στον βράχο της Κορυφής και

η μεταφορά της έξω από τα τείχη του βράχου, στην σημερινή της θέση.

Οι οχυρώσεις τού βράχου έγιναν σε τρεις περιόδους. Πρώτα οχυρώθηκε η Ακρόπολη, η Τσιτά Βέκια, η υψηλότερη κορυφή τού βράχου. Αποτέλεσε πράγματι απόρθητο οχυρό. Όταν οι Τούρκοι απείλησαν την Κέρκυρα με αποβίβαση τότε απεφασίσθη να οχυρωθεί ολόκληρος ο βράχος. Τότε οχυρώθηκε η Βερσιάδα. Δηλαδή το μέρος γύρω από την Ακρόπολη, εκεί που ευρίσκεται τώρα η Αγγλική Εκκλησία και τώρα Ορθόδοξη τού Αγίου Γεωργίου. Η οχύρωση αυτή περιελάμβανε και τους προμαχώνες τού Παλαιού φρουρίου, που ευρίσκονται εμπρός από τού οχυρό, δεξιά και αριστερά της Κεντρικής Πύλης. Ο προμαχώνας αριστερά, ονομάζεται προμαχώνας Μαρτινέγκο και ο προμαχώνας δεξιά, προμαχώνας Σανβοργκιάν από τα ονόματα των Βενετσιάνων Διοικητών που διοικούσαν τότε την Κέρκυρα. Το οχυρό φτιάχτηκε κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι προμαχώνες του να αποτελούν ξεχωριστό φρούριο ώστε σε περίπτωση πολιορκίας και καταλήψεως τού φρουρίου οι δύο προμαχώνες να μη μπορούν να καταληφθούν και να εξακολουθούν να ανθίστανται σε επίθεση εχθρών.

Τότε φτιάχτηκε και η υγρή τάφρος η οποία υπάρχει εμπρός από το Παλιό Φρούριο. Όλοι οι Κερκυραίοι, εργάστηκαν σκληρά κάτω από την επίβλεψη τού Βενετού μηχανικού ο οποίος παρακολουθούσε τις εργασίες προσωπικά. Από όλα τα χωριά της υπαίθρου στρατολογήθηκαν οι κάτοικοι για αναγκαστική εργασία στην καστροτειχία της Κέρκυρας, υποχρεώθηκαν δε όλοι οι κάτοικοι στην υποχρεωτική καταβολή χρηματικής εισφοράς εκ 2 Σολδίων ο καθένας, για να καλυφθούν τα έξοδα της καστροτειχίας. Χώρισαν τον βράχο από την υπόλοιπη στεριά με υγρή τάφρο 6 περίπου μέτρων βάθους. Τότε η πόλη μετεφέρθη έξω από το κτισμένο οχυρό, στην σημερινή της θέση και η Κορυφή έπαψε πλέον να κατοικείται και εγκαταστάθηκαν στρατιωτικά αγήματα φρουράς. Ο προμαχώνας Σανβοργκιάν έχει εσωτερικό λιμάνι. Το πλοίο μπαίνει μέσα στον προμαχώνα και εφοδιάζει το πολιορκημένο φρούριο χωρίς τούτο να γίνεται αντιληπτό από τούς εχθρούς.

Το φρούριο οχυρώθηκε εξωτερικά με ισχυρό και ανθεκτικό τείχος, πράγμα το οποίον το καθιστούν απόρρητο. Για να γίνει η περιτειχίση τού φρουρίου,

επειδή δεν έφθαναν οι πέτρες για να το οχυρώσουν ο Γενικός Καπετάνιος της Κέρκυρας αποφάσισε να πάρουν τις πέτρες από τα τείχη της ερειπωμένης Χερσούπολης στην Παλιούπολη. Τότε ξηλώθηκαν από τα θεμέλια όλα τα τείχη της Αρχαίας Κέρκυρας και τα Αρχαία Ιερά, και οι πέτρες μεταφέρθηκαν με βάρκες στον βράχο της Κορυφώ, όπου εκτίζετο το Παλιόν Ενετικό Φρούριο. Οι πέτρες δεν έφθασαν και αποφασίστηκε να μεταφερθούν και οι πέτρες από τα τείχη τού αρχαίου κάστρου της Κασσιώπης. Έτσι οχυρώθηκε το Παλιόν Ενετικό Φρούριο. Επειδή οι οχυρώσεις δεν επαρκούσαν για την άμυνα του Φρουρίου, αποφασίστηκε στο τρίτο και τελευταίο στάδιο να οχυρωθεί και το μέρος τού Καβοσίδερο. Πράγματι οχυρώθηκε και το Καβοσίδερο και τελείωσε επί τέλους τό κτίσιμο τού πολυσυζητημένου Φρουρίου, το οποίο έλαβε την τελική σημερινή του μορφή. Το Φρούριο έχει και εσωτερική ξηρά τάφρο ώστε η άμυνά του να είναι αποτελεσματική. Είναι ένα πραγματικό θαύμα Αμυντικής Αρχιτεκτονικής, για το οποίο οι Κερκυραίοι είναι υπερήφανοι.

ΚΕΡΚΥΡΑ 16/11/2017

ΙΧΝΗ ΑΤΑΚΤΟΥΝΤΩΝ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

Του συνάδελφου Νίκου Αντ. Πουλινάκη

Άκου λοιπόν. Σκέφτηκα για χιλιοστή τουλάχιστο φορά πως τούτη η εποχή πλέει σαν ακυβέρνητο πλοίο στους ωκεανούς των εφιαλτών. Ξεθωριασμένη από τα τεράστια κύματα οργής, στενοχώριας και αγανάκτησης ποθεί διακαώς να ρυμουλκηθεί με ασφάλεια από κάποια διανυκτερεύοντα όνειρα. Αφού κάποια πεισματώδη και αιμάσσοντα όνειρα δεν αυτομολούν, δεν κλαψουρίζουνε, δε μοιρολογάνε. Κι' έτσι μειδιώντας αποφασίζουν τις ώρες που κεντάνε ελπίδες αφρογέννητες, εύθικτες, άτεγκτες, ανυπόμονες, ανεξέλεγκτες, ξεκούμπωτες, αμετανόητες, ευυπόληπτες να ενορχηστρώνουν ταυτοχρόνως το μέλλον αλλά και να εξουθενώνουν το σκότος της λήθης μας. Και μονομιάς ξεθαρρεύουν τούτα τα όνειρα αφού με αξίνες, κασμάδες και τσάπες σκάβουν υπόγεια ορύγματα για την αποχέτευση των στεναγμών της ψυχής που νοτίζουν απύθμενα συναισθήματα. Πάντως, τα στοιχεία από το Μητρώο Αξιών Μεταβιβάσεων Ονείρων στο οποίο καταγράφονται λεπτομερώς όλα τα δεδομένα για κάθε «αγοραπωλησία» ονείρου αποκαλύπτουν περιπτώσεις φορολογουμένων που μπορεί να «αγόρασαν», κάποια στιγμή, το όνειρό τους σε τιμή «σκοτωμένη», ωστόσο θα κληθούν

τα επόμενα χρόνια να το πληρώσουν διπλό λόγω φόρων. Παράλληλα, οι τράπεζες αναμένεται να βγάλουν στο σφυρί, μέσω ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, μυριάδες δάκρυα, αγκαλιές, βλέμματα, έγνοιες, ευωδιές, μνήμες, χαμόγελα. Με αποτέλεσμα οι χημικές αντιδράσεις, η ενέργεια και το μοριακό βάρος των σκαρμών της μοίρας να νοσπλεύονται με εισπνευστικά εγκαύματα στο στέρνο ανάπηρου φεγγαριού. Κι' η αρμύρα της ανεργίας, του πληθωρισμού, της αφαιμάξης των συντάξεων, της μείωσης των μισθών, των μη εξυπηρετούμενων δανείων, της έλλειψης καινοτόμων ιδεών, της εξαγωγής τροφαντού κεφαλαίου νέων επιστημόνων, του τραγικού απολογισμού τρομοκρατικών επιθέσεων σε κάθε σημείο του πλανήτη, της κλιματικής αλλαγής, μιας εξελισσόμενης διεθνούς ανησυχίας για έναν πυρηνικό πόλεμο, των παρανόμως παρακρατηθέντων ανήμπορων λυγμών, σφυγμών, κραυγών υπέρ των παγωμένων φλεβών ακρωτηριασμένης αγκαλιάς σ' ένα ατελείωτο πάρε-δώσε με το κεντρικό νευρικό σύστημα του καθενός. Κι' έτσι οι ατίθασες θάλασσες Δουοσμαρινιών της ψυχής πλημμυρίζουν με μια μαύρη αχνιστή και παχύρρευστη ουσία σαν πίσσα. Σκεφτόμουν.... σκεφτόμουν. Άξαφνα κύτταξα και ξανακύτταξα το ρολόι μου. Τινάχτηκα σαν ελατήριο.

Με τούτα και μ' εκείνα συνειδητοποιώ
ότι πέρασε η ώρα. Ενώ η νύχτα που
επέστρεψε από τα υπερπόντια ταξίδια
της χυμεί στην κρεβατοκάμαρά μου
σαν ασυγκράτητη ηφαιστειακή λάβα.
Στο μεταξύ κοιτάζοντας τον καθρέφτη
εντοπίζει τις ατέλειες της επιδερμίδας
της και των ζυγωματικών της. Κι' ύστερα
παίζει με τα μαλλιά της. Τα λύνει με
νάζι και μ' ένα τίναγμα τα αφήνει να
ακροβατούν στους ολάνθιστους ώμους
της. Μα και βέβαια τούτη η νύχτα είναι
ικανή να τροφοδοτεί με ασίγαστο θυμάρι
και αργόσυρτες βουκαμβίλιες
τις στεφαναϊές αρτηρίες ορμητικών
φιλόλιγνων αστεριών που κατακυλάνε
ως τα χείλη του κάθε ανθρώπου
που διψάει να αξιωθεί να μασήσει
μια μπουκιά καταγάλανου ουρανού.
Αχ ναι, τούτη η νύχτα σαν μάνα,
μανούλα περιστέρα είναι ικανή να φέρει
την πολυπόθητη λύτρωση στο σκαρί

της ψυχής ενός κατακερματισμένου
κόσμου που βουλιάζει στις πληγές του.
Ε, λοιπόν, τούτη η νύχτα είναι ικανή
ξεμανταλώνοντας νωχελικά
τις μοσχοβολιές των γαρδενιών
να ψηλαφά τις ρυτιδώσεις
του πεπρωμένου. Αφού βαθιά μέσα της
κρύβει απύθμενο πόθο για πυρίμαχες
ανασαιμιές χιλιάδων εαρινών ασπασμών
ενός ξυπόλητου καθαγιασμένου πελάγου
ώστε να αρμενίζει πρίμα μακριά από
τους κάθε λογής ρυπογόνους παράγοντες.
Κάτι μου λέει, πως τούτη η νύχτα
ξεχειλίζει από απενταριά κι' αμέσως
θα κοιμηθεί στρωματσάδα για να
ξυπνήσει ένα πρωί με τη ραχοκοκαλιά
της λιωμένη και τα σπλάχνα της
μαδημένα από πεισματώδη και
αιμάσσοντα όνειρα που δεν αυτομολούν,
που δεν κλαψουρίζουνε, που δε
μοιρολογάνε.

ΚΕΝΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ

Της Σοφίας Μαρωνίδη - Θεσσαλονίκη

«Κένταγαν οι κοπελιές το μέλλον τους
σταυροβελονιά.
Προσπαιτούμενο τους ζήταγε, ένα μπαούλο
προίκα...
Κάπως έπρεπε να στολίσουν τη ζωή τους...
Κοσμήματα στο λαιμό τους, οι πλεξούδες από
κλωστές D.M.C!
Κάθε λέξη απ' τα τραγούδια και τις ιστορίες τους,
βελονιά στον καμβά της νιότης τους.»

-Στην αυλή της γιαγιάς μου, πολύ πριν γεννηθώ.

ΜΠΕΡΤΟΛΤ ΜΠΡΕΧΤ: ΚΟΥΡΑΣΤΗΚΕΣ

Ακούμε: δε θέλεις πια να δουλέψεις μαζί μας
 Γονάτισες, δε μπορείς άλλο να τρέχεις.
 Κουράστηκες, δε μπορείς πια να μαθαίνεις καινούργια.
 Ξόφλησες: Κανείς δε μπορεί να σου ζητήσει να κάνεις πια τίποτα.
 Μάθε λοιπόν: εμείς το ζητάμε.
 Σαν κουραστείς κι αποκοιμηθείς κανείς δε θα σε ξυπνήσει πια να πει:
 σήκω το φαΐ είναι έτοιμο.
 Γιατί να υπάρχει έτοιμο φαΐ;
 Σαν δεν μπορείς άλλο να τρέχεις, θα μείνεις ξαπλωμένος.
 Κανείς δε θα σε ψάξει για να πει: “έγινε επανάσταση, τα εργοστάσια σε περιμένουν”.
 Γιατί να 'χει γίνει επανάσταση;
 Όταν πεθάνεις θα σε θάψουν, είτε φταις που πέθανες, είτε όχι.
 Λες: πολύν καιρό αγωνίστηκες. δε μπορείς άλλο πια ν' αγωνιστείς.
 Άκου λοιπόν: είτε φταις, είτε όχι σαν δεν μπορείς άλλο να παλέψεις θα πεθάνεις.
 Λες: πολύν καιρό ήλπιζες, δεν μπορείς άλλο πια να ελπίζεις. Ήλπιζες τι;
 Πώς ο αγώνας θαν' εύκολος;
 Δεν είν' έτσι. Η θέση μας είναι χειρότερη απ' όσο νόμιζες.
 Είναι τέτοια που: αν δεν καταφέρουμε το αδύνατο δεν έχουμε ελπίδα.
 Αν δεν κάνουμε αυτό που κανείς δεν μπορεί να μας ζητήσει θα χαθούμε.
 Οι εχθροί μας περιμένουν να κουραστούμε.
 Όταν ο αγώνας είναι στην πιο σκληρή καμπή του, οι αγωνιστές έχουν την πιο μεγάλη
 κούραση.
 Οι κουρασμένοι, χάνουν τη μάχη.

(Για την αντιγραφή: Αθηνά Καραδελή –Γεν. Γραμματέας ΣΣΙΑΤΕ)

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΑΓΑΠΗ

Του συναδέλφου Χρήστου Καρακατσάνη
(από τη νέα συλλογή του «Ταξίδι στις μνήμες και στα όνειρα»).

Κόμπιασε η ανάσα μην ακουσθεί κι η πόρτα σύρθηκε δειλά
 ίσα να χωρέσει την λαίμαργη ματιά, το αστραφτερό της βλέμμα,
 όπως η λιακάδα διαπερνά τις φυλλωσιές των δένδρων,
 κι ύστερα δειλά κι επίμονα κατακυλά στο πιο σκοτεινό κλαδάκι.
 Δεν χόρταινε να τον κοιτά μπροστά στο θολό καθρέφτη
 με την ανταύγεια του ξανθού χειμάρρου ως τους ώμους,
 σαν το μετάξι, με Απολλώνιες κυματιστές τις αποχρώσεις.
 Ύστερα χόρτασε το απέραντο γαλάζιο, εκεί που η ματιά ηγαλάζει
 κι έσφιξε το στόμα δυνατά μη τύχει και στενάξει.
 Φιλάρεσκα τα ρόδινα σαρκώδη χείλη του σχηματίζουν
 τον κάθε πόθου των πραγμάτων, το απόγειο κάθε ονείρου.
 Κι όταν με χάρη περισσή σκώθηκε, φάνηκε Ολύμπιος θεός,
 όμοιος του Απόλλωνα την ομορφιά του Άρη την ρωμαλέα όψη
 των αρχαίων Ελλήνων άγαλμα, τέχνης μνημείο αιώνιο.
 Έφυγε γρήγορα σαν σκιά με φόβο και κρύφθηκε
 σαν την χελώνα μπροστά στον κίνδυνο που μπαίνει στο καβούκι
 όταν βγήκε αμίλητος αυτός να πάει με φίλους έξω.
 Γύρισαν μια πρόχειρη παρέα, γεμάτη νιότη και χαράς ζωή
 κι εκείνη πάσχισε, κλεισμένη ερμητικά, κρυφά, να ετοιμάσει
 ότι πρόσταξε αυτός, ο αφέντης κι άρχοντας της ύπαρξής της.
 Δεκάδες χρόνια είχε να διαβεί την πόρτα του σπιτιού της
 γιατί ήταν η ασκήμια της φρικτή και δέος προκαλούσε.
 Βαθιές χαραματιές έσκιζαν την μορφή της, χωρίς μαλλιά,
 με ασχημάτιστα την μύτη και το στόμα, καθώς δεν φαίνονταν
 από την κύρτωση του μικρού ταλαίπωρου κορμιού της.
 Την κράταγε κλεισμένη αυτός από ντροπή για την κατάντια
 μην τύχει κι ο ήλιος φοβηθεί κι η νύχτα αγριέψει
 και του χαλάσει την τέλεια ομορφιά, την φήμη την εικόνα.
 Γελούσαν γλένταγαν όλοι μαζί κι έτρεχε εκείνη αθέατη, με φόβο
 κάθε σκέψη, επιθυμία κι απάντηση για όλους να προλάβει,
 ώσπου στο σπίτι μπήκαν ξαφνικά, την είδαν και σώπασαν
 μορφάζοντας φρικιαστικά στ' αντάμωμα της τρομερής εικόνας
 κι έμειναν και πάλι άφωνοι, στήλες άλατος θαρρείς, αιώνιας τιμωρίας.
 Το χέρι σήκωσε αυτός, συνήθεια κάθε μέρας,
 πάνω της με δύναμη να πέσει γιατί δεν πρόφθασε

την ασχήμια της να κρύψει στη σκοτεινή ανυπαρξία.

Και τότε, σ' όλους μπροστά, έγινε εκείνη γίγαντας, ορθώθηκε θαρρείς, μ' όλη τη δύναμη που της απόμεινε, σαν λαβωμένο αγρίμι όρμηξε κι έσπρωξε το χέρι και με κραυγή λυσσαλέα άφησε τον πόνο να εκφρασθεί, μαζί και τον θυμό της χρόνιας αγανάκτησης αποκοτιά, ξεχείλισμα της πίκρας.

Το στόμα του έχασκε κι η ανάσα του βαριά δεν έβγαινε από τον κόσμο του λαιμού του όταν την άκουε να τον αποκαλεί παιδί της.

Ψελλίζοντας τις θύμψες των χρόνων της μαύρης νιότης όταν μονάχη, νιόπαντρη, έμεινε χωρίς άντρα με το στυλιάρι μόνο σύντροφο τη γη για να βλασταίνει έχοντας καμάρι τον άγγελο μικρό της, όμοιο μ' αυτήν στην ξακουστή ομορφιά της.

Κι όταν τη μαύρη μέρα άκουσε τις καμπάνες να κτυπούν φτερούγισε η καρδιά της στο κέντρισμα του φόβου κι έτρεξε ανάμεσα στους άλλους χωριανούς με την ψυχή στο στόμα.

Είδε, με φρίκη, ζωσμένο στα πύρινα σπαθιά το σπιτικό της κι άκουσε κλάματα μωρού, καρφιά του Θείου Πάθους.

Αλαφιασμένη όρμηξε, χωρίς σκέψη, να σώσει το μικρό της τον τύλιξε στην αγκαλιά, ενώ εκείνη ζωσμένη μέσα στις φλόγες τον φύλαγε απαλά και πάλευε τίποτα μην τον αγγίξει όταν τα ξύλα και οι τοίχοι την κτύπαγαν, τις έκαιγαν τις σάρκες.

Βγήκε από την κόλαση σχεδόν νενκρή μα εκείνος άθικτος και σώος κι έτρεξαν όλοι την μάνα να σηκώσουν, την σακατεμένη.

Έζησε πάντα στη σκιά, δίχως ποτέ της να του πει και τον στεναχωρήσει πως είναι αυτή η μάνα του, η πολυβασανισμένη.

Τώρα αυτός, σ' όλους μπροστά, σκυφτός στα πόδια της πεσμένος απλώνει σαν τις φτερούγες των μικρών πουλιών τα χέρια ζητώντας την συγχώρεση με δάκρυα μετάνοιας.

– Καμάρι της ζωής μου εσύ έλα στη μικρή φωλιά μου να νοιώσεις τους χυμούς της μητρικής καρδιάς μου πηγής αστείρευτης δροσιάς κι ατέλειωτης αγάπης.

Μόνο να νοιώσω θέλω, όπως παλιά, το όνειρο, τα φιλιά σου κι' ύστερα ας χαθώ παντοτινά μέσα στην αγκαλιά σου.

Η ΠΟΡΤΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΚΟΥ ΜΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

Του συναδέλφου ΓΙΑΝΝΗ ΣΜΥΡΝΑΙΟΥ

Η πόρτα του σπιτιού μας
ήταν συνέχεια ανοιχτή
και φιλοξενούσε πάντα
όποιον ήθελε να μπει.

Κάθε συγγενή και φίλο
τον δεχόταν με χαρά,
κι η μητέρα ετοιμαζόταν
να προσφέρει φαγητά.

Ο νοικοκύρης του σπιτιού μας
έφερνε γλυκό κρασί
κι άρχιζε το φαγοπότι
στην μικρή αυλή.

Σήμερα ζούμε μόνοι
σ' ένα κτίριο ψηλό
και κλειδώνουμε αμέσως
-με το μεγάλο το κλειδί-
μήπως κάποιος μέσα μπει.

ΣΤΑ ΠΑΙΔΑΚΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Του συναδέλφου Ανδρέα Ρήγα – Θεσσαλονίκη

Ένα χαμόγελο μικρό – ίσα τα χείλια ανοίγουν ένα τους
βλέμμα ντροπαλό σαν κάπου να κοιτάζουν.
Γιατί δεν πλησιάζουν;
Αισθήματα ανάμικτα
χίλιες εικόνες τρέχουν
δεν ξέρω τι να πω – σταματησ' η λαλιά μου.
Γεια σας, αυθόρμητα τολμώ
κι εκείνα χαιρετάνε – αλήθεια που πονάνε –
μικρά αγγελάκια τ' ουρανού
τα σφάλματα πληρώνετε ποιανού;
Μη μου φοβάστε μάτια μου
κι εγώ ήρθα κοντά σας
ένα χαμόγελο ζητώ να δω στο πρόσωπό σας
πατέρας είμαι και εγώ – μα πόσο ναι σας αγαπώ.
Κοντά σας όλα μου φεύγουνε
μου σβήσατε όλα τ' άλλα
είσαστε μέσα στην καρδιά
και τώρα και για πάντα.
Υπάρχουν άνθρωποι καλοί πάντα εις το πλευρό σας
που δε ζητάνε μάτια μου τίποτα απ' τη ζωή σας
λίγο μονάχα μάτια μου από το μικρό, μικρό χαμόγελό σας.

Θεσσαλονίκη 2005

ΟΝΕΙΡΑ

Του συναδέλφου Χρήστου Τσούλου - Ναύπλιο

Όσα πολλά κι αν είν' τα όνειρα δεν φθάνουν,
Η φαντασία ακόρεστα γεννά καινούργια,
σβύνει τα πρώτα και ξανά φουντώνει η ελπίδα,
πως κάποιο, επί τέλους, το πρωί θα είν' αλήθεια.

Τρελλά, ασήμαντα, ανήθικα, εφιάλτες, δεν τα ορίζω.
είναι στην σκέψη μου, δικά μου, δεν τα διώχνω,
κλείνω τα μάτια και καλπάζουν οι εικόνες,
κάνω ό,τι θέλω χωρίς φόβο να μου πουν, “
ΜΗ – ΟΧΙ και ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ”.

Μέσα στα τόσα, τα γλυκά, τα ωραία, τα κλαμμένα,
τα όνειρα που αιώνια σφραγίσαν την ζωή μου,
προβάλλει ένα άπιαστο, απ' τ' απαγορευμένα,
ένα που έγινε καθημερινός ωραίος εφιάλτης.

Σ' αυτό οι γύρω δεν υπάρχουνε,
είμαστε μόνοι μας σφιχτά αγκαλιασμένοι,
η ανάσα σου στο στέρνο μου νανούρισμα,
κι οι κτύποι της καρδιάς μου τρελλαμένοι.

Σ' αυτό τα μάτια μου δεν ντρέπονται,
να συναντήσουν τα δικά σου,
τα χέρια μου τρεμμάμενα, μα ελεύθερα,
χαιδεύουν τα χρυσόξανθα μαλλιά σου.

Σ' αυτό “ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ”, δεν ακούγεται,
τα χείλη ερωτικά σαν συναντιούνται,
να σ' αγαπώ δεν είν' αμάρτημα,
στα όνειρα όλα συγχωρούνται !!!

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Του συναδέλφου Στέλιου Τζεϊράνη – Χανιά

Είναι δύσκολο να γνωρίσεις τον εαυτό σου.
(Χαλεπόν εαυτόν γνώναι).

Θαλής

Όποιος γνωρίζει τους άλλους είναι μορφωμένος,
όποιος γνωρίζει τον εαυτό του σοφός.

Λάο Τσε

Ένα ξέρω, ότι δεν ξέρω τίποτα
(Εν οίδα, ότι ουδέν οίδα).

Σωκράτης

Η αυτογνωσία είναι δύναμη της ψυχής, που κάνει τα άτομα ισχυρά,
έντιμα και ανθρώπινα.

Γιόχαν Βόλφγκανγκ Γκαίτε

Όποιος νίκησε τον εαυτό του, δεν φοβάται τους άλλους.

Αντρέ Μορουά

Ο μεγαλύτερος εχθρός μας είναι ο εαυτός μας.

Τσάρλς Ντίκενς

Αν δεν είμαστε ικανοποιημένοι από τον εαυτό μας έτσι όπως είναι,
τότε ποτέ δεν θα μπορέσουμε να ζήσουμε μαζί του ειρηνικά.

Ρούντολφ Ντράικορς

Να προσέχεις τον εαυτό σου, για να είσαι σωματικά και ψυχικά υγιής,
ώστε να βοηθάς τους συνανθρώπους σου που υποφέρουν.

Ε.Π. Παπανούτσος

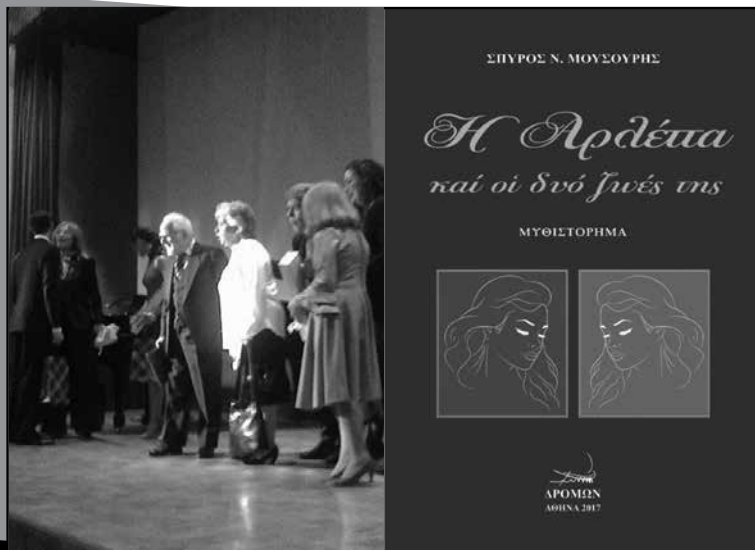
Καθένας ξέρει πού τον πονεί.

Ελληνική παροιμία

Κάθε άνθρωπος είναι πέρα για πέρα γνωστός μόνο στον εαυτό του.

Αγγλική παροιμία

Με επιτυχία παρουσιάστηκε το 6ο βιβλίο του συναδέλφου Σπύρου Μουσούρη

Με την συμμετοχή εκατοντάδων προσκαλεσμένων έγινε την Δευτέρα, 13 Νοεμβρίου 2017 στο αμφιθέατρο του Πολεμικού Μουσείου στην Αθήνα, η παρουσίαση του νέου πεζογραφήματος, «Η Αρλέτα και οι δυο ζωές της», του συναδέλφου συνταξιούχου, Λογοτέχνη-Ζωγράφου, Σπύρου Μουσούρη. Πρόκειται για το 6ο βιβλίο που έχει εκδώσει ο πολυτάλαντος συνάδελφος και του ευχόμαστε καλή επιτυχία και δημιουργική συνέχεια. Εκπρόσωποι του Προεδρείου του Συλλόγου Συνταξιούχων ΙΛΤΕ και αρκετοί συνάδελφοι της Ιονικής, έδωσαν το παρόν στην πολλή όμορφη παρουσίαση.

Η εκδήλωση έγινε με την φροντίδα και εξαιρετική διοργάνωση της Πανελληνίας Εταιρείας Λόγου και Τέχνης και του εκδοτικού οίκου «ΔΡΟΜΩΝ». Το πρόγραμμα περιελάμβανε χαιρετισμούς από εκπροσώπους της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών, του Πολεμικού Μουσείου, ομιλίες κριτικών, απαγγελίες, ανάγνωση κειμένων του βιβλίου, εξαίρετο χορευτικό και τέλος ο συγγραφέας συνάδελφος Σπύρος Μουσούρης έκλεισε το πρόγραμμα, ευχαριστώντας όλους για την θερμή υποδοχή που επεφύλαξαν στο νέο του συγγραφικό έργο.

Το τέλος μου κι η αρχή μου είσ' εσύ
αφού ο θεός σ' έστειλε σ' εμένα,
σ' ένα χρυσό του Παραδείσου νησί,
όπου μαζί σου ζω ονειρεμένα !!!

Σ.Μ.

Εκπομπές στο ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ από την συνάδελφο ΧΡΥΣΑ ΚΑΤΣΙΜΑΤΙΔΟΥ

ΜΑΙ ΔΙ DOMENICA Είναι ο τίτλος μιας εβδομαδιαίας εκπομπής της συναδέλφου Χρύσας Κατσιματίδου στον ραδιοφωνικό web **ALMA RADIO.FM**

Το www.almaradio.fm ξεκίνησε από μια παρέα φοιτητών του Ε.Α.Π. που αγαπούσαν πολύ το μέσον που λέγεται ραδιόφωνο, τις ειδήσεις που αφορούν μουσική, θέατρο, κινηματογράφο, βιβλία αλλά και άρθρα για την υγεία δηλαδή ένα σύγχρονο ηλεκτρονικό περιοδικό. Λίγο πολύ έτσι κτίζονται τα ιντερνετικά ραδιόφωνα πορτάλ και web.

Σήμερα αρχίζει την τρίτη σεζόν του και είναι στην πρώτη δεκάδα των ραδιοφώνων στο internet, με ένα στούντιο που θα ζήλευαν μεγάλα ραδιόφωνα. Το alma λοιπόν έκανε ένα πορτάλ σάιτ, όπου αρθρογράφοι γράφουν σε διαφορετικά «κουτιά» για θέματα που αφορούν κάθε άνθρωπο που ζει και κινείται σε μια μεγάλη πόλη. Εδώ θα βρείτε, ό,τι πε-

ρίεργο και παράξενο γίνεται στην πόλη. Στο ραδιόφωνο πάλι θα ακούσετε από τους 35 περίπου παραγωγούς γιατί μεγαλώνει το νούμερο αυτό, όλα τα είδη μουσικής και συνεντεύξεις στο στούντιο.

Η εκπομπή της συναδέλφου Χρύσας, προέκυψε από το «ΠΟΤΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ» ΜΑΙ ΔΙ DOMENICA, στα Ιταλικά, αφενός γιατί παίζει Δευτέρα, αφετέρου γιατί της άρεσε ο ιταλικός τίτλος.

Στο δώρο της εκπομπής της παρουσιάζονται ταινίες από τον παγκόσμιο κινηματογράφο, αφιερώματα σε σχολές κινηματογράφου, σε μουσικές που γράφτηκαν για το σινεμά, όπως ο κολοσός Ennio Moricone, συνεντεύξεις στο στούντιο με νέους και παλαιότερους καλλιτέχνες, ηθοποιούς τραγουδιστές, παρουσιάσεις βιβλίων, κληρώσεις

Η εκπομπή της συναδέλφου Χρύσας, προέκυψε από το «ΠΟΤΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ» MAI DI DOMENICA, στα Ιταλικά, αφενός γιατί παίζει Δευτέρα, αφ ετέρου γιατί της άρεσε ο ιταλικός τίτλος.

για θέατρο και συναυλίες, ακόμα παλιά ροκ κομμάτια που άφησαν εποχή.

Από τις εκπομπες που ξεχώρισαν αυτή με την τραγουδίστρια και νηπιαγωγό Αφεντύλα Ραζέλη που τραγουδάει ρεμπέτικα και τραγούδια της Βίκυς Μοσχολιού.

Η εκπομπή με τον λαϊκό τραγουδιστή Νίκο Γεραλή που μπορεί να σπκώσει από την καρέκλα και κάποιον που δε χόρεψε ποτέ.

Η παρουσίαση του θεατρικού ηπειρώτικου παραμυθιού που παίχτηκε στον Ακάδημο «ο Λάζαρος και οι Δράκοι».

Άφσα για το τέλος την συνέντευξη του Πασχά-

λη, που έξω από το ισόγειο στούντιο γινόταν χαμός από θαυμαστές. Μια συνέντευξη που μιλήσαμε για όλα, από το Καλλιμάρμαρο με τους 60.000 θεατές και τους Olympians, την 10ετία στο on the rocks.

Το alma radio που φέτος είναι χορηγός επικοινωνίας στο διεθνές φεστιβάλ Πέτρας, στο πάρτι στο Ποτάμι Νεώριο στο διήμερο του Βινυλίου στο Γκάζι, πάει φούλ για πρωτιά, σας περιμένει στην διεύθυνση www.almaradio.fm.

Η Χρύσα σας δίνει ραντεβού κάθε Δευτέρα 6-8 στο Mai Di Domenica.

Η συνάδελφος Μαρία Γεροντάκη-Μακρή, ανάμεσα σε έργα της σε έκθεση ζωγραφικής της.

Η συνάδελφος Ελένη Κεφαλιανού-Γκολφινοπούλου, ανάμεσα σε δημιουργίες της σε έκθεση ζωγραφικής της.

